

Alloctonen in de zorgsector

Citation for published version (APA):

Hoevenberg, J., & van der Velden, R. K. W. (1996). *Alloctonen in de zorgsector*. Stichting Organisatie voor Strategisch Arbeidsmarktonderzoek (OSA). OSA-publicatie zorgsector No. Z12ROA External Reports

Document status and date:

Published: 01/01/1996

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

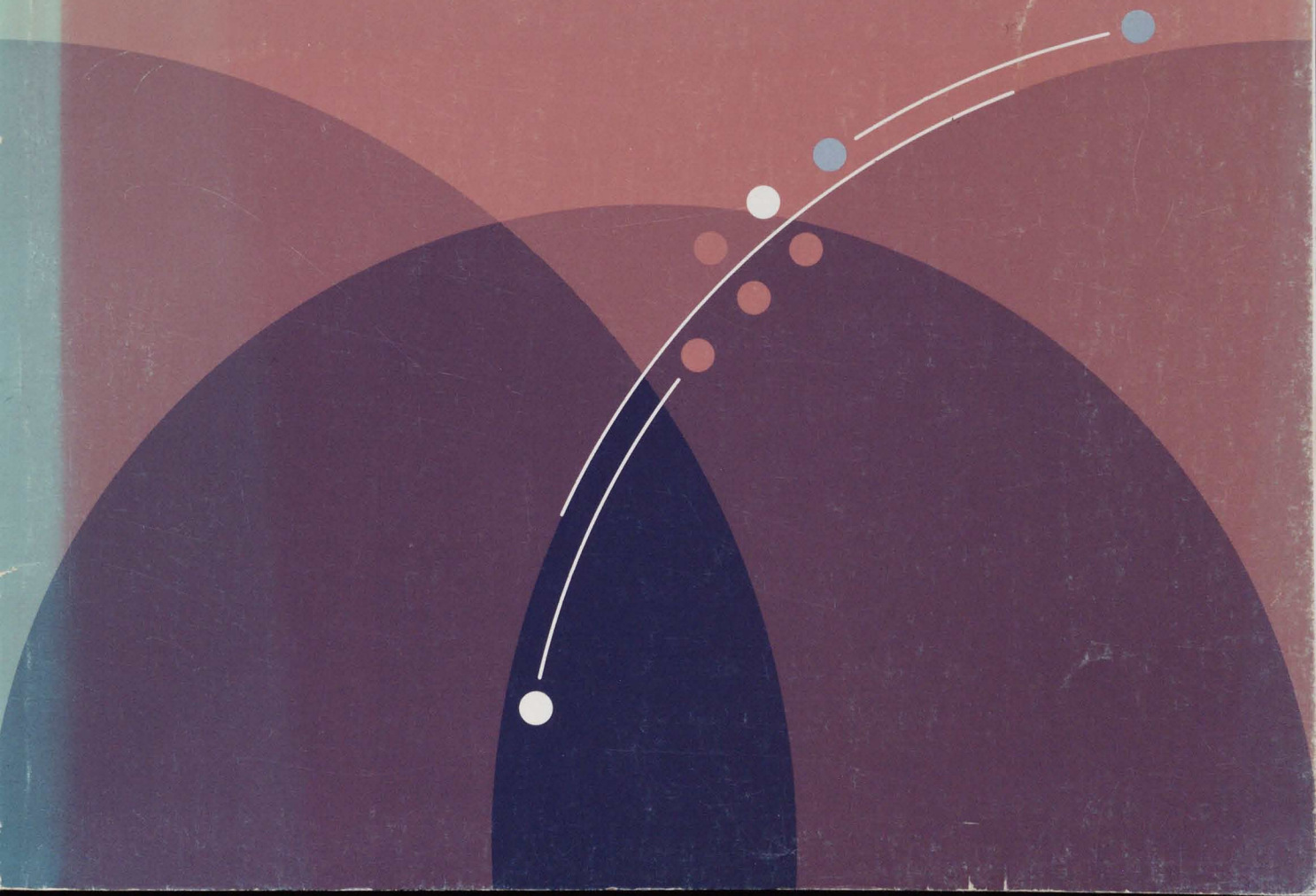
repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

ALLOCHTONEN IN DE ZORGSECTOR

J. Hoevenberg

R.K.W. van der Velden

ALLOCHTONEN IN DE ZORGSECTOR

J. Hoevenberg

R.K.W. van der Velden

**Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt
Rijksuniversiteit Limburg
Maastricht**

**Verkoopprijs OSA-publikatie Z12: f 31,- inclusief BTW en verzendkosten.
Exemplaren van deze uitgave zijn schriftelijk of telefonisch te bestellen
bij Sdu DOP, Postbus 30405, 2500 GK Den Haag, telefoon 070 - 3789 830
onder vermelding van afleveringsadres en ISB-nummer 90346 33039**

**Een overzicht van OSA-publikaties over de arbeidsmarkt in de zorgsector
wordt achterin gegeven**

TEN GELEIDE

Verbetering van de positie van allochtonen op de arbeidsmarkt is een speciaal aandachtspunt in het beleid van de overheid en sociale partners. Het STAR-akkoord van 1990 bevat de afspraak om in een periode van vier tot vijf jaar 60.000 extra banen voor allochtonen te creëren. In navolging daarvan streven sociale partners in de zorgsector ernaar om in de periode 1994-1997 in totaal 3.800 banen voor allochtonen te creëren, waarvan inmiddels 3.000 gerealiseerd lijken te zijn. Hoewel er in de afgelopen periode al veel werkgelegenheid voor allochtonen tot stand is gekomen, is de werkloosheid onder allochtonen echter nauwelijks gedaald. Speciale aandacht voor de positie van allochtonen blijft daarom nodig.

Het huidige werkgelegenheidsbeleid voor allochtonen is sterk gericht op het verbeteren van de positie van werkzoekende allochtonen die staan ingeschreven bij het arbeidsbureau. Dit geldt ook voor de initiatieven die voor de zorgsector worden ondernomen. Het valt op dat er relatief minder aandacht is voor de instroom van allochtone schoolverlaters in de zorgsector. Toch wordt deze groep voor de toekomstige personeelsvoorziening steeds belangrijker. In de grote steden is in de nabije toekomst al 50% van de schoolverlaters van allochtone herkomst.

In het kader van het *Onderzoeksprogramma Arbeidsmarkt Zorgsector* dat de OSA uitvoert in opdracht van het ministerie van VWS, heeft het ROA onderzoek gedaan naar zowel het beeld dat allochtone scholieren hebben van de opleidingen die toeleiden naar de zorgsector, als naar de daadwerkelijke keuze voor een verzorgende opleiding en een baan in de zorgsector van allochtone jongeren die onlangs een diploma hebben behaald. Het ROA heeft gebruik gemaakt van een aantal bestaande databestanden, zoals het bestand Jeugd en Techniek en de RUBS en HBO-monitor van 1991/1992 en 1992/1993.

Het onderzoek leidt tot een aantal opmerkelijke resultaten. In tegenstelling tot eerdere bevindingen blijken tussen allochtone en autochtone schoolverlaters geen systematische verschillen te bestaan in de beeldvorming ten aanzien van verzorgende opleidingen en de zorgsector. Ook zijn geen significante verschillen gevonden in de keuze voor verzorgende opleidingen en de keuze voor een zorgberoep. Weliswaar is het aandeel allochtonen dat kiest voor een zorgberoep kleiner dan het aandeel autochtonen, maar dat wordt niet zo zeer verklaard door etniciteit, als wel door verschillen in de samenstelling van beide groepen op variabelen die met de beroepskeuze samenhangen. Wel komen allochtonen minder vaak in de zorgsector terecht. Dit wordt met name veroorzaakt doordat allochtone schoolverlaters van het MBO-verzorgend relatief vaak buiten de zorgsector werkzaam zijn.

Bij het onderzoek worden door de onderzoekers enkele kanttekeningen geplaatst, die te maken hebben met beperkingen van de RUBS en de HBO-monitor. De belangrijkste daarvan is wel dat de analyses in dit onderzoek alleen betrekking hebben op gediplomeerde schoolverlaters. Dit betekent dat de resultaten alleen gelden voor de meer succesvolle allochtonen. Bekend is echter dat juist onder allochtonen sprake is van een groot drop-out probleem en dat zij over het algemeen een minder succesvolle schoolcarrière doormaken dan autochtonen. Het is uit het oogpunt van beleid relevant aandacht te besteden aan de vraag in hoeverre en op welke wijze allochtone drop-outs hun weg vinden naar de arbeidsmarkt en daarbinnen naar de zorgsector.

P.C. Allaart,
wnd. directeur OSA

	Bladzijde
1. INLEIDING	1
1.1. Achtergrond en probleemstelling	1
1.2. Allochtonen en de zorgsector	3
1.3. Data	5
1.4. Definities	7
1.5. Leeswijzer	8
2. BEELDVORMING TEN AANZIEN VAN HET VERZORGEND ONDERWIJS EN DE ZORGSECTOR	9
2.1. Inleiding	9
2.2. De moeilijkheidsgraad van verzorgende opleidingen	9
2.3. Verwachte arbeidsmarktpositie met verzorgende opleiding: werk en inkomen	11
2.4. Kwalitatieve aspecten van het werken in de zorgsector	14
2.5. Conclusie	22
3. KEUZE VOOR VERZORGENDE OPLEIDINGEN	25
3.1. De keuze voor verder leren	25
3.2. De keuze voor een verzorgende vervolgopleiding	29
3.3. Conclusie	33
4. DE KEUZE VOOR VERZORGENDE BEROEPEN	35
4.1. Schoolverlaters die de arbeidsmarkt betreden	35
4.2. Werken in de zorg	37
4.3. Kwalitatieve aspecten van het werken in de zorgsector	49
4.4. Conclusie	55
5. SAMENVATTING EN CONCLUSIES	58
5.1. De belangrijkste stromen in beeld	58
5.2. Samenvatting en conclusies	62
LITERATUUR	66
BIJLAGE A	69
BIJLAGE B	71
BIJLAGE C	78

1. INLEIDING

1.1. Achtergrond en probleemstelling

In het kader van het Onderzoeksprogramma Arbeidsmarkt Zorgsector van de Stichting Organisatie voor Strategisch Arbeidsmarktonderzoek heeft het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt de opdracht gekregen een onderzoek uit te voeren naar de keuze van allochtone schoolverlaters voor een beroep in de zorgsector. Het Onderzoeksprogramma Arbeidsmarkt Zorgsector heeft als belangrijkste thema's de vraag naar arbeid in de zorgsector, het aanbod van arbeid, het functioneren van de arbeidsmarkt en de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt (OSA, 1993). Aanleiding voor dit onderzoeksprogramma is de behoefte van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport aan informatie om de afstemming tussen arbeidspotentieel en zorgbehoefte zo goed mogelijk te kunnen waarborgen. Het voorliggende onderzoeksrapport 'Allochtonen in de Zorgsector' past met name binnen het thema aanbod van arbeid. De centrale vraag in dit onderzoek betreft de beeldvorming van allochtone jongeren over de zorgsector en de wijze waarop deze zich verhoudt tot de uiteindelijke keuze voor een beroep in de zorgsector.

In het eerste integrerend OSA-rapport over het Onderzoeksprogramma Arbeidsmarkt Zorgsector (OSA, 1995) worden 3 redenen genoemd die het belang van onderzoek naar de specifieke groep van allochtonen onderstrepen. Ten eerste hebben allochtonen in het algemeen een zwakke arbeidsmarktpositie. Zo bedroeg de geregistreerde werkloosheid onder de allochtone beroepsbevolking in 1994 19% tegenover 6% onder de autochtone beroepsbevolking (Ministerie van SZW, 1995). Deels moet deze hogere werkloosheid toegeschreven worden aan het gemiddeld lagere opleidingsniveau van de allochtone beroepsbevolking. Echter ook indien daarvoor wordt gecorrigeerd blijven er verschillen bestaan. Zo laten Van Smoorenburg en Van der Velden (1995a) zien dat de werkloosheid onder allochtone schoolverlaters van het voortgezet onderwijs bijna twee keer zo hoog is als onder autochtone schoolverlaters, ook na correctie voor de gevolgde opleiding. Ook voor HBO-afgestudeerden geldt dat allochtonen minder snel werk vinden dan autochtonen (Van de Loo en Van der Velden, 1995). Een belangrijke doelstelling van het arbeidsmarktbeleid betreft daarom de bevordering van de arbeidsmarktpositie van allochtonen. Dit moet leiden tot grotere maatschappelijke gelijkheid en integratie van allochtonen in de samenleving. In dit verband is in 1990 het STAR-akkoord tot stand gekomen waarin afspraken zijn gemaakt om 60.000 allochtonen aan een baan te helpen. Omgezet naar streefcijfers voor de zorgsector betekent dit dat er in de periode 1994-1997 3.800 allochtonen in de zorgsector in zouden moeten stromen: 3.000 in de intramurale zorg en 800 in de verzorgingstehuizen.

Een tweede reden heeft betrekking op de personeelsvoorziening in de zorgsector. Recente prognoses van het ROA tot het jaar 2000 laten zien dat er een grote kans bestaat op knelpunten in de personeelsvoorziening bij de verpleegkundige, medische en paramedische beroepen op MBO-, HBO- en WO-niveau (ROA, 1995). Voor een groot aantal beroepen in de zorgsector geldt dat er vrij strikte eisen worden gesteld aan de gevolgde opleiding. Voor een adequate oplossing van de verwachte knelpunten in de zorgsector zal men in sterke mate aangewezen zijn op de nieuwkomers op de arbeidsmarkt. De groep allochtone schoolverlaters vormt hierbij een speciale aandachtsgroep.

Een derde reden tenslotte kan gevonden worden in het feit dat in de toekomst allochtonen in toenemende mate deel zullen gaan uitmaken van het cliëntenbestand van de zorgsector. Om

hiervoor zorg op maat te bieden is het van belang dat het personeel een afspiegeling van het patiëntenbestand vormt.

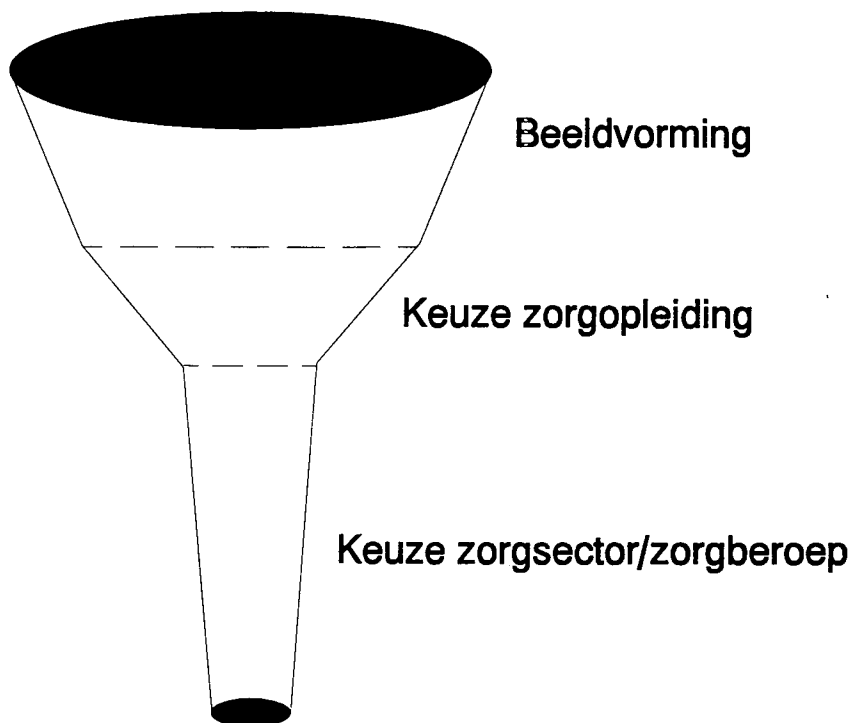
Dit rapport is erop gericht inzicht te geven in de beeldvorming en keuze van een beroep in de zorgsector bij allochtone en autochtone jongeren. De keuze van een beroep kan beschouwd worden als de uitkomst van een proces dat zich over een langere periode uitstrekt. Hierbij kunnen in ieder geval drie verschillende momenten onderscheiden worden. Gedurende de schoolloopbaan in het basis en voortgezet onderwijs, krijgen individuen steeds meer inzicht in hun eigen capaciteiten en ontwikkelen ze bepaalde preferenties en voorkeuren. Op zichzelf kan deze periode beschouwd worden als een fase waarin een eerste grove scheiding plaatsvindt tussen degenen die potentieel geïnteresseerd zijn in een baan in de zorgsector en zij die dat niet zijn.

Een tweede belangrijk moment dat onderscheiden moet worden betreft het moment waarop een daadwerkelijke keuze voor een vervolgopleiding gemaakt moet worden. Zoals gezegd geldt voor een groot aantal beroepen in de zorgsector dat er vrij strikte opleidingseisen gesteld worden. Dat betekent dat de specifieke keuze van een vervolgopleiding een tweede moment wordt waarop een scheiding plaatsvindt tussen degenen die potentieel wel en niet in de zorgsector zullen instromen.

Een volgend belangrijk keuzemoment betreft het moment waarop daadwerkelijk een keuze voor een beroep in de zorgsector wordt gemaakt. Na het verlaten van de opleiding moeten de schoolverlaters hun weg zoeken op de arbeidsmarkt. Deze transitieperiode kan gekarakteriseerd worden als een zoekperiode waarin zowel vragers als aanbieders van arbeid zich oriënteren (Viscusi, 1983; McKenna, 1985). Deze transitiefase wordt in de regel gekenmerkt door een groot aantal baanwisselingen, alvorens een meer permanente allocatie plaatsvindt.

De fase van de beeldvorming en de momenten waarop een keuze voor een vervolgopleiding respectievelijk een beroep plaatsvindt kunnen beschreven worden als drie onderdelen van een trechter van de keuze voor de verzorgende sector (zie figuur 1.1).

Figuur 1
De trechter van de keuze voor de zorgsector

De centrale vraagstelling in dit onderzoek luidt: bestaat er een discrepantie tussen de beeldvorming van allochtone en autochtone jongeren met betrekking tot het werken in de zorgsector (het imago), en hoe uit zich dit in de keuze voor een vervolgopleiding in een verzorgende richting en de keuze voor een beroep in de zorgsector?

1.2. Allochtonen en de zorgsector

Uit eerder onderzoek is bekend dat er verschillen bestaan tussen allochtonen en autochtonen in bekendheid met en beeldvorming over de zorgsector. SIGRA-PIGMenT (1994) constateert in een onderzoek onder eindexamenscholieren van VBO en MAVO-scholen in Amsterdam dat allochtone leerlingen minder bekend zijn met het werken in de gezondheidszorg dan autochtone leerlingen. Dit beeld is een bevestiging van een soortgelijke conclusie die eerder door Lagendijk (1990) in een onderzoek onder allochtone jongeren is getrokken. Een belangrijke oorzaak van deze geringere bekendheid is dat allochtone jongeren relatief weinig mensen kennen die in de zorgsector werkzaam zijn. Hemme (1991) wijst daarnaast op het gegeven dat de gezondheidszorg in landen als Turkije en Marokko een heel andere structuur kent en veel minder ver ontwikkeld en gedifferentieerd is dan in Nederland. Dat betekent dat de ouders van allochtone jongeren vaak een verkeerd beeld hebben van de zorgsector. Vaak wordt het werken in de zorgsector geassocieerd met huishoudelijke en schoonmaakwerkzaamheden (Acquest, 1993) hetgeen een lage status heeft. Daarnaast spelen er nog culturele factoren. Hemme (1991) wijst er bijvoorbeeld op dat rond het werk in de zorgsector voor sommige allochtonen een taboe rust, bijvoorbeeld waar het de verzorging (wassen!) van (mannelijke) patiënten betreft.

De verschillen in bekendheid met en beeldvorming over de zorgsector kunnen er toe leiden dat allochtone jongeren minder dan autochtone jongeren kiezen voor een verzorgende opleiding of een verzorgend beroep. Een eerste aanwijzing hiervoor kunnen we vinden in het eerdergenoemde onderzoek van Lagendijk (1990) waarin geconcludeerd wordt dat de belangstelling voor een verzorgend beroep onder de allochtone jongeren lager is dan onder de autochtone jongeren. Allochtone jongeren zouden met name een grotere voorkeur aan de dag leggen voor kantoorfuncties.

Een belangrijke hindernis voor allochtone jongeren bij een eventuele keuze voor een verzorgend beroep is dat hiervoor veelal een opleiding op MBO- of HBO-niveau gevolgd moet worden. Reeds tijdens het basisonderwijs kampen allochtone leerlingen meer dan autochtone leerlingen met leer- en onderwijsachterstanden. Dit is ook de reden waarom in het onderwijsvoorrangsbeleid voor deze groep extra financiële middelen ter beschikking worden gesteld. Desondanks verlopen de schoolloopbanen van allochtone jongeren minder gunstig dan voor autochtone jongeren (Mulder en Tesser, 1992; De Jong, 1987; Van Langen en Jungbluth, 1990, Schouten, 1990; Van't Hof en Dronkers, 1993). Allochtone leerlingen komen na het verlaten van het basisonderwijs vaker dan autochtone leerlingen in de lagere schooltypen van het voortgezet onderwijs terecht. En ook na de intrede in het voortgezet onderwijs verloopt de onderwijsloopbaan van allochtone leerlingen in het algemeen minder gunstig dan die van autochtone leerlingen. Zo is de kans op dropout in het voortgezet onderwijs voor allochtone leerlingen 3 tot 4 keer zo hoog als voor autochtone leerlingen (Bosma en Cremers, 1996). De lagere schoolprestaties van de allochtone leerlingen hebben enerzijds te maken met het in de regel lagere opleidings- en beroepsniveau van hun ouders en anderzijds met hun specifieke migratiegeschiedenis zoals de verblijfsduur in Nederland, de beheersing van de Nederlandse taal en het aanpassen aan de Nederlandse waarden en normen (Tesser, Van der Werf, Mulder, 1990; Bosma en Cremers, 1996).

Ook na het verlaten van de opleiding verloopt de arbeidsmarktintrede van allochtone schoolverlaters in de regel minder voorspoedig dan voor autochtone schoolverlaters. Zo constateren Van Smoorenburg en Van der Velden (1994) dat onder allochtone schoolverlaters van het verzorgend onderwijs de werkloosheid gemiddeld hoger en de duur van de intredewerkloosheid langer is dan onder autochtone schoolverlaters. Dit verschil blijft bestaan ook nadat gecontroleerd is voor de gevolgde opleiding en andere relevante kenmerken. Ook blijken allochtone schoolverlaters meer moeite te hebben dan autochtone schoolverlaters om aanvullende kwalificaties te behalen via het leerlingwezen. Van Smoorenburg en Van der Velden (1995b) wijzen erop dat allochtone schoolverlaters die een opleiding in het kader van het leerlingwezen volgen, minder vaak een arbeidsovereenkomst hebben dan autochtone schoolverlaters. Een zelfde resultaat werd eerder ook geconstateerd voor de leerlingwezenopleidingen in de zorgsector (Van Essen, 1992). Bovendien bleek in dat onderzoek de voortijdige uitval in het leerlingwezen onder allochtonen hoger te zijn dan onder autochtonen (resp. 50% en 33%).

Hoewel ook uit onderzoek onder afgestudeerden van het HBO blijkt dat allochtonen minder snel aan het werk komen dan autochtonen (Van de Loo, Hoevenberg en Van der Velden, 1995), lijkt de achterstand van de allochtonen zich toch vooral te concentreren bij de onderkant van de arbeidsmarkt. Voor hoger opgeleiden kan zich in een aantal gevallen zelfs de omgekeerde situatie voordoen. Mede als gevolg van de grotere maatschappelijke problematiek onder de allochtone bevolkingsgroep zijn er in de hulpverlening tal van functies ontstaan waarbij allochtone herkomst een vereiste is. Wat betreft de zorgsector kan hierbij

met name gedacht worden aan het sociaal maatschappelijk werk, waar bij de hulpverlening aan allochtonen de taalbeheersing een belangrijke rol speelt. Ook in de andere sectoren speelt dit fenomeen een rol zoals geconstateerd kon worden in de doelstelling van instellingen om het personeelsbestand een afspiegeling te laten zijn van het cliëntenbestand.

1.3. Data

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van een drietal bij het ROA aanwezige onderzoeksbestanden. Het bestand dat gebruikt is om de beeldvorming van de zorgsector in kaart te brengen, betreft het databestand *Jeugd en Techniek* (Willems en De Grip, 1993). Het onderzoek *Jeugd en techniek* is een door het ROA uitgevoerde enquête onder leerlingen op scholen van Voorbereidend Beroepsonderwijs (VBO), Middelbaar Algemeen Voortgezet Onderwijs (MAVO), Hoger Algemeen Voortgezet Onderwijs (HAVO) en Voorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs (VWO) en brengt het imago in beeld van de verschillende beroepssectoren. De dataverzameling vond plaats middels een schriftelijke enquête die *klassikaal* gedurende één lesuur werd afgenomen in de periode oktober-november 1992 onder leerlingen in het derde jaar van het VBO en het MAVO en onder leerlingen in het vierde jaar van het HAVO en het VWO. De steekproefomvang van de enquête bedroeg 2315 leerlingen waaronder 272 allochtonen (=12%). Om de resultaten op landelijk niveau representatief te maken voor de totale groep leerlingen van 14 à 15 jaar, is het databestand herwogen aan de hand van gegevens van de Integrale Leerlingtelling (ILT) en gegevens over het aantal leerlingen in het lager agrarisch onderwijs. Als wegingsvariabelen zijn gebruikt: opleiding, landsdeel en geslacht. Het bestand is representatief voor de totale populatie scholieren. Voor een verdere beschrijving van dit onderzoek verwijzen we naar Willems en De Grip (1993).

Voor de analyse van het feitelijke keuzeprocess voor een zorgopleiding en een beroep in de zorgsector, is gebruik gemaakt van gegevens afkomstig van twee grootschalige schoolverlatersonderzoeken die door het ROA worden uitgevoerd: RUBS (Registratie Uitstroom en Bestemming Schoolverlaters) en de HBO-Monitor. Het RUBS-onderzoek geeft inzicht in de eerste bestemming van schoolverlaters uit het algemeen voortgezet onderwijs, het voorbereidende en het middelbare beroepsonderwijs¹. Het onderzoek heeft betrekking op zowel de uitstroom naar de arbeidsmarkt als die naar het vervolgonderwijs. Het RUBS-bestand is gebaseerd op een zeer uitgebreide steekproef onder schoolverlaters, ongeveer een jaar na afstuderen. Het bestand is herwogen naar landelijke aantallen op basis van de ILT en gegevens van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Voor het huidige onderzoek zijn de bestanden gebruikt die betrekking hebben op de schoolverlaters van het jaar 1991/1992 en 1992/1993. Voor een verdere beschrijving van dit onderzoek verwijzen we naar Van Smoorenburg et al. (1994) en Van Smoorenburg en Van der Velden (1995a).

De HBO-Monitor is een vergelijkbare enquête als de RUBS-enquête, maar dan onder afgestudeerden van het HBO. Ook bij de HBO-Monitor is voor dit onderzoek gebruik gemaakt van de twee metingen die betrekking hadden op de uitstroom uit het jaar 1991/92 en 1992/93. De betreffende bestanden zijn op basis van uitstroomgegevens van het Centraal Register Inschrijvingen Hoger Onderwijs (CRIHO) herwogen naar landelijke aantallen. Voor een verdere beschrijving van dit onderzoek verwijzen we naar Van de Loo en Van der

1. Het RUBS-onderzoek beperkt zich in het uitvoeringsjaar 1993 tot de uitstroom uit het voltijd onderwijs. Dit betekent dat vergelijkbare gegevens voor de uitstroom uit het duale onderwijs ontbreken.

Velden (1994) en Van de Loo, Hoevenberg en Van der Velden (1995).

Door de koppeling van beide schoolverlatersonderzoeken is het mogelijk om de bestemming van schoolverlaters over de volle breedte van het onderwijs in beeld te brengen (met uitzondering van het lager en universitair onderwijs). Het gebruik van twee jaargangen RUBS en HBO-monitor was noodzakelijk omdat in de afzonderlijke enquêtes het aandeel allochtone jongeren te klein was. Het totale ongewogen databestand bestaat uit ongeveer 62.500 cases, waaronder 1500 allochtonen. Herwogen naar landelijke aantallen betekent dit een totaal gewogen bestand van 535.000 schoolverlaters, waarvan 18.000 (= 3.4%) van allochtone afkomst is.

Het non-responsonderzoek bij RUBS en HBO-Monitor heeft uitgewezen dat er geen systematische verschillen in de bestemming zijn tussen de respondenten en de non-respondenten, althans voor de gediplomeerde schoolverlaters. Het bestand is daarmee representatief voor de gehele populatie van gediplomeerde schoolverlaters uit de eerste en tweede fase van het voortgezet onderwijs en het HBO. Dat hoeft overigens nog niet te betekenen dat het bestand ook representatief is voor alle subgroepen. Het zou kunnen zijn dat, bijvoorbeeld als gevolg van taalproblemen, de non-respons onder allochtone schoolverlaters hoger is dan onder autochtone schoolverlaters. In dat geval zou de allochtone populatie ondervertegenwoordigd zijn in het onderzoeksbestand. Het lijkt erop dat dit deels het geval is geweest. In het onderzoeksbestand wordt 3.4% gerekend tot de groep allochtone schoolverlaters. In het bestand Jeugd en Techniek bedroeg het aandeel allochtone scholieren 12%, terwijl op basis van de EBB de allochtone populatie onder de werkende beroepsbevolking 8% bedraagt (OSA, 1995). Deels kunnen deze verschillen herleid worden tot definitieverschillen (hierover later meer). Deels kan een verschil zijn ontstaan door een hogere non-respons onder de allochtone schoolverlaters. Tenslotte hebben de verschillen gedeeltelijk te maken met een verschil in afbakening van de onderzoekspopulatie. In het bestand Jeugd en Techniek betreft de onderzoekspopulatie leerlingen in het 3e of 4e leerjaar van het voortgezet onderwijs. In het onderzoeksbestand RUBS/HBO-Monitor heeft de populatie betrekking op gediplomeerde schoolverlaters. Bij de HBO-Monitor heeft dit te maken met het feit dat ongediplomeerden helemaal niet benaderd worden. Bij RUBS wordt de groep ongediplomeerden wel benaderd, maar in de analyses buiten beschouwing gelaten. De reden hiervoor is dat vanwege de hoge non-respons onder deze groep en het ontbreken van betrouwbare populatiegegevens, de uitkomsten voor de ongediplomeerden onvoldoende betrouwbaar zijn. Dit heeft in het bijzonder consequenties voor de positie van allochtonen. Zoals eerder al is aangegeven ligt het voortijdig schoolverlaten onder allochtone leerlingen drie tot vier keer zo hoog als onder autochtone leerlingen. Dit betekent dat de groep allochtone dropouts een niet onaanzienlijk deel vormt van de instroom op de arbeidsmarkt. Over de bestemming van deze groep kan echter geen uitspraak worden gedaan.

De conclusie luidt dat het onderzoeksbestand RUBS/HBO-Monitor ten aanzien van de allochtone schoolverlaters op twee punten een vertekening geeft. Ten eerste is waarschijnlijk sprake van een onderschatting van het aandeel allochtonen in de onderzoekspopulatie. Ten tweede geeft het bestand geen informatie over de allochtonen die voortijdig het onderwijs hebben verlaten. Dit betekent dat de in de analyse betrokken groep allochtonen de meer succesvollen betreffen, althans in termen van hun onderwijscarrière. Er is geen aanwijzing dat binnen de onderzochte groep allochtonen een vertekening bestaat ten aanzien van hun belangstelling voor de zorgsector.

1.4. Definities

Om te beginnen willen we stil staan bij de in dit rapport gebruikte definitie van etniciteit. In de schoolverlatersonderzoeken en het onderzoek Jeugd en techniek is dit geoperationaliseerd als de subjectieve beoordeling van jongeren tot welke etnische bevolkingsgroep zij zichzelf rekenen. Deze definitie via zelf-identificatie wijkt af van andere definities, waarbij het geboorteland van de ouders en/of de kinderen doorslaggevend is. Beide definities hoeven niet noodzakelijk met elkaar te sporen en kunnen tot verschillende schattingen leiden omtrent de omvang van de allochtone populatie.

Voorts wordt in dit rapport in de regel gesproken over 'de' allochtone jongeren, hoewel uit onderzoek naar voren komt dat ook binnen de groep allochtonen aanzienlijke verschillen op kunnen treden naar bevolkingsgroep (zie bijvoorbeeld Koeslag en Dronkers, 1994, voor een analyse van verschillen in schoolsucces). De redenen dat geen nadere differentiatie wordt aangebracht naar bevolkingsgroep heeft te maken met de kleine aantallen. Overigens, van de allochtonen die in het onderzoeksbestand van RUBS en HBO-Monitor zijn opgenomen rekent 13% zichzelf tot de Surinaamse bevolkingsgroep, 9% tot de Antilliaanse, 13% tot de Turkse, 13% tot de Marokkaanse en 52% tot de overige bevolkingsgroepen.

Voor de definitie van de zorgsector wordt in dit rapport aangesloten bij de afbakening die de OSA in overleg met het Ministerie van VWS op basis van de Standaardbedrijfsindeling (sbi) van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) heeft vastgesteld. Hierbij worden de volgende sectoren gerekend tot de zorgsector: ziekenhuizen en verpleeghuizen (sbi 931, 932, 933 en 934), overige medische dienstverlenende instellingen (bv. medisch dagverblijf) (sbi 938), tehuizen en woonvoorzieningen voor bejaarden (sbi 941), tehuizen en dagverblijven voor gehandicapten zonder medische behandeling (sbi 943), ambulante geestelijke gezondheidszorg (sbi 944) en gezinsverzorging en bejaardenhulp (sbi 946). Voor dit onderzoek hebben we de definitie enigszins uitgebreid met artspraktijken (sbi 935), tandartspraktijken (sbi 936) en verloskunde praktijken en zelfstandig verpleegkundigen (sbi 937). Tevens zijn onder sbi 930 en 940 twee restcategorieën opgenomen waar de gezondheidsdiensten en maatschappelijke instellingen zijn ondergebracht die niet nader gedifferentieerd kunnen worden.

Onder de verzorgende opleidingen zullen we in dit rapport de volgende richtingen verstaan: Voorbereidend Beroepsonderwijs (VBO) verzorgend, het (Kort) Middelbaar Beroepsonderwijs ((K)MBO) verzorgend, Leerlingwezen verzorgend, In-service opleidingen, het Hoger Gezondheidszorgonderwijs (HGZO), het Hoger Sociaal-Agogisch onderwijs (HSAO) en het medisch Wetenschappelijk Onderwijs (WO). Van deze opleidingen kan worden verwacht dat een relatief hoog percentage van de schoolverlaters zal doorstromen naar een beroep in de zorgsector. De geselecteerde opleidingen omvatten overigens ook enkele niet-verzorgende richtingen (zoals horeca, uiterlijke verzorging e.d.). Het merendeel van de gediplomeerde schoolverlaters heeft echter een verzorgende richting gevolgd. Bij het VBO bedroeg dit in 1991/92 66%, bij het KMBO 88%, bij het MBO 69%, bij het HGZO 100% en bij het HSAO 71%. Voor een overzicht van de geselecteerde opleidingsrichtingen verwijzen we naar bijlage A.

Tenslotte dienen de verzorgende beroepen nog gedefinieerd te worden. Binnen dit rapport is hiervoor een pragmatische definitie gebruikt. Aan de hand van de definitie van de zorgsector is gekeken op basis van de voor het rapport te gebruiken databestanden welke beroepen

hierin voornamelijk voorkomen. De beroepen die binnen het onderzoek zijn gebruikt zijn (benamingen conform Beroepenclassificatie 1984 van het CBS): apothekersassistente, diëtiste/voedingsdeskundige e.d., gediplomeerd verpleegkundige, ziekenverzorgende/ leerling verpleegkundige, verloskundige, kraamverzorgster, opticien, orthoptist, fysiotherapeut/arbeidstherapeut, radiologisch laborante, overige (para)medische functies, maatschappelijk werker, kinder-, gezins-, bejaardenverzorgster e.d. en dokters-, tandartsassistente.

1.5. Leeswijzer

De verdere opzet van het rapport is als volgt. Hoofdstuk 2 beschrijft de beeldvorming zoals deze bestaat onder leerlingen van het AVO en VBO van de verzorgende sector. Hierbij wordt aandacht besteed aan de verwachte moeilijkheidsgraad van verzorgende opleidingen, de verwachte arbeidsmarktpositie met een verzorgende opleiding en enige kwalitatieve aspecten van het werken in de zorgsector, te weten de kans op zwaar werk, op vuil werk, op saai werk, op een baan met stress en de kans op zelfstandig werk. Hoofdstuk 3 beschrijft de daadwerkelijke keuze voor een verzorgende opleiding. Hierbij wordt allereerst ingegaan op de bestemming van schoolverlaters: leren of werken. Daarna wordt de keuze voor een vervolgopleiding in de zorgsector verder geanalyseerd. In Hoofdstuk 4 wordt de daadwerkelijke keuze voor de zorgsector/zorgberoepen nader geanalyseerd. Dit gebeurt aan de hand van de daadwerkelijke keuze voor zorgberoepen, de daadwerkelijke keuze voor de zorgsector en een aantal kenmerken van het intredeproces en de arbeidsmarktpositie, te weten: wijze van verkrijgen van de baan, het vereiste opleidingsniveau en de vereiste vakrichting voor de baan, deelname aan training, part-time werk, tijdelijke contracten en inkomen. Tenslotte zullen in hoofdstuk 5 de conclusies gepresenteerd worden.

2. BEELDVORMING TEN AANZIEN VAN HET VERZORGEND ONDERWIJS EN DE ZORGSECTOR

2.1. Inleiding

In dit hoofdstuk staat het eerste deel van de in het voorgaande hoofdstuk gepresenteerde trechter centraal. De centrale vraag hierbij is of er verschillen zijn tussen allochtone en autochtone jongeren met betrekking tot de beeldvorming ten aanzien van het verzorgend onderwijs en het werkveld van verzorgend opgeleiden. Hierbij wordt aandacht besteed aan:

- de moeilijkheidsgraad van de opleiding (paragraaf 2.2);
- de arbeidsmarktpositie: werk en inkomen (paragraaf 2.3);
- enkele kwalitatieve aspecten van het werk (paragraaf 2.4).

Het beeld dat allochtone en autochtone jongeren hebben van het verzorgend onderwijs en de zorgsector wordt in dit hoofdstuk gerelateerd aan hun percepties met betrekking tot andere (concurrerende) opleidingen en sectoren. Hierbij wordt gebruik gemaakt van gegevens uit het onderzoek *Jeugd en techniek*. In dit onderzoek is gevraagd om vervolgopleidingen op een aantal punten te rangschikken. Voor ieder opleidingsniveau kon gekozen worden tussen enkele opleidingen die direct op het opleidingsniveau aansloten. De plaats die de verzorgende opleidingen in de rangorde innemen kan worden gezien als een indicatie voor de relatieve beeldvorming. Tevens geeft de uitkomst enig beeld van de belangrijkste concurrenten van de verzorgende opleidingen. Door deze analyses voor allochtone en autochtone jongeren apart uit te voeren wordt ook een beeld verkregen van de verschillen in het imago van het verzorgend onderwijs tussen deze twee groepen.

De relatieve beeldvorming met betrekking tot de genoemde aspecten wordt uitgedrukt in een schaal van 0 tot 100², waarbij de waarde van 0 een sterk negatief beeld van het verzorgend onderwijs ten opzichte van de andere opleidingsrichtingen weergeeft en een waarde 100 een verhoudingsgewijs sterk positief beeld. De indicator corrigeert enigszins voor het aantal vervolgopleidingen dat op een bepaald opleidingsniveau moet worden gerangschikt. Niettemin moet bij het vergelijken van het relatieve imago van het verzorgend onderwijs rekening worden gehouden met het feit dat de resultaten tussen leerlingen van het VBO of MAVO, de leerlingen van het HAVO en de leerlingen van het VWO niet volledig vergelijkbaar zijn. De VBO- en MAVO-leerlingen hoeven slechts vier opleidingstypen te rangschikken, de HAVO-leerlingen zes en de VWO-leerlingen zeven. Overigens zijn er op het niveau van Hoger Onderwijs ook daadwerkelijk meer keuzemogelijkheden, zodat de concurrentie tussen opleidingen hier ook per definitie groter is.

2.2. De moeilijkheidsgraad van verzorgende opleidingen

Figuur 2.1 laat zien dat zowel allochtone als autochtone leerlingen in het VBO en MAVO een ongeveer gelijk beeld hebben van de moeilijkheidsgraad van het middelbaar verzorgend onderwijs. In het algemeen wordt de moeilijkheidsgraad van het verzorgend onderwijs voor

$$2. \quad I = 100 - \frac{100}{n-1} (\bar{x} - 1)$$

waarbij:

I = indicator relatief imago verzorgend onderwijs;

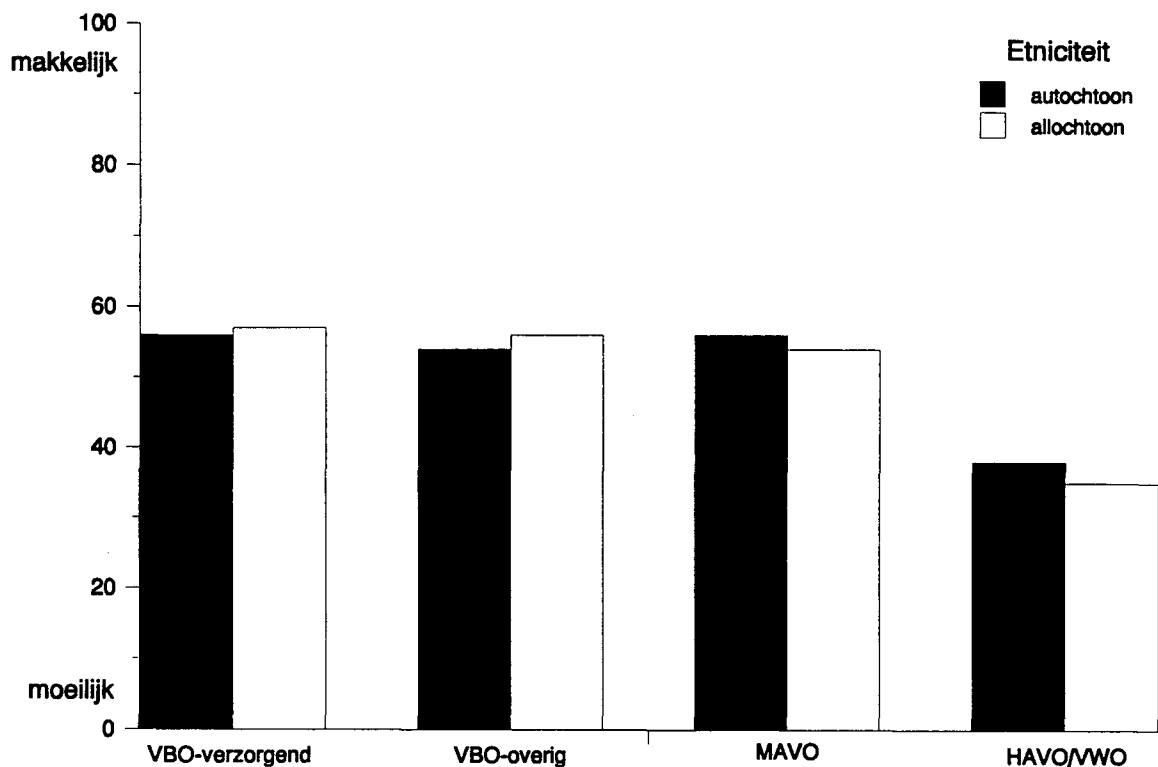
n = aantal onderscheiden opleidingsrichtingen (respectievelijk 4 voor VBO en MAVO, 6 voor HAVO, en 7 voor VWO);

\bar{x} = gemiddelde positie van het verzorgend onderwijs in de rangorde.

deze beide opleidingscategorieën als gemiddeld beschouwd. Leerlingen van HAVO/VWO³ schatten de voor hen beschikbare medisch/verzorgende opleidingen als relatief moeilijk in ten opzichte van de andere opleidingssectoren.

Figuur 2.1

De verwachte moeilijkheidsgraad van verzorgende opleidingen naar opleidingscategorie en etniciteit

* = significant op 5%-niveau; ** = significant op 1%-niveau

Bron: Jeugd en techniek (ROA)

De tabellen B.1.1 tot en met B.1.3 in bijlage B laten zien wat de positie is van concurrerende opleidingen met betrekking tot de verwachte moeilijkheidsgraad. Bij de opleidingen op MBO-niveau komt het verzorgend onderwijs qua moeilijkheidsgraad ná het economisch-administratief en het technisch onderwijs, en vóór het agrarisch onderwijs. Bij de opleidingen op HBO-niveau komt het gezondheidszorgonderwijs eveneens op de derde plaats wat betreft de moeilijkheid, ná de economisch-administratieve en technische opleidingen. Het sociaal-cultureel onderwijs (eveneens een belangrijke opleidingssector voor de zorgsector) komt op de zesde (en laatste) plaats. Bij de opleidingen in het Wetenschappelijk Onderwijs (WO) zien we een duidelijk afwijkend beeld. Hier worden de medische opleidingen als het moeilijkst beschouwd. Bij de meeste opleidingscategorieën worden geen significante verschillen aangetroffen tussen autochtone en allochtone leerlingen in het beeld dat ze hebben omtrent de moeilijkheidsgraad van de verschillende opleidingen. Dit geldt ook ten aanzien van het beeld dat leerlingen hebben van de verzorgende opleidingen, met één uitzondering: de allochtone leerlingen van het VWO schatten de medische wetenschappen als significant moeilijker in dan

3. In deze en volgende figuren zijn de leerlingen van HAVO en VWO bij elkaar genomen vanwege de kleine aantallen.

de autochtone VWO'ers. Voor de rangorde maakt dat niets uit (in beide gevallen wordt medische wetenschappen als het moeilijkst ingeschat), maar de afstand tot de opleiding met de op één na hoogste moeilijkheidsgraad (technische wetenschappen) is in het geval van de allochtone VWO'ers wel veel groter.

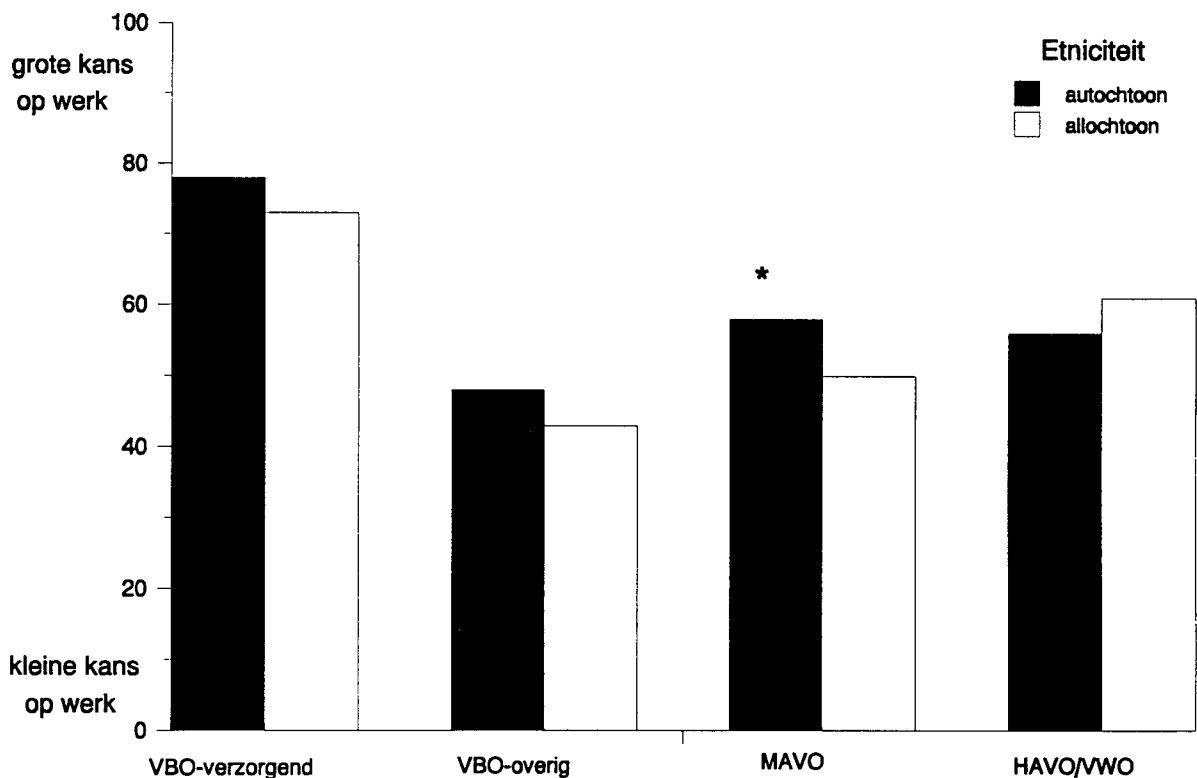
2.3. Verwachte arbeidsmarktpositie met verzorgende opleiding: werk en inkomen

Kans op werk met een verzorgende opleiding

In figuur 2.2 wordt een overzicht gegeven van de door allochtone en autochtone jongeren verwachte kans op werk met de verschillende vervolgopleidingen in de zorgsector. Leerlingen van het VBO verzorgend zijn het meest positief over de kans op werk met een verzorgende opleiding. Bij de overige drie opleidingscategorieën geldt dat de kans op werk met een verzorgende opleiding als gemiddeld wordt ingeschat. In het algemeen zijn er geen significante verschillen waar te nemen tussen allochtone en autochtone leerlingen. Alleen bij leerlingen van het MAVO blijken autochtone leerlingen de kansen op werk met een verzorgende opleiding significant hoger in te schatten dan allochtone leerlingen.

Figuur 2.2

Het relatieve imago van het verzorgend onderwijs met betrekking tot de kans op werk naar opleidingscategorie en etniciteit

* = significant op 5%-niveau; ** = significant op 1%-niveau

Bron: Jeugd en techniek (ROA)

In de tabellen B.2.1 tot en met B.2.3 (bijlage B) wordt de verwachte kans op werk voor concurrerende opleidingsrichtingen weergegeven. De leerlingen van het VBO verzorgend verwachten de hoogste kans op werk met MBO verzorgend, voor leerlingen uit het VBO

overig is dit MBO technisch en voor MAVO-leerlingen is dit het MBO economisch-administratief. Bij de HAVO-leerlingen blijkt het hoger gezondheidszorgonderwijs een gemiddelde positie te bekleden, ná het hoger economisch en hoger technisch onderwijs, terwijl het sociaal-cultureel onderwijs volgens de HAVO-leerlingen de laagste kans op werk biedt. De VWO-leerlingen beoordelen de kans op werk met een medische opleiding aanzienlijk gunstiger. Samen met de technische wetenschappen geven de medische wetenschappen volgens hen de hoogste kans op werk.

Uit prognoses van het ROA per opleidingstype tot het jaar 2000 blijkt dat de verzorgende opleidingen op MBO-niveau matige vooruitzichten hebben, maar dat de verpleegkundige, medische en paramedische opleidingen op MBO-, HBO- en WO-niveau goede arbeidsmarktvooruitzichten hebben (ROA, 1995). Voor de leerlingen uit het VBO verzorgend vormen de verzorgende opleidingen in het KMBO en de niet-medische verzorgende opleidingen in het MBO belangrijke vervolgoopleidingen. Voor hen kan derhalve worden geconstateerd dat zij hun arbeidsmarktkansen met een verzorgende vervolgopleiding te hoog inschatten. De leerlingen van het VWO en het HAVO daarentegen schatten hun kansen met een medische/verzorgende opleiding goed in gezien het verwachte arbeidsmarktperspectief in de nabije toekomst.

Een andere indicatie voor de feitelijke kans op werk betreft de huidige werkloosheid onder schoolverlaters. Tabel 2.1 geeft de werkloosheid weer voor de belangrijkste opleidingscategorieën voor de zorgsector. Voor de meeste verzorgende opleidingen ligt het werkloosheidspercentage dicht bij het gemiddelde werkloosheidspercentage voor het betreffende schooltype. Het KMBO verzorgend vormt hierop een uitzondering. Dit opleidingscluster heeft een veel hoger werkloosheidspercentage dan gemiddeld voor het totale KMBO geldt. Het werkloosheidspercentage van het KMBO verzorgend is zelfs het hoogste van alle opleidingsclusters in het VBO, MBO en AVO. Al met al duiden de resultaten er op dat voor het VBO en MBO verzorgend, het HSAO en het HGZO de kansen op werkloosheid gemiddeld zijn, en dat de werkgelegenheidskansen van het KMBO verzorgend zeer slecht zijn. Ook dit bevestigt het eerder gevonden beeld dat de leerlingen van het VBO verzorgend (de belangrijkste toeleverancier van het KMBO verzorgend) de toekomstige kansen op werk te rooskleurig inschatten.

Tabel 2.1

Werkloosheid onder schoolverlaters van het verzorgende onderwijs in het schooljaar 1992/1993

	werkloosheid
VBO verzorgend	9%
VBO totaal	8%
KMBO verzorgend	22%
KMBO totaal	10%
MBO verzorgend	7%
MBO totaal	7%
HGZO	7%
HSAO	9%
HBO totaal	9%

Bron: RUBS/HBO-Monitor (ROA)

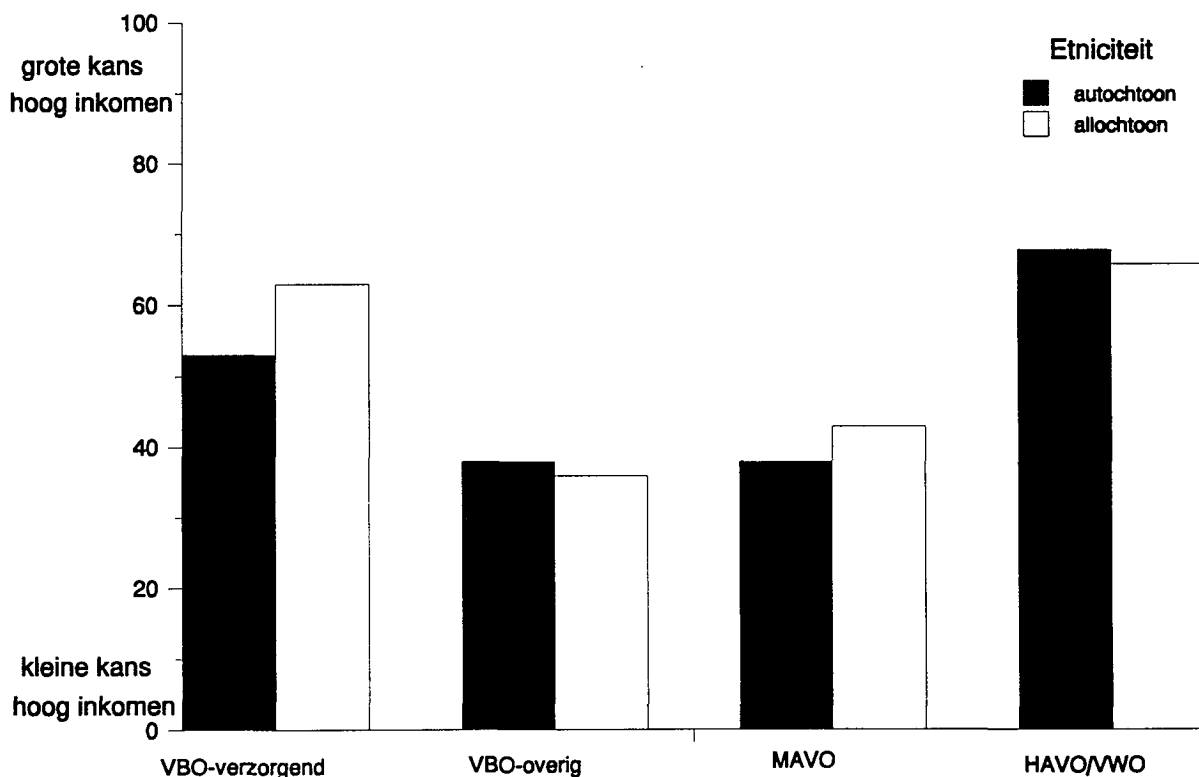
Kans op hoog inkomen

Aan de jongeren is ook de vraag voorgelegd of men verwacht met een verzorgende opleiding een hoog inkomen te verdienen. Figuur 2.3 laat zien dat leerlingen in het HAVO/VWO een relatief hoger inkomen verwachten, de leerlingen van het VBO verzorgend een gemiddeld inkomen verwachten, terwijl leerlingen van het VBO overig en MAVO een relatief laag inkomen verwachten na het volgen van een verzorgende opleiding. Tussen allochtone en autochtone leerlingen worden geen significante verschillen aangetroffen.

Ook wat betreft de verwachte kans op een hoog inkomen bij de overige opleidingsrichtingen, lopen de verwachtingen tussen allochtone en autochtone jongeren niet ver uiteen (zie de tabellen B.3.1 tot en met B.3.3 in de bijlage). Voor de leerlingen die moeten kiezen voor een opleiding in het MBO heeft met name het MBO economisch-administratief de hoogste inkomensverwachting. Allochtonen in het VBO verzorgend hebben eveneens een hoge inkomensverwachting van de vervolgopleiding MBO verzorgend. Noch de allochtone, noch de autochtone leerlingen van het HAVO hebben een hoge inkomensverwachting van het hoger sociaal-cultureel onderwijs. Ten aanzien van het hoger gezondheidszorgonderwijs wordt de inkomensverwachting als gemiddeld ingeschat. Daarentegen, hebben zowel allochtone als autochtone leerlingen de hoogste inkomensverwachting van medische wetenschappen.

Figuur 2.3

Het relatieve imago van het verzorgend onderwijs met betrekking tot de kans op een hoog inkomen naar opleidingscategorie en etniciteit

* = significant op 5%-niveau; ** = significant op 1%-niveau
Bron: Jeugd en techniek (ROA)

Tabel 2.2

Bruto maandloon van schoolverlaters van het verzorgend onderwijs in het schooljaar 1992/1993

	bruto maandloon
VBO verzorgend	FL. 820,-
VBO totaal	FL. 940,-
KMBO verzorgend	FL. 1.320,-
KMBO totaal	FL. 1.460,-
MBO verzorgend	FL. 1.740,-
MBO totaal	FL. 1.920,-
HGZO	FL. 3.150,-
HSAO	FL. 2.860,-
HBO totaal	FL. 3.020,-

Bron: RUBS/HBO-Monitor (ROA)

Tabel 2.2 geeft inzicht in de feitelijke bruto maandlonen van schoolverlaters van verzorgende opleidingen in het VBO, MBO en HBO. Voor al deze opleidingsclusters kan worden geconstateerd dat het bruto maandloon onder het gemiddelde van het betreffende schooltype ligt, met uitzondering van het HGZO. Vergelijking met figuur 2.3 leert eveneens dat allochtone leerlingen van het VBO verzorgend een te hoge inkomensverwachting hebben. De schoolverlaters van het VBO overig en MAVO hebben een goede inkomensverwachting.

2.4. Kwalitatieve aspecten van het werken in de zorgsector

De kans op lichamelijk zwaar werk

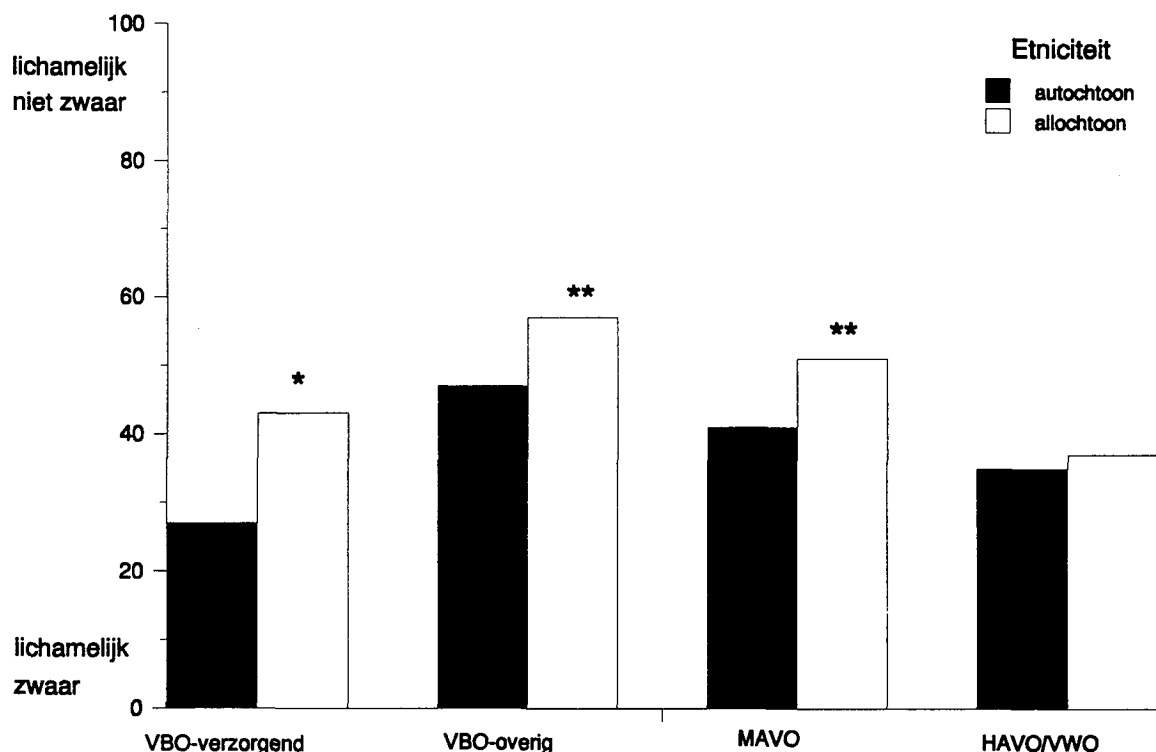
In het onderzoek *Jeugd en Techniek* is ook de vraag voorgelegd wat het oordeel is van de leerlingen over enkele kwalitatieve aspecten van het werk. In figuur 2.4 is de relatieve positie van het verzorgend onderwijs met betrekking tot de kans op lichamelijk zwaar werk weergegeven. Het algemene beeld is dat leerlingen van het VBO verzorgend en het HAVO/VWO de kans op zwaar werk met een verzorgende opleiding redelijk hoog inschatten. Opvallend is dat bij het VBO en MAVO de allochtone leerlingen de kans op zwaar werk met een verzorgende opleiding significant lager inschatten dan autochtone leerlingen. Wat dit kwalitatieve aspect betreft, hebben allochtone leerlingen dus een positiever beeld van de zorgsector dan autochtone leerlingen.

De tabellen B.4.1 tot en met B.4.3 van de bijlage geven een beeld van de door de leerlingen verwachte kans op lichamelijk zwaar werk, indien voor andere vervolgopleidingen wordt gekozen. Opmerkelijk is dat autochtone leerlingen in het VBO verzorgend met de vervolgopleiding MBO verzorgend de grootste kans verwachten om lichamelijk zwaar werk te verrichten, terwijl dit voor de allochtone leerlingen het MBO technisch is. Voor zowel VBO als MAVO leerlingen kan worden waargenomen dat allochtone jongeren de kans op zwaar werk na de opleiding MBO verzorgend kleiner achten dan autochtone jongeren. Bij de HAVO-leerlingen blijken allochtone jongeren een zelfde beeld te hebben van de kans op zwaar lichamelijk werk voor het gezondheidszorgonderwijs op HBO-niveau als de autochtone jongeren. De allochtone jongeren verwachten alleen bij het hoger agrarisch en hoger pedagogisch onderwijs een grotere kans op lichamelijk zwaar werk en bij autochtone jongeren betreft dat alleen het hoger agrarisch onderwijs. De verschillen tussen de verwachtingen van de kans op lichamelijk zwaar werk voor allochtone en autochtone

jongeren zijn echter klein. Voor de VWO-leerlingen kan worden geconstateerd dat de allochtone jongeren na het volgen van een medische opleiding op WO-niveau de hoogste kans op lichamelijk zwaar werk verwachten, terwijl de autochtone jongeren de hoogste kans op lichamelijk zwaar werk verwachten na het volgen van de agrarische opleiding.

Figuur 2.4

De relatieve beeldvorming ten aanzien van het verzorgend onderwijs met betrekking tot de kans op lichamelijk zwaar werk naar opleidingscategorie en etniciteit

* = significant op 5%-niveau; ** = significant op 1%-niveau
Bron: Jeugd en techniek (ROA)

Het beeld dat leerlingen hebben van de relatieve zwaarte van het werk van verzorgend opgeleiden kan worden vergeleken met feitelijke informatie. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de gegevens van het arbeidsaanbodpanel van de Organisatie van Strategisch Arbeidsmarktonderzoek (zie Allaart et al., 1993). Het betreft hier de gegevens uit de vijfde meting welke is gehouden in het najaar van 1992. In tabel 2.3 is weergegeven welk percentage van de arbeidskrachten met een bepaalde opleidingsachtergrond regelmatig zwaar werk moet doen.

Wanneer we tabel 2.3 relateren aan de uitkomsten eerder in deze paragraaf, dan kan worden gesteld dat de inschattingen die leerlingen hebben van de relatieve zwaarte van het werk redelijk overeenkomen met de werkelijkheid en dat allochtone leerlingen wellicht zelfs een te rooskleurig beeld hebben. Voor het hoger onderwijs geldt overigens dat de kans op zwaar werk voor degene met een gezondheidszorgopleiding nog hoger is dan voor degene met een agrarische opleiding, in tegenstelling tot de verwachtingen bij de leerlingen.

Tabel 2.3

Aandeel werkenden dat aangeeft dat lichamelijk zwaar werk hoofdzakelijk tot hun werk behoort naar opleidingsniveau en -richting (tussen haakjes rangordening), najaar 1992

Opleiding	lichamelijk zwaar werk %
Middelbaar agrarisch onderwijs	50 (2)
Middelbaar technisch onderwijs	37 (3)
Middelbaar economisch-administratief onderwijs	16 (4)
Middelbaar dienstverlenend/gezondheidszorg onderwijs	52 (1)
Hoger onderwijs: pedagogisch/letteren	5 (4)
Hoger onderwijs: agrarisch	15 (2)
Hoger onderwijs: technisch	4 (5)
Hoger onderwijs: economisch/juridisch	3 (6)
Hoger onderwijs: sociaal-cultureel	7 (3)
Hoger onderwijs: gezondheidszorg/medisch	35 (1)

Bron: Aanbodsurvey (OSA)

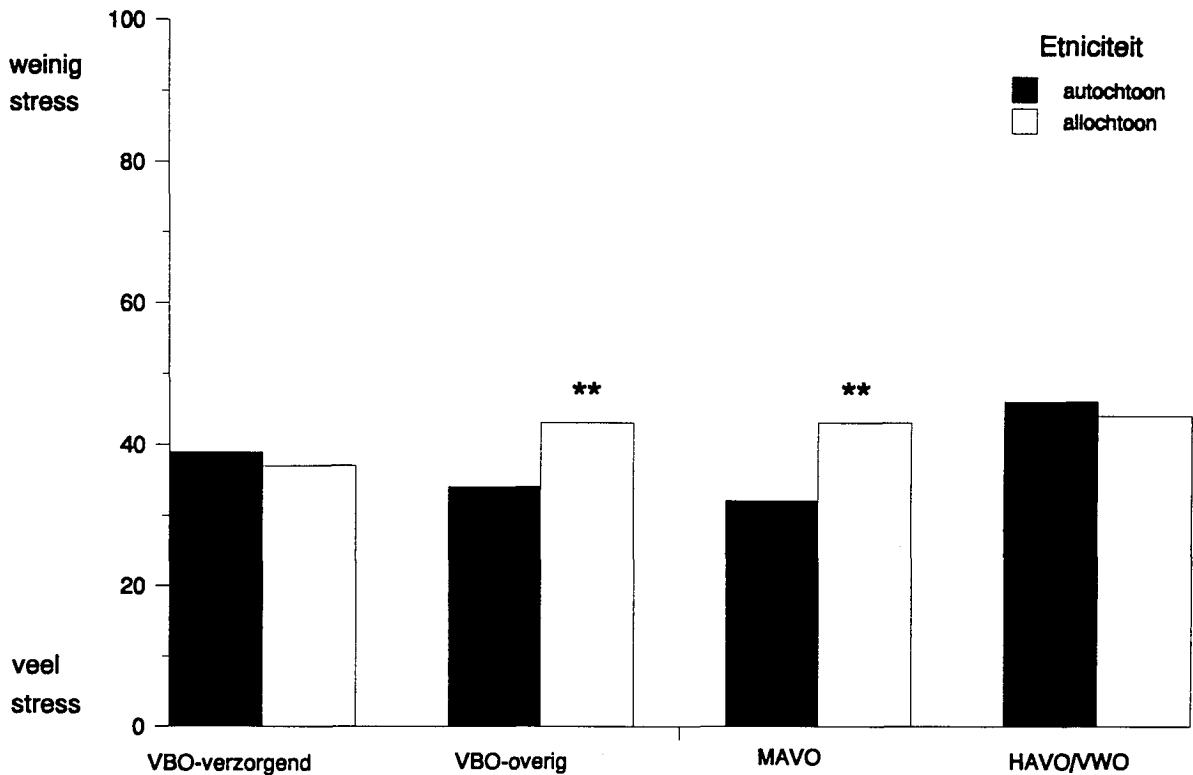
Kans op een baan met stress

In figuur 2.5 is weergegeven wat de verwachting is van allochtone en autochtone jongeren met betrekking tot de kans op een baan met stress bij een vervolgopleiding in de zorgsector. Hierbij valt op dat autochtone jongeren in het VBO overig en MAVO significant vaker een baan met stress verwachten na een vervolgopleiding MBO verzorgend dan allochtone jongeren. Dit duidt er wederom op dat wat dit kwalitatieve aspect betreft allochtone jongeren een positiever beeld hebben van de zorgsector dan autochtone jongeren, wat overigens nog niet wil zeggen dat dit beeld ook correct is.

Leerlingen in het VBO en MAVO verwachten van zowel een economisch-administratieve als van een verzorgende vervolgopleiding een grote kans op een baan met stress (zie de tabellen B.5.1 tot en met B.5.3). Voor leerlingen op het HAVO is deze verwachting geheel anders. In dit opleidingstype verwachten de leerlingen dat alleen hoger agrarisch en hoger technisch onderwijs minder kans op een baan met stress met zich mee zal brengen. De hoogste kans op een baan met stress wordt door beide groepen verwacht na het volgen van het hoger pedagogisch onderwijs. Voor het sociaal-cultureel onderwijs verwachten autochtone leerlingen een relatief grote kans op een baan met stress. De verwachte kans op een baan met stress met sociaal-cultureel hoger onderwijs ligt voor allochtone HAVO-leerlingen aanzienlijk lager. Leerlingen in het VWO verwachten dat het volgen van een medische opleiding op WO-niveau de grootste kans op een baan met stress met zich mee zal brengen. De allochtone VWO-leerlingen schatten deze kans nog hoger in dan autochtone VWO-leerlingen.

Figuur 2.5

De relatieve beeldvorming ten aanzien van het verzorgend onderwijs met betrekking tot de kans op een baan met stress naar opleidingscategorie en etniciteit

* = significant op 5%-niveau; ** = significant op 1%-niveau

Bron: Jeugd en techniek (ROA)

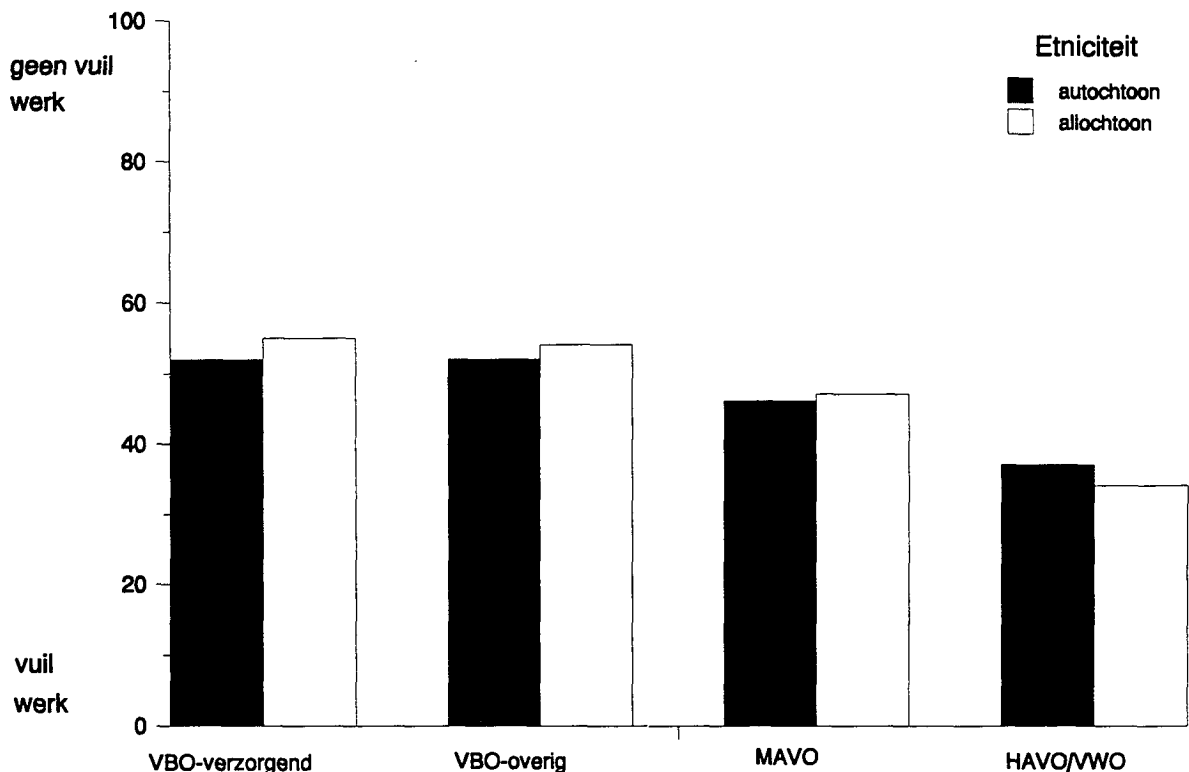
De kans op vuil werk

Een derde kwalitatief aspect van het werkveld van de opgeleiden voor de zorgsector is de kans op vuil werk. Figuur 2.6 geeft een overzicht van de verwachte kans op vuil werk naar opleidingscategorie en etniciteit. Hierbij valt op dat bij een stijgend opleidingsniveau de verwachte kans op vuil werk enigszins stijgt. De verschillen tussen allochtone en autochtone leerlingen zijn klein en niet significant.

In de bijlage (tabel B.6.1 tot en met B.6.3) is wederom een overzicht opgenomen van de verwachte kans op vuil werk bij de overige opleidingen. Leerlingen in het VBO verzorgend achten deze kans het grootst na het volgen van een opleiding in de agrarische richting en het kleinst na het volgen van een opleiding in de economisch-administratieve richting. Voor een opleiding in de verzorgende richting wordt de kans op vuil werk als relatief gemiddeld ingeschat. Eenzelfde beeld komt bij leerlingen in het VBO overig en MAVO naar voren. Tevens zijn voor alle drie opleidingscategorieën de verschillen tussen allochtone en autochtone leerlingen zeer klein. Bij leerlingen op het HAVO neemt de kans op vuil werk na een vervolgopleiding in de verzorgende richting eveneens een positie in het centrum in. VWO-leerlingen daarentegen schatten in dat ze na een medische opleiding op WO-niveau een relatief grote kans hebben op vuil werk. Alleen het volgen van een opleiding in de agrarische wetenschappen gaat gepaard met een grotere verwachte kans op vuil werk.

Figuur 2.6

De relatieve beeldvorming ten aanzien van het verzorgend onderwijs met betrekking tot de kans op vuil werk naar opleidingscategorie en etniciteit

* = significant op 5%-niveau; ** = significant op 1%-niveau
Bron: Jeugd en techniek (ROA)

In tabel 2.4 is aangegeven welk deel van de werkzame beroepsbevolking daadwerkelijk regelmatig vuil werk moet verrichten. Uit deze tabel blijkt dat slechts een klein deel van de werkenden met een opleiding in een verzorgende richting regelmatig vuil werk moet verrichten. Slechts 14% van de opgeleiden met een middelbare verzorgende opleiding geeft aan regelmatig vuil werk te verrichten en slechts 8% van de hoger opgeleiden. De rangordening van de opleidingen ten aanzien van de kans op vuil werk komt echter goed overeen met de rangordening in relatief imago van de opleidingen. Dit duidt er op dat de leerlingen een goede inschatting maken van dit aspect van het werk.

Tabel 2.4

Aandeel werkenden dat aangeeft dat vuil werk hoofdzakelijk tot hun werk behoort naar opleidingsniveau en -richting (tussen haakjes rangordening), najaar 1992

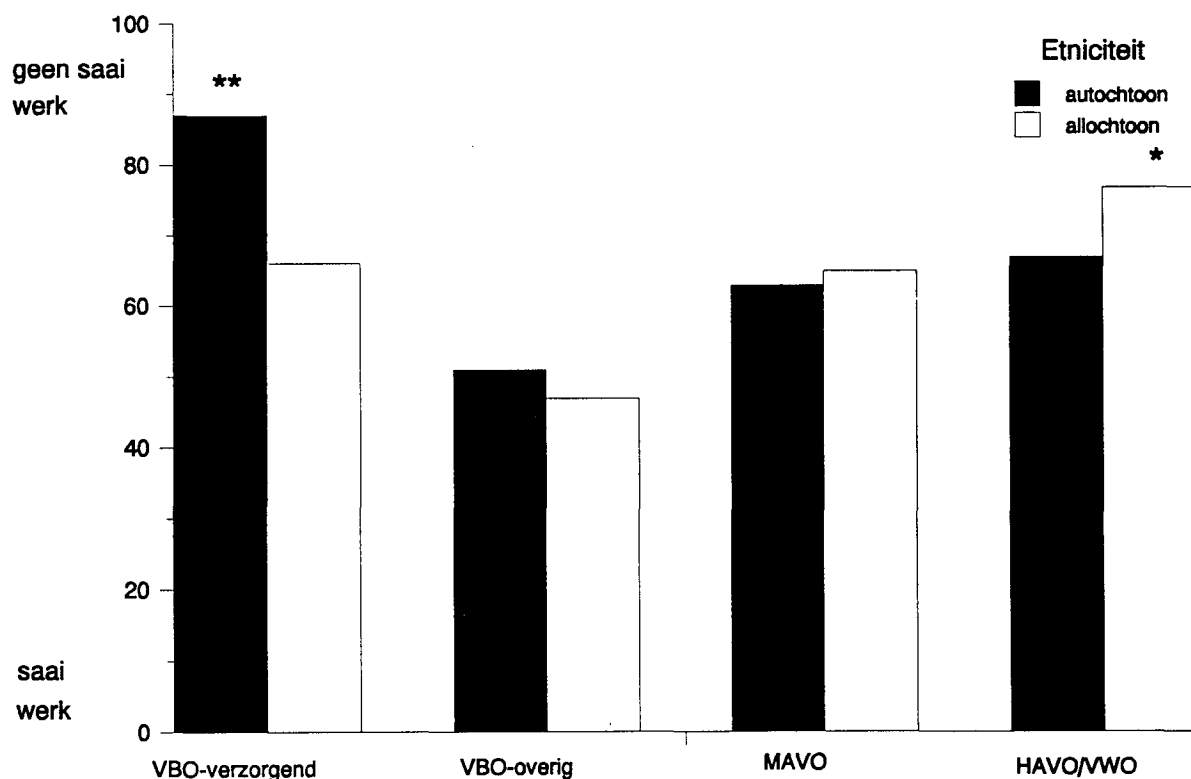
Opleiding	vuil werk %
Middelbaar agrarisch onderwijs	39 (1)
Middelbaar technisch onderwijs	31 (2)
Middelbaar economisch-administratief onderwijs	7 (4)
Middelbaar dienstverlenend/gezondheidszorg onderwijs	14 (3)
Hoger onderwijs: pedagogisch/letteren	3 (4)
Hoger onderwijs: agrarisch	23 (1)
Hoger onderwijs: technisch	4 (3)
Hoger onderwijs: economisch/juridisch	1 (5)
Hoger onderwijs: sociaal-cultureel	1 (5)
Hoger onderwijs: gezondheidszorg/medisch	8 (2)

Bron: Aanbodsurvey (OSA)

De kans op saai werk

Figuur 2.7

De relatieve beeldvorming ten aanzien van het verzorgend onderwijs met betrekking tot de kans op saai werk naar opleidingscategorie en etniciteit

* = significant op 5%-niveau; ** = significant op 1%-niveau

Bron: Jeugd en techniek (ROA)

Figuur 2.7 geeft inzicht in de verschillen tussen allochtone en autochtone jongeren met betrekking tot de kans op saai werk na een vervolgopleiding in de zorgsector. De figuur laat

zien dat leerlingen in het VBO verzorgend, het MAVO en het HAVO/VWO de kans op saai werk als relatief laag inschatten en leerlingen van het VBO overig deze kans als gemiddeld inschatten. Voor de leerlingen in het VBO verzorgend valt een groot verschil waar te nemen tussen allochtone en autochtone jongeren. Allochtone jongeren schatten de kans op saai werk na een verzorgende opleiding significant hoger in dan autochtone jongeren. Voor de leerlingen van HAVO/VWO is het omgekeerde het geval.

Wanneer we ook de positie van overige vervolgopleidingen in het beeld betrekken (zie tabel B7.1 tot en met B7.3 in de bijlage), dan blijkt dat zowel voor het VBO verzorgend als voor het MAVO, HAVO en VWO geldt dat de kans op saai werk in de zorgsector als het laagst wordt ingeschat. Voor HAVO-leerlingen kan wel waargenomen worden dat het sociaal-cultureel hoger onderwijs vaker dan gezondheidszorgonderwijs met saai werk wordt geassocieerd. De tabellen laten voorts zien dat vooral economisch-administratieve opleidingen met saai werk geassocieerd worden.

In de praktijk zegt 50% van de werkenden met een middelbare verzorgende opleiding dat saai werk hoofdzakelijk tot hun werk behoort (zie tabel 2.5). Dit is het hoogste percentage van alle middelbare opleidingen. Dit duidt er op dat zowel de allochtone als de autochtone leerlingen de kans op saai werk met een middelbare verzorgende opleiding relatief veel te laag inschatten. Voor opgeleiden met een hogere verzorgende opleiding geldt dat een kwart aangeeft hoofdzakelijk saai werk te verrichten. Ook hier geldt dat de leerlingen van het HAVO en VWO een veel te rooskleurig beeld hebben met betrekking tot dit aspect van het werk. In de praktijk blijkt het werk met een verzorgende opleiding relatief veel saaier dan bij de meeste andere opleidingen.

Tabel 2.5

Aandeel werkenden dat aangeeft dat saai werk hoofdzakelijk tot hun werk behoort naar opleidingsniveau en -richting (tussen haakjes rangordening), najaar 1992

Opleiding	saai werk %
Middelbaar agrarisch onderwijs	32 (2)
Middelbaar technisch onderwijs	31 (3)
Middelbaar economisch-administratief onderwijs	30 (4)
Middelbaar dienstverlenend/gezondheidszorg onderwijs	50 (1)
Hoger onderwijs: pedagogisch/letteren	20 (3)
Hoger onderwijs: agrarisch	31 (1)
Hoger onderwijs: technisch	6 (96)
Hoger onderwijs: economisch/juridisch	10 (4)
Hoger onderwijs: sociaal-cultureel	8 (5)
Hoger onderwijs: gezondheidszorg/medisch	25 (2)

Bron: Aanbodsurvey (OSA)

Kans op zelfstandig werk

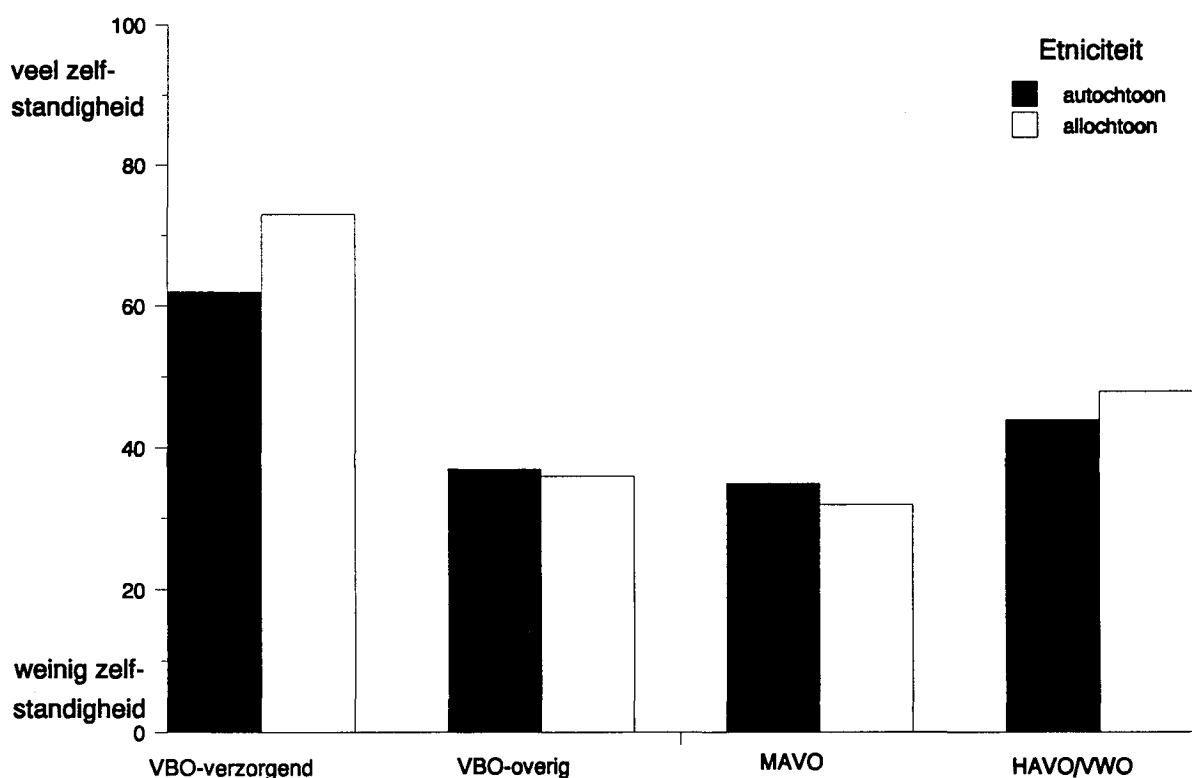
Als laatste kwalitatieve aspect in deze paragraaf komt de mate van zelfstandigheid in de beroepsuitoefening aan de orde. Uit figuur 2.8 blijkt dat allochtone en autochtone leerlingen geen wezenlijk verschillend beeld hebben van de mate van zelfstandigheid die verzorgend opgeleiden in hun werk hebben. Bij de leerlingen van VBO verzorgend is de beeldvorming het meest gunstig. De leerlingen van VBO overig en MAVO hebben de laagste verwachting ten aanzien van de mate van zelfstandigheid in de toekomstige beroepsuitoefening van

verzorgend opgeleiden.

Uit de in de bijlage weergegeven tabellen B.8.1 tot en met B.8.3 blijkt dat leerlingen van het VBO verzorgend denken dat MBO verzorgend opgeleiden het vaakst zelfstandig in hun werk kunnen opereren. De leerlingen in het VBO overig en het MAVO daarentegen verwachten dat MBO verzorgend opgeleiden het minst zelfstandig kunnen werken. De verwachtingen van de HAVO en VWO leerlingen laten een wat diffuser beeld zien. In het algemeen liggen de verwachtingen ten aanzien van de verschillende opleidingen niet ver uit elkaar. Er zijn wel wat verschillen tussen autochtone en allochtone leerlingen. Zo verwachten allochtone HAVO-leerlingen met hoger sociaal-cultureel onderwijs een kleinere kans op een baan met zelfstandigheid te hebben dan autochtone jongeren.

Figuur 2.8

De relatieve beeldvorming ten aanzien van het verzorgend onderwijs met betrekking tot de kans op zelfstandig werk naar opleidingscategorie en etniciteit

* = significant op 5%-niveau; ** = significant op 1%-niveau

Bron: Jeugd en techniek (ROA)

In tabel 2.6 wordt een beeld geschetst van de feitelijke situatie op dit punt. Bij de MBO opgeleiden blijkt 80 tot 90% van de werkenden aan te geven dat men vaak zelfstandig werk verricht. Bij de hoger opgeleiden is dit 85 tot 100%. De verschillen tussen de opleidingen lopen niet erg uiteen. Dit spoort met de relatief geringe verschillen in imago bij de leerlingen.

Tabel 2.6

Aandeel werkenden dat aangeeft dat zelfstandig werk hoofdzakelijk tot hun werk behoort naar opleidingsniveau en -richting (tussen haakjes rangordening), najaar 1992

Opleiding	zelfstandig werk %
Middelbaar agrarisch onderwijs	91 (1)
Middelbaar technisch onderwijs	86 (2)
Middelbaar economisch-administratief onderwijs	84 (3)
Middelbaar dienstverlenend/gezondheidszorg onderwijs	78 (4)
Hoger onderwijs: pedagogisch/letteren	84 (6)
Hoger onderwijs: agrarisch	100 (1)
Hoger onderwijs: technisch	91 (3)
Hoger onderwijs: economisch/juridisch	87 (5)
Hoger onderwijs: sociaal-cultureel	97 (2)
Hoger onderwijs: gezondheidszorg/medisch	88 (4)

Bron: Aanbodsurvey (OSA)

2.5. Conclusie

In dit hoofdstuk is een analyse gemaakt van de beeldvorming die allochtone en autochtone jongeren hebben ten aanzien van de verzorgende opleidingen en het werken in de zorgsector. Daarbij is gekeken naar een drietal aspecten: de moeilijkheidsgraad van de verzorgende opleidingen, de verwachte arbeidsmarktpositie na het volgen van een verzorgende opleiding en de kwaliteit van het werk in de zorgsector.

Wat betreft de moeilijkheidsgraad van verzorgende opleidingen lopen de verwachtingen van allochtone en autochtone jongeren niet ver uiteen. In het algemeen schatten beide groepen de verzorgende vervolgoopleidingen qua moeilijkheidsgraad als gemiddeld in. Een uitzondering betreffen de medische opleidingen op WO-niveau. Deze worden door beide groepen als de 'moeilijkste' opleiding gepercipieerd, waarbij de allochtone leerlingen deze opleiding als nog moeilijker inschatten dan de autochtone leerlingen.

Met betrekking tot de verwachte arbeidsmarktpositie na het volgen van een verzorgende opleiding is naar een tweetal aspecten gekeken: de kans op werk en de kans op een hoog inkomen. Leerlingen van het VBO overig, MAVO en HAVO schatten de kans op werk met een verzorgende opleiding als gemiddeld in, leerlingen van het VBO verzorgend en het VWO als relatief hoog. Voor de leerlingen van het VBO verzorgend kan daarbij aangetekend worden dat zij een te rooskleurig beeld hebben van de feitelijke situatie. In werkelijkheid zijn de bestaande en toekomstige kansen op werk voor VBO schoolverlaters die doorstromen naar een verzorgende vervolgopleiding slecht tot gemiddeld. Belangrijk in dit verband is echter vooral dat er geen systematische verschillen worden aangetroffen tussen allochtone en autochtone leerlingen met betrekkingen tot de verwachte kansen op werk. Datzelfde geldt ook voor de verwachte kansen op een hoog inkomen. Er zijn verschillen in het verwachtingspatroon tussen de verschillende opleidingstypen (VWO-leerlingen verwachten na een medisch/verzorgende vervolgopleiding relatief veel te gaan verdienen, de overige leerlingen associëren verzorgende opleidingen met een gemiddelde inkomensverwachting), maar er treden daarbij geen systematische verschillen op tussen allochtone en autochtone leerlingen.

Tenslotte is gekeken naar de beeldvorming rond een aantal kwalitatieve aspecten van het

werk: de kans op lichamelijk zwaar werk, op een baan met stress, op vuil werk, op saai werk en op zelfstandig werk.

Leerlingen van het VBO verzorgend en het VWO associëren de verzorgende en medische vervolgopleidingen relatief vaak met lichamelijk zwaar werk. In het algemeen lijkt dit beeld redelijk met de werkelijkheid overeen te stemmen. Opvallend is dat allochtone leerlingen van het VBO en MAVO de kans op lichamelijk zwaar werk na het volgen van een verzorgende vervolgopleiding lager inschatten dan autochtone leerlingen.

Waar het gaat om de kans op een baan met stress verwachten vooral leerlingen van het VBO en MAVO dat dit relatief vaak voorkomt na het volgen van een verzorgende opleiding. Opvallend is ook hier weer dat allochtone leerlingen van het VBO overig en het MAVO de kans op stress significant lager inschatten dan autochtone leerlingen van deze opleidingstypen.

Wat betreft de kans op vuil werk lopen de verwachtingspatronen van allochtone en autochtone leerlingen niet uiteen. Beide groepen verwachten bij de middelbare verzorgende opleidingen een gemiddelde kans op vuil werk, en bij de opleidingen op WO-niveau een relatief hogere kans op vuil werk. In het algemeen geldt dat de relatieve inschatting van de kans op vuil werk door de leerlingen redelijk overeenkomt met de beroepspraktijk van de werkenden.

Voor de meeste leerlingen geldt dat het werken in de zorgsector absoluut niet met saai werk geassocieerd wordt. Opvallend is hier dat allochtone leerlingen van het VBO verzorgend het werken in de zorgsector vaker met saai werk associëren dan autochtone leerlingen (maar overigens nog steeds minder vaak dan bij de overige sectoren), terwijl bij de allochtone HAVO-leerlingen het omgekeerde het geval is. Hoewel de leerlingen in het algemeen de verzorgende sector niet met saai werk associëren, blijkt in de praktijk dat juist de werkenden met een verzorgende opleiding relatief vaak saai werk verrichten.

Tenslotte is gekeken naar de verwachtingen omtrent de mate van zelfstandigheid. In het algemeen lopen ook hier de verwachtingen van allochtone en autochtone leerlingen niet ver uiteen. Bovendien liggen de verwachtingspatronen ten aanzien van de verschillende vervolgopleidingen dicht bij elkaar. Dit spoort met de in de praktijk onder de werkzame beroepsbevolking aangetroffen verschillen in de mate van zelfstandigheid.

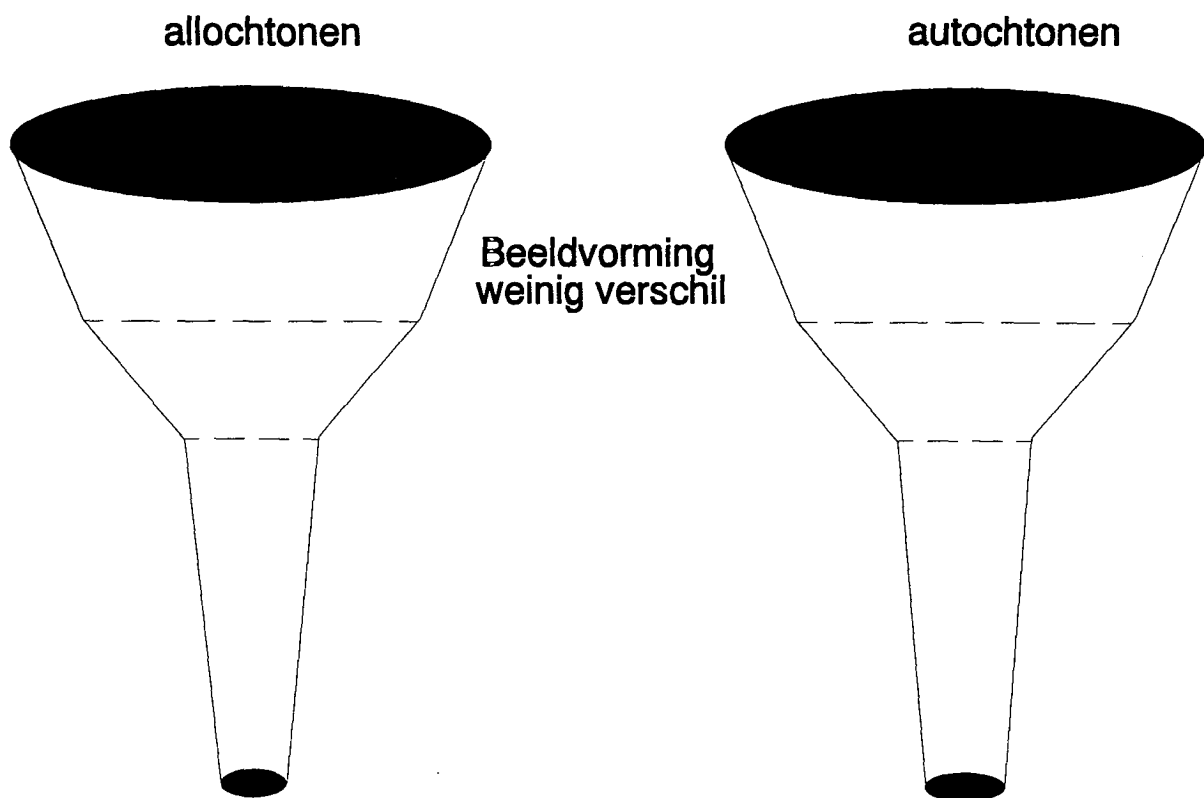
Als algehele conclusie kan gesteld worden dat de verwachtingspatronen van allochtone en autochtone jongeren niet wezenlijk van elkaar verschillen. Meer specifiek kan geen ondersteuning gevonden worden voor eerdere bevindingen als zouden allochtone leerlingen uit het VBO en MAVO het werken in de zorgsector vaak associëren met schoonmaakwerk/huishoudelijk werk met lage status (Lagendijk, 1990; Acquest, 1993). Integendeel, wanneer we kijken naar de beeldvorming rond kwalitatieve aspecten als de kans op lichamelijk zwaar werk en de kans op vuil werk, blijken allochtone jongeren juist een zelfde beeld te hebben van de zorgsector als de autochtone jongeren, of soms zelfs een positiever beeld.

De conclusie luidt dan ook dat in het eerste deel van de trechter naar de zorgsector, het gedeelte dat betrekking heeft op de beeldvorming ten opzichte van de zorgopleidingen en het werken in de zorgsector, geen wezenlijke verschillen worden aangetroffen tussen allochtone

en autochtone jongeren (zie figuur 2.9).

Figuur 2.9

De trechter naar de zorgsector: beeldvorming

3. KEUZE VOOR VERZORGENDE OPLEIDINGEN

3.1. De keuze voor verder leren

In dit hoofdstuk komt het tweede deel van de trechter aan de orde. Hierbij wordt nagegaan of er verschillen zijn in de keuze voor een verzorgende vervolgopleiding tussen allochtone en autochtone jongeren. Het keuzeproces bestaat uit 2 stappen. In deze paragraaf wordt nagegaan of er verschillen bestaan in de keuze om wel of niet door te leren. In de volgende paragraaf komt aan de orde in hoeverre degene die doorleren kiezen voor een verzorgende opleiding. De gegevens voor dit hoofdstuk worden ontleend aan de schoolverlatersonderzoeken RUBS en HBO-Monitor (zie hoofdstuk 1)⁴. Deze onderzoeken bieden een representatief beeld van de bestemming van gediplomeerde schoolverlaters uit het voltijdse onderwijs (met uitzondering van het universitaire onderwijs) in de jaren 1991/92 en 1992/93.

Figuur 3.1 geeft inzicht in het verschil in maatschappelijke positie tussen allochtone en autochtone gediplomeerde schoolverlaters ongeveer 1 jaar na schoolverlaten⁵. De figuur laat zien dat 77% van de allochtone jongeren er voor kiest om verder te leren tegenover 70% van de autochtone leerlingen. Dit verschil is significant. In respectievelijk 0.5% en 1% van de gevallen betreft dit doorleren een opleiding in het kader van het leerlingwezen of in-service onderwijs. Het omgekeerde beeld doet zich voor ten aanzien van de bestemming betaald werk. Opmerkelijk is voorts dat allochtone jongeren aanzienlijk vaker werkloos zijn dan autochtone jongeren.

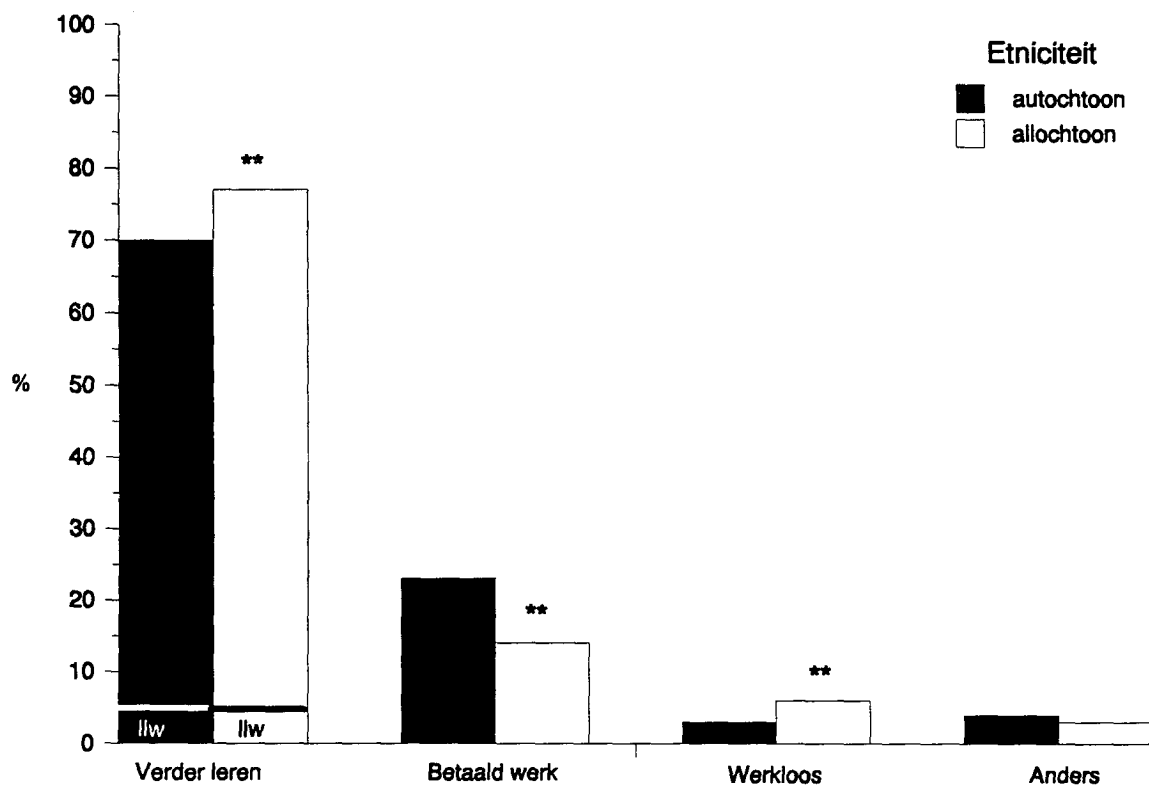
De grotere doorstroom van allochtone gediplomeerden naar een vervolgopleiding lijkt in tegenspraak met het beeld dat in hoofdstuk 1 geschetst is omtrent de schoolloopbanen van allochtone jongeren. Daaruit kwam immers naar voren dat deze schoolloopbanen in het algemeen problematischer verlopen dan voor autochtone jongeren. Een mogelijke reden voor dit verschil is gelegen in het feit dat de huidige analyse beperkt is tot de groep van gediplomeerde schoolverlaters. Zoals in hoofdstuk 1 ook is aangegeven hebben we het hier dus in zekere zin over de meer succesvolle allochtonen, althans in termen van hun onderwijscarrière. De allochtone leerling die een diploma behaalt heeft immers al veel hindernissen moeten overwinnen. Bovendien zal, gelet op het feit dat bij allochtone leerlingen de keuze van een schooltype bij intrede van het voortgezet onderwijs relatief laag is, vergeleken met het prestatieniveau, vaak nog sprake zijn van 'verborgen talent' dat pas later in de onderwijscarrière naar voren komt. Een andere mogelijke verklaring voor de hogere doorstroom kan liggen in de slechtere arbeidsmarktkansen voor de allochtone schoolverlaters, zoals naar voren komt in de hogere kans op werkloosheid. Hierop zal in het volgende hoofdstuk nader worden ingegaan.

4. Alle in dit hoofdstuk opgenomen tabellen en figuren zijn gebaseerd op het gekoppelde bestand van HBO-Monitor en RUBS, betreffende de jaargangen 1991/1992 en 1992/1993. De algemene beschrijvende tabellen en figuren zijn berekend op basis van het gewogen bestand zoals beschreven in hoofdstuk 1.

5. Voor de schoolverlaters uit de bestanden van zowel RUBS als de HBO-Monitor is de maatschappelijke positie 12 maanden na schoolverlaten als uitgangspunt genomen.

Figuur 3.1

De maatschappelijke positie van gediplomeerde schoolverlaters 1 jaar na schoolverlaten (leerlingwezen opgenomen in verder leren)

* significant op 5%-niveau; ** significant op 1%-niveau

Bron: RUBS/HBO-Monitor (ROA)

Tabel 3.1

Schattingsresultaten van de logit-analyse met betrekking tot de kans op het volgen van een vervolgopleiding

	B	standaardfout
constante	0,97**	0,09
vrouw	-0,35**	0,02
allochtoon	0,22**	0,07
studiejaar 92/93 (referentie 91/92)	0,09**	0,02
leerplichtig	1,19**	0,06
<i>landsdeel</i>		
noord	0,12**	0,03
oost	0,07**	0,03
zuid	0,01	0,03
west	referentie	
<i>opleiding</i>		
VBO verzorgend	0,06	0,10
VBO landbouw	0,29*	0,14
VBO techniek	0,00	0,10
VBO economie	referentie	
MAVO	1,12**	0,11
HAVO	1,56**	0,11
VWO	1,77**	0,13
KMBO verzorgend	-0,67**	0,12
KMBO landbouw	-0,96**	0,12
KMBO techniek	-1,22**	0,11
KMBO economie	-1,29**	0,11
MBO verzorgend	-1,12**	0,09
MBO landbouw	-1,51**	0,12
MBO techniek	-1,24**	0,09
MBO economie	-1,08**	0,09
HAO	-2,37**	0,10
HPO	-2,33**	0,11
HTO	-2,33**	0,09
HEO	-1,80**	0,09
HGZO	-2,49**	0,10
HSAO	-2,28**	0,10
HKO	-2,75**	0,14
N (totaal ongewogen)	49256	
N (allochtoon)	1249	
-2 Log Likelihood	62073,37	

* = significant op 5%-niveau ** = significant op 1%-niveau

Bron: RUBS/HBO-Monitor (ROA)

Om na te gaan of de verschillen die geconstateerd zijn tussen allochtone en autochtone jongeren in de keuze om verder te leren, ook blijven bestaan indien gecorrigeerd wordt voor opleiding, studiejaar, geslacht en leerplicht is een logit-analyse uitgevoerd. De keuze voor verder leren is gedefinieerd als de keuze voor een voltijd vervolgopleiding of voor een opleiding in het leerlingwezen of inservice-onderwijs. Deze keuze wordt gerelateerd aan de totale gediplomeerde uitstroom van de opleidingen in het voortgezet en hoger beroepsonderwijs. In de analyse zijn de volgende verklarende variabelen opgenomen: geslacht, etniciteit, studiejaar, landsdeel⁶ en de opleidingscategorieën van de gevolgde

6. Er worden vier landsdelen onderscheiden, die als volgt zijn samengesteld:

Noord: Groningen, Friesland en Drenthe;

Oost: Overijssel, Gelderland en Flevoland;

West: Utrecht, Noord-Holland, Zuid-Holland en Zeeland;

Zuid: Noord-Brabant en Limburg.

opleidingen. Tevens is in de analyses rekening gehouden met de leerplicht⁷.

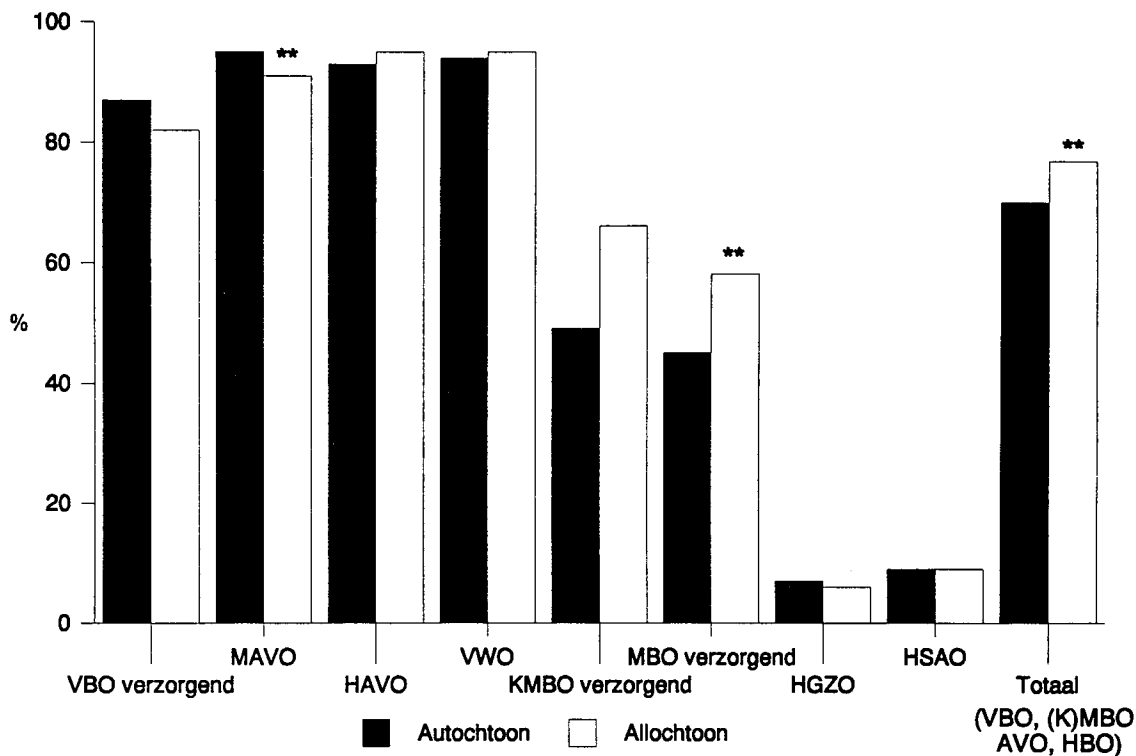
Tabel 3.1 geeft de resultaten van deze analyse. Opmerkelijk is dat allochtone jongeren significant vaker verder leren dan autochtone jongeren, ook wanneer gecontroleerd wordt voor variabelen als de gevolgde opleiding. Eveneens opmerkelijk is dat vrouwen minder vaak verder leren dan mannen. Afgestudeerden van het studiejaar 1992/1993 studeren significant vaker door dan afgestudeerden van het studiejaar 1991/1992. Dit laatste heeft waarschijnlijk te maken met een vlucht in het onderwijs als gevolg van verslechterende arbeidsmarktomstandigheden (zie Van Smoorenburg en Van der Velden, 1995a). In het noorden en oosten van Nederland studeren de schoolverlaters vaker door dan in het westen. Met betrekking tot de verschillende opleidingscategorieën kan worden geconstateerd dat naarmate het niveau van de beroepsopleidingen stijgt, de kans op verder studeren afneemt. Voor het AVO geldt dat de kans op verder leren zeer aanzienlijk is (zie ook figuur 3.2).

De volgende stap is nu om te inventariseren of het verschil in verder leren tussen allochtone en autochtone schoolverlaters eveneens geldt voor de eerder gedefinieerde zorgopleidingen (VBO verzorgend, KMBO verzorgend, MBO verzorgend, HGZO en HSAO) en de opleidingen MAVO, HAVO en VWO. In figuur 3.2 worden de percentages met betrekking tot verder leren getoond. In de figuur zijn alleen de voor de zorgsector belangrijkste opleidingscategorieën nader uitgesplitst. Opmerkelijk in deze figuur is dat 80 tot bijna 100% van de schoolverlaters van VBO verzorgend, MAVO, HAVO en VWO verder leert in full-time of part-time⁸ vervolgonderwijs. De verschillen tussen allochtone en autochtone leerlingen zijn voor deze opleidingscategorieën zeer klein. Ondanks deze kleine verschillen kan wel een significant verschil worden waargenomen tussen allochtone en autochtone schoolverlaters van het MAVO. Autochtone schoolverlaters van het MAVO leren vaker door dan allochtone schoolverlaters. Binnen zowel het KMBO verzorgend als het MBO verzorgend kunnen wel grote verschillen worden waargenomen. Gaat 50% van de autochtone leerlingen in het KMBO verzorgend een vervolgonderwijs volgen, voor allochtone leerlingen is dit 66% (dit verschil is overigens slechts significant op 10% niveau). Voor het MBO verzorgend zijn de percentages respectievelijk 45 en 58 (significant op 1% niveau). Binnen het HGZO en HSAO zijn de verschillen wederom klein. Voor het HGZO geldt dat respectievelijk 7% van de autochtone jongeren en 6% van de allochtone jongeren verder gaan leren. Binnen het HSAO kiest 9% van zowel de allochtone als de autochtone jongeren voor een vervolgonderwijs.

7. Jongeren beneden de 17 zijn volledig leerplichtig en jongeren van 17 jaar oud zijn partieel leerplichtig. Van deze jongeren staat het bij voorbaat vast dat zij (deels) verder zullen leren. De variabele leerplicht heeft de waarde 0 als de leerling 18 jaar of ouder is op het moment van schoolverlaten en de waarde 1 als de leerling jonger is dan 18 jaar.

8. Bij het VBO verzorgend gaat ongeveer 17% naar het leerlingwezen of inservice-onderwijs. Bij het AVO is dit slechts 4%.

Figuur 3.2
Bestemming van schoolverlaters per opleidingscategorie en etniciteit: Verder leren

* significant op 5%-niveau; ** significant op 1%-niveau
Bron: RUBS/HBO-Monitor (ROA)

3.2. De keuze voor een verzorgende vervolgopleiding

In paragraaf 3.1 bleek dat allochtone leerlingen vaker doorleren dan autochtone leerlingen, met name diegene die afkomstig zijn uit het KMBO en MBO verzorgend. Een uitzondering betrof de allochtone leerlingen van het MAVO, die juist minder vaak doorleren. Voor een toekomstige baan in de zorgsector kan de hogere doorstroom van allochtone leerlingen twee dingen betekenen. Ten eerste kunnen allochtone jongeren zich verder specialiseren in een vervolgopleiding in de zorgsector zodat zij later in een betere baan in de zorgsector terecht kunnen komen. Ten tweede kan het verder leren ook betekenen dat er wordt gekozen voor een vervolgopleiding in een geheel andere richting dan de zorgsector, en dat dus een groep allochtone jongeren verloren gaat voor de zorgsector. In deze paragraaf zal in eerste instantie worden gekeken of er verschillen zijn tussen autochtone en allochtone jongeren met betrekking tot de kans op verder leren in de zorgopleidingen. De zorgopleidingen zijn hier gedefinieerd als VBO verzorgend, MBO verzorgend, KMBO verzorgend, Leerlingwezen verzorgend/ inservice-onderwijs, HGZO, HSAO en medische wetenschappen. We wijzen er nogmaals op dat deze sectoren ook opleidingen bevatten die niet strikt voor de zorgsector voorbereiden. De resultaten van de logit-analyse die hiertoe is uitgevoerd staan beschreven in tabel 3.2. De analyses in deze paragraaf zijn beperkt tot die leerlingen die als belangrijkste bestemming 'verder leren' in het voltijd of deeltijd vervolgonderwijs hebben.

Hoewel uit paragraaf 3.1 naar voren is gekomen dat gemiddeld genomen allochtone leerlingen vaker doorleren dan autochtone leerlingen, blijken ze daarbij relatief even vaak te

kiezen voor een verzorgende richting. Tabel 3.2 laat zien dat, gecorrigeerd voor andere achtergrondkenmerken, zoals de gevolgde opleiding, er geen significante verschillen zijn tussen allochtone en autochtone leerlingen in de keuze voor een verzorgende opleiding in het vervolgonderwijs. Wel blijkt er een belangrijk verschil te zijn tussen mannen en vrouwen. Vrouwen kiezen relatief vaker voor een verzorgende vervolgonderwijs dan mannen. De reeds gevolgde opleidingsrichting heeft uiteraard ook een belangrijk effect op de keuze van een verzorgende opleiding in het vervolgonderwijs. Schoolverlaters van HGZO, MBO verzorgend, KMBO verzorgend, VBO verzorgend, MAVO en HAVO volgen significant vaker een zorgopleiding in het vervolgonderwijs dan schoolverlaters van het VBO economisch-administratief (de referentiecategorie). Opmerkelijk is dat de kans op het volgen van een vervolgonderwijs in de zorgsector voor schoolverlaters van het HSAO significant lager is dan voor leerlingen van het VBO economisch-administratief. De meeste HSAO-ers die doorleren volgen een opleiding in de sociale wetenschappen. Tenslotte kan worden geconstateerd dat schoolverlaters uit het studiejaar 1992/1993 vaker voor een vervolgonderwijs in de zorgsector kiezen dan schoolverlaters uit het studiejaar 1991/1992.

Tabel 3.2

Schattingresultaten van de logit-analyse met betrekking tot de kans op het volgen van een verzorgende vervolgonderwijs

	B	standaardfout
constante	-2,48**	0,11
vrouw	1,02**	0,04
allochtoon	0,04	0,10
studiejaar 92/93 (referentie 91/92)	0,18**	0,04
leerplichtig	0,18**	0,06
<i>landsdeel</i>		
noord	-0,08	0,07
oost	-0,04	0,04
zuid	0,02	0,05
west	referentie	
<i>opleiding</i>		
VBO verzorgend	1,94**	0,09
VBO landbouw	-0,27	0,15
VBO techniek	-1,45**	0,16
VBO economie	referentie	
MAVO	1,39**	0,09
HAVO	0,92**	0,10
VWO	-0,23	0,13
KMBO verzorgend	3,28**	0,20
KMBO landbouw	0,09	0,43
KMBO techniek	-0,55*	0,25
KMBO economie	-0,15	0,18
MBO verzorgend	2,48**	0,10
MBO landbouw	-1,52**	0,43
MBO techniek	-1,68**	0,18
MBO economie	-0,48**	0,12
HAO	-1,43**	0,29
HPO	-1,08**	0,24
HTO	-0,16	0,14
HEO	-1,11**	0,14
HGZO	1,35**	0,14
HSAO	-1,32**	0,25
HKO	-0,26	0,31
N (totaal ongewogen)	24157	
N (allochtoon)	766	
-2 Log Likelihood	21344,26	

* = significant op 5%-niveau ** = significant op 1%-niveau

Bron: RUBS/HBO-Monitor (ROA)

Tabel 3.3 geeft nader inzicht in de keuze van vervolgoopleidingen door allochtone en autochtone schoolverlaters uit de voor de zorgsector relevante opleidingstypen. In deze tabel worden de afzonderlijke vervolgoopleidingen alleen gepresenteerd indien de celvulling voor allochtone of autochtone schoolverlaters groter of gelijk aan 5% is. De andere vervolgoopleidingen zijn ondergebracht onder de kopjes overig verzorgend en overig niet-verzorgend. Alle in de tabel gepresenteerde percentages tellen op tot 100%. Indien de percenteerbasis op basis van het ongewogen bestand minder dan 25 cases bevat, worden er geen gegevens gepresenteerd. Indien de percenteerbasis tussen de 25 en de 100 cases bevat (op basis van het ongewogen bestand), dan wordt dit aangegeven.

Tabel 3.3
Keuze vervolgoopleiding van gediplomeerde schoolverlaters die verder leren

	autochtonen	allochtonen
VBO verzorgend	100%	100% ¹⁾
KMBO algemeen	6%	5%
KMBO economisch-administratief	6%	14%
KMBO verzorgend	5%	0%
MBO economisch-administratief	0%	5%
MBO verzorgend	54%	59%
LLW technisch primair	0%	5%
LLW verzorgend primair	9%	0%
LLW economisch primair	6%	0%
overig verzorgend	3%	6%
overig niet-verzorgend	12%	6%
MAVO	100% ¹⁾	100%
HAVO	19%	24%
KMBO economisch-administratief	0%	6%
MBO techniek	18%	11%
MBO economisch-administratief	27%	31%
MBO verzorgend	21%	17%
overig verzorgend	2%	0%
overig niet-verzorgend	13%	11%
HAVO	100%	100%
VWO	16%	15%
MBO techniek	8%	8%
MBO economisch-administratief	16%	14%
HPO	13%	12%
HTO	10%	13%
HEO	11%	20%
HGZO	6%	12%
HSAO	5%	0%
overig verzorgend	6%	0%
overig niet-verzorgend	9%	6%
VWO	100%	100% ¹⁾
HTO	7%	15%
HEO	12%	8%
WO algemeen	10%	14%
WO landbouw	4%	0%
WO natuur en techniek	16%	17%
WO economie	11%	11%
WO medisch	7%	11%
WO sociale wetenschappen	7%	0%
WO taal en cultuur	5%	4%
WO juridisch	7%	15%
overig verzorgend	4%	0%
overig niet-verzorgend	10%	5%

Vervolg tabel 3.3

KMBO verzorgend	100%	-
MBO verzorgend	35%	
LLW verzorgend primair	20%	
LLW verzorgend secundair	7%	
Inservice	25%	
overig verzorgend	4%	
overig niet-verzorgend	9%	
MBO verzorgend	100%	100% ¹⁾
HAVO	0%	13%
VWO	6%	0%
MBO techniek	0%	6%
MBO verzorgend	7%	22%
LLW economisch primair	0%	6%
Inservice	31%	8%
HPO	11%	0%
HGZO	10%	5%
HSAO	17%	17%
overig verzorgend	2%	0%
overig niet-verzorgend	16%	23%
HGZO	100%	-
WO landbouw en natuur	5%	
WO medisch	44%	
WO sociale wetenschappen	38%	
WO taal en cultuur	7%	
overig verzorgend	2%	
overig niet-verzorgend	4%	
HSAO	100%	-
HPO	5%	
WO sociale wetenschappen	84%	
WO taal en cultuur	5%	
overig verzorgend	0%	
overig niet-verzorgend	6%	

¹⁾ ongewogen aantal tussen 25 en 100 cases

- ongewogen aantal kleiner dan 25 cases

Bron: RUBS/HBO-Monitor (ROA)

Van de autochtone schoolverlaters van het VBO verzorgend kiest 71% van de leerlingen die verder leren voor een opleiding in een verzorgende richting, merendeels voor het MBO verzorgend. Van de allochtone schoolverlaters die verder leren gaat 65% naar een verzorgende opleiding. Het percentage allochtone jongeren dat naar het MBO verzorgend gaat is met 59% iets groter dan voor de autochtone jongeren. In het algemeen zijn de verschillen tussen allochtone en autochtone schoolverlaters in de keuze van een vervolgopleiding echter erg klein.

Datzelfde geldt ten aanzien van de keuze van een vervolgopleiding door leerlingen van het AVO. Van de autochtone MAVO-leerlingen die verder leren kiest 23% voor een verzorgende opleiding, tegenover 17% van de allochtone MAVO-leerlingen. Bij het HAVO bedraagt dit respectievelijk 17% en 12% en bij het VWO gaat zowel van de allochtone als de autochtone schoolverlaters die verder leren, 11% naar een verzorgende opleiding.

Bij het MBO verzorgend kunnen wel enige verschillen geconstateerd worden in het doorstroomprofiel van allochtone en autochtone schoolverlaters. Van de autochtone schoolverlaters die verder leren gaat 67% naar een verzorgende opleiding. Bij de allochtone schoolverlaters bedraagt dit slechts 52%. Opmerkelijk is dat veel allochtone schoolverlaters wederom kiezen voor een opleiding binnen het MBO verzorgend, terwijl autochtone

leerlingen juist vaker voor een vervolgopleiding in het inservice-onderwijs kiezen. Verder kiezen allochtone schoolverlaters van het MBO verzorgend relatief vaak voor het HAVO en relatief weinig voor het HGZO.

In het hoger beroepsonderwijs is het aantal allochtonen dat besluit verder te leren dusdanig klein dat het niet mogelijk is een zinvolle vergelijking te maken. Ook voor het KMBO verzorgend is het aantal allochtone jongeren dat verder leert te klein voor een zinvolle vergelijking.

3.3. Conclusie

Allochtone gediplomeerde schoolverlaters gaan significant vaker doorleren dan autochtone. Dit resultaat kan enerzijds verklaard worden door het feit dat allochtone jongeren gedurende hun onderwijsloopbaan met meer hindernissen geconfronteerd worden dan autochtone jongeren. Ze hebben meer te maken met leerachterstanden in het basisonderwijs. Ze kiezen in verhouding tot hun schoolprestaties, minder vaak voor een hoger onderwijstype bij de intrede in het voortgezet onderwijs. En tijdens het voortgezet onderwijs hebben ze wederom een grotere kans om achterop te raken of voortijdig het onderwijs te verlaten. Degene die wel de eindstreep halen en in het bezit komen van een diploma behoren dus tot de 'beteren' en het is dan niet verwonderlijk dat uitgerekend onder deze groep de kans om door te leren relatief groot is. Van belang voor dit onderzoek is bovendien dat het vooral de allochtone leerlingen van het MBO verzorgend en KMBO verzorgend zijn die vaker verder leren.

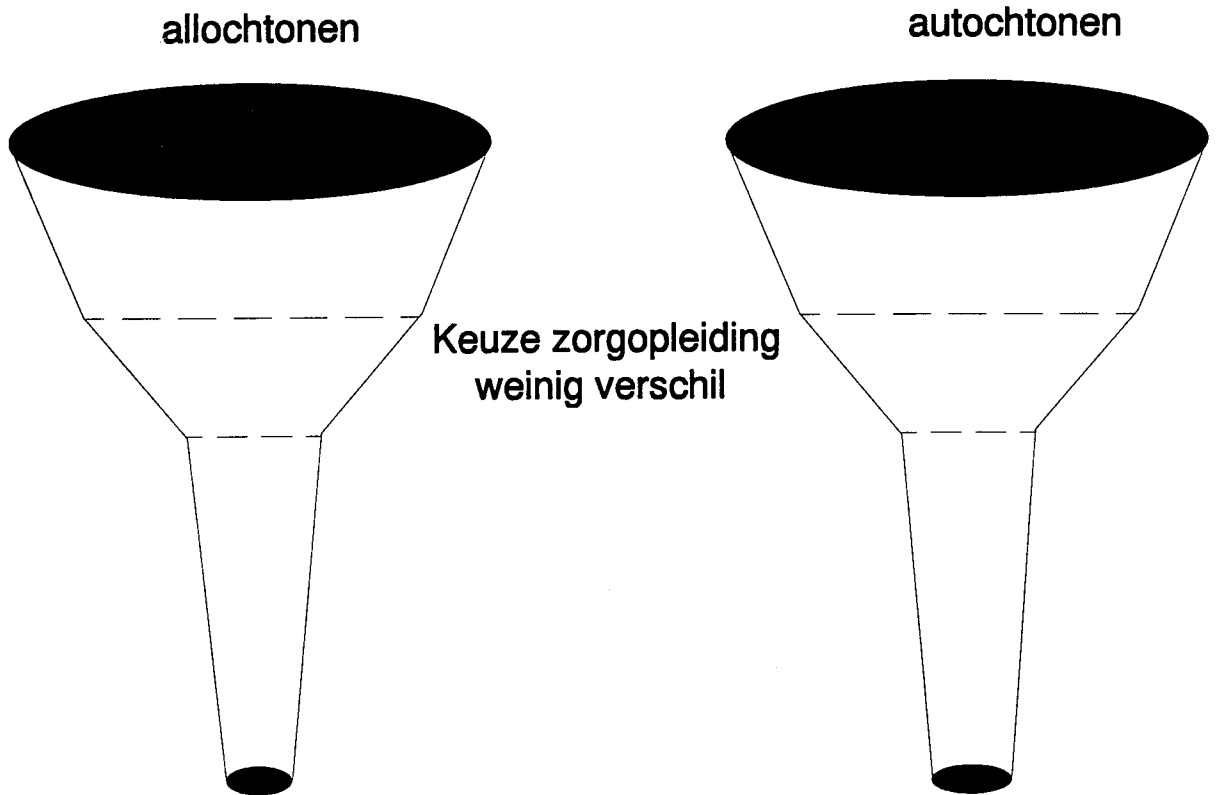
Een mogelijke andere verklaring voor de hogere doorstroom naar vervolgonderwijs kan liggen in de slechtere perspectieven van allochtone schoolverlaters op de arbeidsmarkt, zoals naar voren komt in de hogere kans op werkloosheid. In het volgende hoofdstuk wordt hier nader op ingegaan.

Waar het de keuze van de opleidingsrichting betreft in het vervolgonderwijs blijken er geen verschillen te zijn tussen allochtone en autochtone leerlingen. Beide groepen kiezen relatief even vaak voor een opleiding in een verzorgende richting. Een uitzondering betreft mogelijk de allochtone schoolverlaters van het MBO verzorgend, die wat minder vaak voor een verzorgende vervolgopleiding kiezen. Hier staat echter tegenover dat deze groep wel vaker verder leert, zodat in absolute termen bezien de verschillen in doorstroom naar een zorgopleiding niet erg groot zullen zijn. De resultaten duiden erop dat de keuze voor de zorgopleidingen vooral samenhangt met de sekse van de leerling. Vrouwen leren in het algemeen significant minder vaak door dan mannen, maar de vrouwen die verder leren kiezen wel vaker voor een opleiding in een zorgrichting.

Concluderend kan worden gezegd dat bij de keuze voor een vervolgopleiding allochtone leerlingen eenzelfde voorkeur hebben voor een verzorgende opleiding als autochtone jongeren. Dit spoort met de resultaten uit het voorgaande hoofdstuk. Daar is immers aangetoond dat er tussen allochtone en autochtone jongeren geen verschillen bestaan in de beeldvorming van de verzorgende sector. De afwezigheid van verschillen in beeldvorming wordt dan ook weerspiegeld in het feit dat in het feitelijk keuzegedrag ook geen verschil optreedt (zie figuur 3.3).

Figuur 3.3

De trechter naar de zorgsector: verder leren in een zorgopleiding

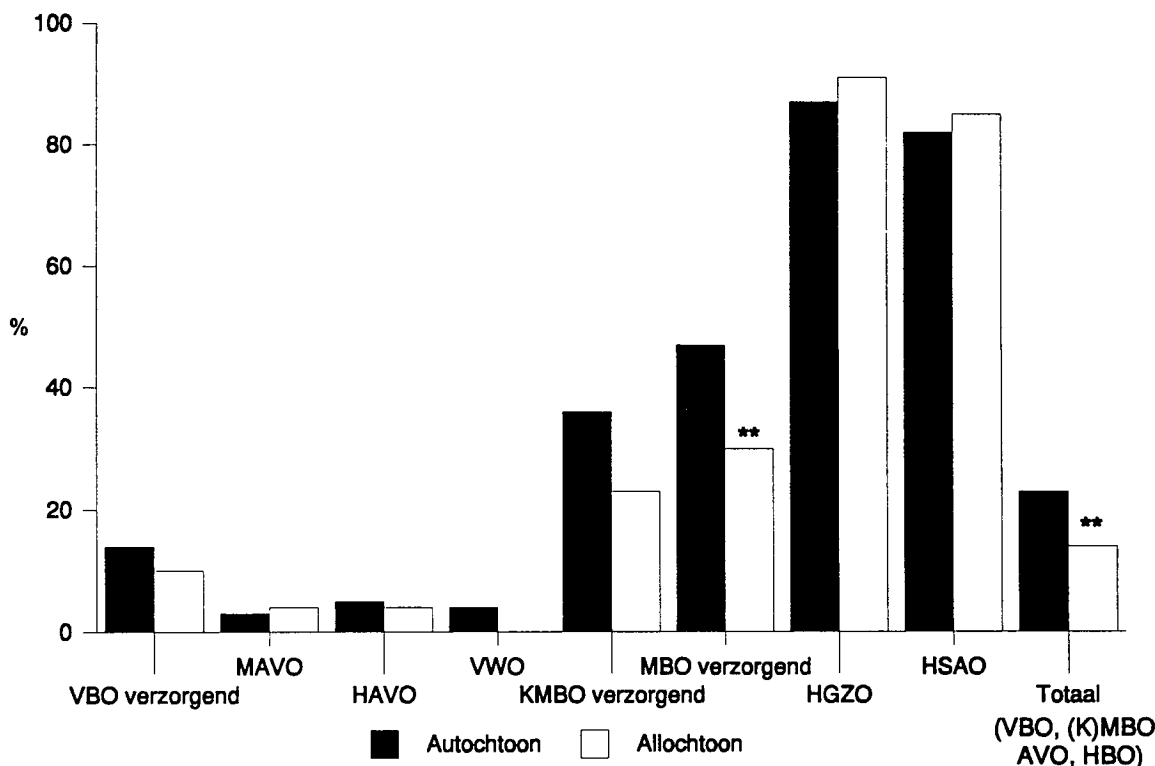
4. DE KEUZE VOOR VERZORGENDE BEROEPEN

4.1. Schoolverlaters die de arbeidsmarkt betreden

In dit hoofdstuk wordt aandacht besteed aan de allochtone en autochtone gediplomeerde schoolverlaters die de arbeidsmarkt betreden⁹. Schoolverlaters die de arbeidsmarkt betreden kunnen ofwel een baan vinden ofwel werkloos worden. In de figuren 4.1 en 4.2 zijn de percentages schoolverlaters weergegeven die hebben aangegeven ongeveer 1 jaar¹⁰ na het schoolverlaten ofwel een baan te hebben gevonden ofwel (naar eigen zeggen) werkloos zijn geworden. In de figuren zijn alleen de voor de zorgsector belangrijkste opleidingscategorieën nader uitgesplitst. Opgemerkt dient te worden dat degenen die betaald werk hebben en gelijktijdig een opleiding in het kader van het leerlingwezen of het inservice-onderwijs volgen, in figuur 4.1 buiten beschouwing zijn gelaten. Deze groep is immers al besproken in hoofdstuk 3. Deze groep zal in het vervolg van dit hoofdstuk bij de beschrijving van het werk wel weer meegenomen worden.

Figuur 4.1

Bestemming van gediplomeerde schoolverlaters per opleidingscategorie en etniciteit: Werken (exclusief leerlingwezen).

* significant op 5%-niveau; ** significant op 1%-niveau

Bron: RUBS/HBO-Monitor (ROA)

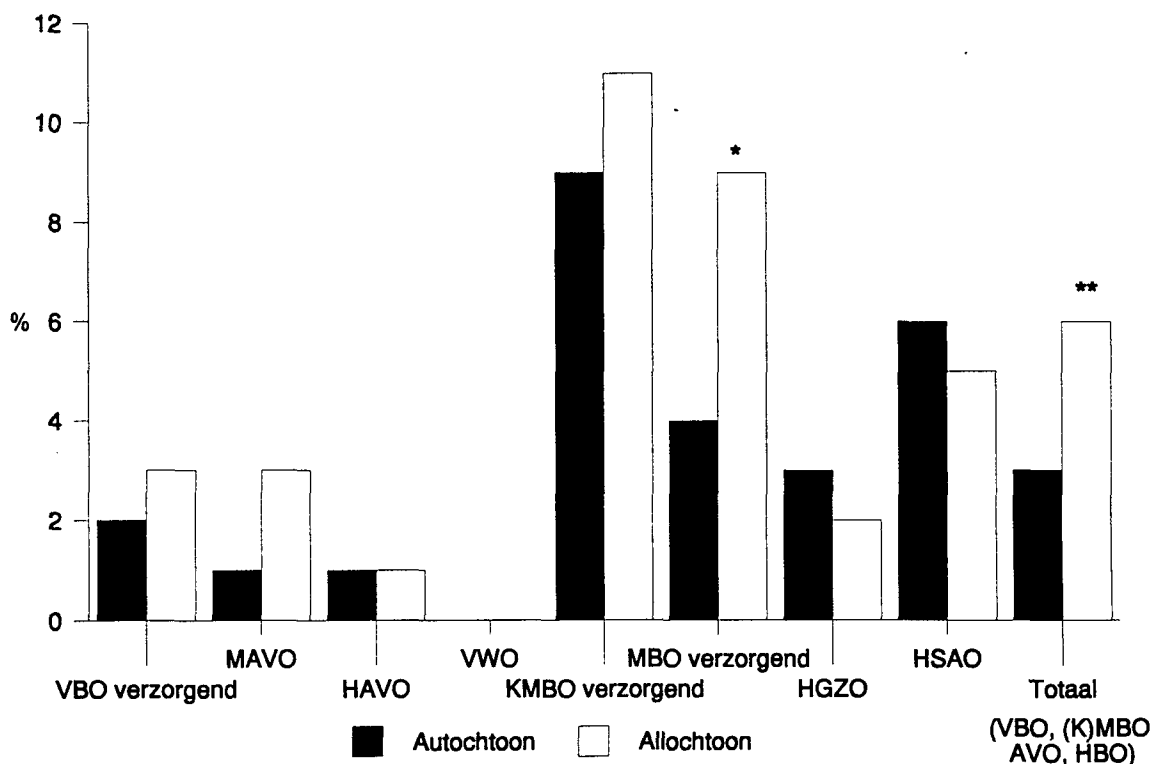
9. Alle in dit hoofdstuk opgenomen tabellen en figuren zijn gebaseerd op het gekoppelde bestand van HBO-Monitor en RUBS, betreffende de jaargangen 1991/1992 en 1992/1993. De algemene beschrijvende tabellen en figuren zijn berekend op basis van het gewogen bestand zoals beschreven in hoofdstuk 1, de logit-analyses zijn uitgevoerd op het ongewogen bestand.

10. Voor de schoolverlaters uit de bestanden van zowel RUBS als de HBO-Monitor is de maatschappelijke positie 12 maanden na schoolverlaten als uitgangspunt genomen.

Figuur 4.1 geeft een beeld van het aandeel gediplomeerde schoolverlaters dat aangeeft dat hun bestemming na het schoolverlaten betaald werk is. Van de totale populatie autochtone gediplomeerde schoolverlaters geeft 23% aan dat ze betaald werk verrichten. Bij de allochtone schoolverlaters bedraagt dit 14%. Zoals al in hoofdstuk 3 kon worden opgemerkt kiezen schoolverlaters van VBO, MAVO, HAVO en VWO in zeer grote mate voor verder leren en in slechts zeer beperkte mate voor het betreden van de arbeidsmarkt. Van de schoolverlaters van het VBO verzorgend heeft op het moment van enquêteren 14% van de allochtone jongeren en 10% van de autochtone jongeren een baan gevonden (exclusief een eventuele baan in het kader van het leerlingwezen of het inservice-onderwijs). Voor de AVO opleidingen liggen deze percentages nog aanzienlijk lager. Ook binnen de middelbare beroepsopleidingen kiest een meerderheid van de gediplomeerde schoolverlaters voor verder leren. Het percentage schoolverlaters van het middelbaar beroepsonderwijs dat de arbeidsmarkt betreedt is echter aanzienlijk groter dan voor het AVO en VBO. Bij de middelbare beroepsopleidingen kan worden geconstateerd dat aanzienlijk meer autochtone dan allochtone jongeren een baan hebben gevonden (KMBO verzorgend: 36% van de autochtone leerlingen en 23% van de allochtone leerlingen; MBO verzorgend: 47% van de autochtone leerlingen en 30% van de allochtone leerlingen). Dit is niet verwonderlijk daar we in hoofdstuk 3 reeds zagen dat de allochtone schoolverlaters uit deze twee opleidingscategorieën veel vaker voor verder leren kiezen. Het verschil tussen beide groepen is hier dan ook significant: voor MBO verzorgend op het 1% significantieniveau, voor KMBO verzorgend op het 10% significantieniveau. Binnen het HSAO en HGZO tenslotte heeft meer dan 80% van de afgestudeerden een baan gevonden. Hierbij worden geen verschillen aangetroffen tussen allochtone en autochtone afgestudeerden.

Figuur 4.2

Bestemming van gediplomeerde schoolverlaters per opleidingscategorie en etniciteit: Werkloos

* significant op 5%-niveau; ** significant op 1%-niveau

Figuur 4.2 geeft een beeld van het percentage gediplomeerde schoolverlaters dat aangeeft dat hun bestemming 1 jaar na schoolverlaten werkloosheid is¹¹. Zoals in het vorige hoofdstuk al is aangegeven is het opvallend dat allochtone leerlingen vaker werkloos worden dan autochtone leerlingen. Van de totale populatie gediplomeerde schoolverlaters geeft 6% van de allochtone jongeren aan werkloos te zijn tegenover 3% van de autochtone jongeren. Binnen het MBO verzorgend is de werkloosheid onder allochtone schoolverlaters zelfs beduidend hoger dan voor autochtone jongeren. Ook voor het KMBO verzorgend geldt dat de werkloosheid onder de allochtone schoolverlaters hoger ligt dan onder de autochtone schoolverlaters. Dit verschil is echter pas significant op het 10% significantieniveau. Deze grotere kans op werkloosheid voor allochtone schoolverlaters van het MBO en KMBO verzorgend zou mede een verklaring kunnen zijn waarom uitgerekend bij deze twee opleidingscategorieën de doorstroom van allochtone schoolverlaters naar een vervolgopleiding zo hoog is. Tenslotte kan opgemerkt worden dat uitsluitend in het HGZO en HSAO de werkloosheidspercentages bij allochtone leerlingen lager zijn dan bij autochtone leerlingen.

4.2. Werken in de zorg

De volgende stap is nu te kijken welke schoolverlaters daadwerkelijk instromen in een verzorgend beroep of in de verzorgende sector. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen verzorgende beroepen en de zorgsector daar iedereen die een verzorgend beroep uitoefent niet noodzakelijk in de zorgsector hoeft te werken en iedereen die in de zorgsector werkt niet noodzakelijk een verzorgend beroep hoeft te hebben. Een voorbeeld van het eerste geval is de maatschappelijk werker die in het sociaal-cultureel werk niet onder de zorgsector valt, maar indien werkzaam in een tehuis voor lichamelijk gehandicapten wel. Een voorbeeld van het tweede geval is de HEAO'er die op de boekhouding van een ziekenhuis werkt en dus wel in de zorgsector werkt, maar niet in een zorgberoep.

Tabel 4.1 geeft inzicht in de instroom van gediplomeerde schoolverlaters uit de jaren 1991/92 en 1992/93 in de zorgberoepen en de zorgsector. Hierbij zijn degenen die via het leerlingwezen of in-service werkzaam zijn in een zorgberoep of de zorgsector wel weer meegerekend. In totaal hebben in de betreffende jaren zo'n 165.000 gediplomeerde schoolverlaters betaald werk gevonden. Ruim 27.000 hiervan (=17%) vond een baan in de zorgsector en bijna 30.000 gediplomeerde schoolverlaters oefenden een zorgberoep uit (=18%)¹². Van de autochtone gediplomeerde schoolverlaters blijkt een jaar later 17% werkzaam te zijn in de zorgsector en 18% een zorgberoep uit te oefenen. Voor de allochtone gediplomeerde schoolverlaters bedragen deze percentages respectievelijk 13 en 14. Dit betekent dat zowel in de zorgsector als in de zorgberoepen, allochtone schoolverlaters ondervertegenwoordigd zijn.

11. De werkloosheidspercentages in deze figuur komen niet overeen met de geregistreeerde werkloosheid, daar dit percentage niet gecorrigeerd is voor het beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt voor meer dan 12 uur, ingeschreven staan bij het arbeidsbureau en binnen 2 weken beschikbaar zijn voor een nieuwe baan. Hier is de eigen opvatting gebruikt van de schoolverlater over zijn/haar maatschappelijke positie ongeveer 1 jaar na het schoolverlaten. Voor gegevens over de geregistreeerde werkloosheid verwijzen we naar de algemene publicaties over RUBS en HBO-Monitor over de betreffende jaren.

12. In hoofdstuk 1 is reeds aangegeven dat het aandeel allochtonen in het onderzoeksbestand RUBS/HBO-Monitor waarschijnlijk onderschat is. We geven derhalve geen absolute cijfers omtrent de instroom van allochtone en autochtone schoolverlaters afzonderlijk, maar uitsluitend voor de totale groep schoolverlaters. Een minimumschatting van het aantal allochtone gediplomeerde schoolverlaters in de zorgsector bedraagt zo'n 500. Dit komt overeen met minimaal 2% van het totaal aantal schoolverlaters in de zorgsector.

Niet iedereen die in de zorgsector werkzaam is, oefent ook een zorgberoep uit. Uit tabel 4.1 blijkt dat 88% van de in de zorgsector werkzame autochtonen een zorgberoep uitoefent, terwijl dit voor de allochtonen 81% bedraagt. Dit betekent dan ook dat respectievelijk 12% en 19% van de werkenden in de zorgsector geen zorgberoep uitoefenen. Wanneer we de zorgberoepen nader bekijken kunnen vergelijkbare verschillen worden geconstateerd. Van alle autochtone schoolverlaters die een zorgberoep uitoefenen heeft 18% een baan buiten de zorgsector, terwijl dit voor de allochtone schoolverlaters in de zorgberoepen 26% bedraagt.

Tabel 4.1

Werkenden in de zorgsector en zorgberoepen naar etniciteit (rijpercentages zijn cursief afgedrukt)

	zorgberoep	niet-zorgberoep	totaal
autochtonen			
zorgsector	82%/88%	2%/12%	17%/100%
niet-zorgsector	18%/4%	98%/96%	83%/100%
totaal	100%/18%	100%/82%	100%
allochtonen			
zorgsector	74%/81%	3%/19%	13%/100%
niet-zorgsector	26%/4%	97%/96%	87%/100%
totaal	100%/14%	100%/86%	100%

Bron: RUBS/HBO-Monitor (ROA)

Tabel 4.2

Wijze van verkrijgen van werk

	zorgsector		zorgberoepen		totaal bestand	
	autochtoon	allochtoon	autochtoon	allochtoon	autochtoon	allochtoon
Arbeidsbureau	3%	0%	4%	5%	5%	7%
uitzendbureau	5%	13%	4%	7%	12%	15%
advertentie	26%	22%	27%	33%	20%	22%
familie/vrienden	7%	10%	7%	4%	13%	14%
eerder betaald werk	7%	19%	6%	10%	7%	6%
stage/school	19%	15%	19%	18%	17%	16%
open-sollicitatie	24%	14%	24%	18%	16%	10%
anders	9%	7%	9%	5%	10%	10%

Bron: RUBS/HBO-Monitor (ROA)

Tabel 4.2 geeft aan op welke wijze allochtone en autochtone gediplomeerde schoolverlaters hun baan hebben verkregen. In het algemeen blijkt dat slechts 1 op de 20 gediplomeerde schoolverlaters via het arbeidsbureau een baan vindt. Van de allochtone schoolverlaters die werkzaam zijn in de zorgsector heeft zelfs helemaal niemand via het arbeidsbureau een baan verkregen. Het belangrijkste wervingskanaal is de advertentie. Ongeveer 1 op de 5 jongeren verkrijgt een baan via het reageren op een advertentie. In de zorgsector en zorgberoepen ligt dit zelfs nog iets hoger. Voor de zorgberoepen kan worden geconstateerd dat allochtone en autochtone jongeren minder vaak via uitzendwerk een baan vinden dan in de totale groep jongeren. Verder is het opmerkelijk dat allochtone jongeren minder vaak dan autochtone schoolverlaters een baan vinden in de zorgsector of een zorgberoep via open sollicitaties, maar juist vaker via eerder betaald werk.

Het verschil in wervingskanalen kan ook consequenties hebben voor het te voeren beleid in de zorgsector. Dit is tot nu toe vrij eenzijdig gericht op werkzoekenden die ingeschreven staan bij het arbeidsbureau. Dit blijkt, zeker voor allochtone schoolverlaters, een weinig effectief wervingskanaal te zijn. Effectiever voor de instroombevordering lijkt een actief stagebeleid te zijn en uitbreiding van de mogelijkheden om scholieren via tijdelijk werk kennis te laten maken met de zorgsector.

Werken in een zorgberoep

Tabel 4.3 beschrijft de verdeling over de beroepen van de in de zorgberoepen werkzame autochtone en allochtone schoolverlaters. In totaal werken bijna 30.000 gediplomeerde schoolverlaters uit de betreffende twee jaargangen in een zorgberoep (inclusief een arbeidsplaats via het leerlingwezen of in-service onderwijs). Dit komt overeen met 18% van het totaal aantal werkende schoolverlaters. Bij de allochtone werkende schoolverlaters ligt dit percentage lager, namelijk op 14%. De verschillen in de keuze voor een zorgberoep tussen allochtone en autochtone schoolverlaters zijn soms redelijk groot. Van de allochtone schoolverlaters die in een zorgberoep terechtkomen, is 27% maatschappelijk werker. Bij de autochtone schoolverlaters bedraagt dit slechts 15%. Verder bekleedt 35% van de autochtone schoolverlaters een beroep als verpleger of ziekenverzorger, terwijl dit bij de allochtone schoolverlaters slechts 15% bedraagt. Een derde grote groep van zowel allochtone als autochtone schoolverlaters in een zorgberoep oefent een beroep uit als kinder-, gezins- of bejaardenverzorgster.

Tabel 4.3
Verdeling over beroepen van in zorgberoepen werkzame schoolverlaters

	autochtoon	allochtoon
apothekersassistent	4%	4%
diëtiste/voedingsdeskundige ed	1%	0%
verpleegkundige (gediplomeerd)	11%	3%
ziekenverzorgende/leerling verpleegkundige	24%	12%
verloskundige	0%	0%
kraamverzorgster	4%	3%
opticien/orthoptist	1%	0%
fysiotherapeut/arbeidstherapeut	7%	12%
radiologisch laborante	1%	0%
overig (para)medische functies	3%	2%
maatschappelijk werker	15%	27%
kinder-, gezins-, bejaardenverzorgster ed	24%	30%
dokters-, tandartsassistent	6%	8%

Bron: RUBS/HBO-Monitor (ROA)

Tabel 4.4 toont de instroom in de verzorgende beroepen naar opleidingscategorie. In deze en volgende tabellen worden de afzonderlijke opleidingscategorieën alleen gepresenteerd indien de celvulling voor allochtone en/of autochtone schoolverlaters groter of gelijk aan 5% is. De andere opleidingscategorieën zijn ondergebracht onder de kopjes overig verzorgend en overig niet-verzorgend. Alle in de tabel gepresenteerde percentages tellen op tot 100%. Indien de percenteerbasis op basis van het ongewogen bestand minder dan 25 cases bevat, worden er geen gegevens gepresenteerd. Indien de percenteerbasis tussen de 25 en de 100 cases bevat (op basis van het ongewogen bestand), dan wordt dit aangegeven.

De tabel laat zien dat tussen de verschillende zorgberoepen grote verschillen bestaan in de opleidingscategorieën waaruit gerecruteerd wordt. Bovendien verschillen de beroepen in de

range van opleidingen waaruit gerecruteerd wordt. Bij sommige beroepen (zoals apothekersassistente, verpleegkundige, kraamverzorgster) bestaat er een vrijwel exclusieve relatie tussen opleiding en beroep, bij andere beroepen (bijvoorbeeld radiologisch laborante) wordt uit een bredere range aan opleidingen gerecruteerd. In het algemeen zijn voor de afzonderlijke beroepen de verschillen in opleidingsachtergrond tussen allochtone en autochtone werkenden gering. Een duidelijke uitzondering betreft het beroep van maatschappelijk werkende. Hierbij geldt dat de allochtone werkenden vrijwel uitsluitend van het HSAO afkomstig zijn, terwijl de autochtone maatschappelijk werkers naast het HSAO ook relatief vaak een opleiding MBO verzorgend hebben afgerond.

Tabel 4.4
Instroom in verzorgende beroepen naar opleidingsachtergrond

	autochtoon	allochtoon
apothekersassistente	100 %	-
MBO verzorgend	100 %	
diëtiste/voedingsdeskundige	100 %	-
HGZO	65 %	
MBO verzorgend	18 %	
VBO verzorgend	9 %	
overig verzorgend	1 %	
overig niet-verzorgend	7 %	
verpleegkundige (gediplomeerd)	100 %	100 % ¹⁾
HGZO	84 %	100 %
MBO verzorgend	12 %	0 %
overig niet-verzorgend	4 %	0 %
ziekenverzorgende/leerling verpleegkundige	100 %	100 % ¹⁾
MBO verzorgend	53 %	57 %
MAVO	10 %	0 %
HAVO	10 %	0 %
HGZO	7 %	13 %
HSAO	3 %	11 %
VBO verzorgend	5 %	0 %
KMBO verzorgend	5 %	0 %
overig verzorgend	1 %	0 %
overig niet-verzorgend	6 %	19 %
kraamverzorgster	100 %	-
MBO verzorgend	90 %	
MAVO	9 %	
overig verzorgend	1 %	
opticiën/orthoptist	-	-
fysiotherapeut/arbeidstherapeut	100 %	100 % ¹⁾
HGZO	82 %	84 %
HSAO	13 %	9 %
HKO	0 %	7 %
overig verzorgend	3 %	0 %
overig niet-verzorgend	2 %	0 %
radiologisch laborante	100 % ¹⁾	-
HAVO	34 %	
HGZO	28 %	
VWO	23 %	
MBO techniek	11 %	
overig verzorgend	1 %	
overig niet-verzorgend	3 %	

overig (para)medische functies	100%	-
HGZO	52%	
HTO	23%	
MBO verzorgend	12%	
HAVO	7%	
overig verzorgend	2%	
overig niet-verzorgend	4%	
maatschappelijk werker	100%	100%
HSAO	52%	96%
MBO verzorgend	36%	0%
overig verzorgend	4%	1%
overig niet-verzorgend	8%	3%
kinder-, gezins-, bejaardenverzorgster ed	100%	-
MBO verzorgend	66%	
KMBO verzorgend	7%	
VWO	5%	
HSAO	5%	
overig verzorgend	14%	
overig niet-verzorgend	3%	
dokters-, tandartsassistenten	100%	-
MBO verzorgend	85%	
overig verzorgend	5%	
overig niet-verzorgend	10%	

¹⁾ ongewogen aantal tussen 25 en 100 cases

- ongewogen aantal kleiner dan 25 cases

Bron: RUBS/HBO-Monitor (ROA)

Tabel 4.5 geeft aan in welke beroepen schoolverlaters uit de eerder gedefinieerde zorgopleidingen werkzaam zijn. Dit betreft ook de arbeidsplaatsen via het leerlingwezen of in-service onderwijs. Bij de schoolverlaters van het VBO verzorgend¹³ die intreden is sprake van een zeer grote weglek naar niet-verzorgende beroepen. Slechts 9% van de gediplomeerde autochtone schoolverlaters gaat in een zorgberoep werken. De meeste schoolverlaters van het VBO verzorgend zijn werkzaam als winkelbediende, kapster of kassière (Van Smoorenburg en Van der Velden, 1995a). Dit illustreert het feit dat het VBO verzorgend als niet kwalificerend voor de arbeidsmarkt wordt beschouwd. Daarbij dient overigens aangetekend te worden dat de meerderheid van de VBO schoolverlaters doorleert in vervolgonderwijs. Ook vanuit de MAVO-, HAVO- en VWO-opleidingen stromen slechts weinig schoolverlaters door naar een zorgberoep. Bij de verzorgende opleidingen op KMBO-niveau is eveneens sprake van een aanzienlijke weglek van schoolverlaters naar niet-verzorgende beroepen. Maar liefst 60% vindt een baan buiten de zorgberoepen. Deze weglek heeft slechts deels te maken met de uitstroom uit niet-verzorgende studierichtingen. Deze betreffen immers slechts 12% van de totale uitstroom uit het KMBO. Ook bij het MBO-verzorgend is sprake van een groot percentage dat werkzaam is in een niet-verzorgend beroep. Van de allochtone schoolverlaters van het MBO verzorgend die gaan werken heeft 40% een baan buiten de zorgberoepen. Bij de autochtone schoolverlaters van het MBO verzorgend betreft dit 32%. Deze weglek kan vrijwel geheel teruggevoerd worden op het gegeven dat 31% van de gediplomeerde uitstroom uit het MBO-verzorgend uit niet-verzorgende richtingen komt (zoals uiterlijke verzorging). Voor het HGZO lopen de percentages van allochtone en autochtone schoolverlaters die een baan buiten de zorgberoepen krijgen, niet ver uiteen. Van dit opleidingstype gaat 95% van de schoolverlaters een zorgberoep uitoefenen. Hierbij valt op dat autochtone schoolverlaters

13. Hierbij dient overigens bedacht te worden dat onder het VBO verzorgend naast de richting 'verzorgende beroepen' ook de richtingen 'textielverwerkende beroepen', 'uiterlijke verzorging' en 'kantoor en winkelpraktijk' vallen. De richting 'verzorgende beroepen' is overigens met 66% wel de grootste afstudeerrichting.

vaker een beroep als verpleegkundige krijgen en allochtone schoolverlaters vaker een beroep als fysio-/arbeidstherapeut. Van de schoolverlaters van het HSAO komt tweederde in een verzorgend beroep terecht. De allochtone schoolverlaters zijn daarbij vaker werkzaam als maatschappelijk werker. Gelet op het feit dat 29% van de gediplomeerde uitstroom uit het HSAO geen verzorgende richting heeft gevolgd (maar bv. personeel en arbeid), betekent dit dat de weglek zeer gering is.

Tabel 4.5

Werkenden van de zorgopleidingen naar beroepsgroep

	autochtoon	allochtoon
VBO verzorgend	100%	-
ziekenverzorgende/leerling verpleegkundige	6%	
overig verzorgend	3%	
niet-verzorgend beroep	91%	
MAVO	100%	100% ¹⁾
ziekenverzorgende/leerling verpleegkundige	7%	0%
overig verzorgend	3%	0%
niet-verzorgend beroep	90%	100%
HAVO	100%	-
ziekenverzorgende/leerling verpleegkundige	9%	
overig verzorgend	5%	
niet-verzorgend beroep	86%	
VWO	100%	-
kinder-, gezins-, bejaardenverzorgster ed	8%	
overig verzorgend	5%	
niet-verzorgend beroep	87%	
KMBO verzorgend	100%	-
ziekenverzorgende/leerling verpleegkundige	16%	
kinder-, gezins-, bejaardenverzorgster ed	24%	
overig verzorgend	1%	
niet-verzorgend beroep	60%	
MBO verzorgend	100%	100% ¹⁾
kinder-, gezins-, bejaardenverzorgster ed	21%	18%
ziekenverzorgende/leerling verpleegkundige	18%	10%
dokters-, tandartsassistenten	6%	12%
maatschappelijk werker	8%	9%
apothekersassistenten	6%	6%
overig verzorgend	9%	5%
niet-verzorgend beroep	32%	40%
HGZO	100%	100%
verpleegkundige (gediplomeerd)	44%	19%
fysiotherapeut/arbeidstherapeut	28%	62%
ziekenverzorgende/leerling verpleegkundige	8%	10%
overig (para)medische functies	8%	4%
overig verzorgend	7%	5%
niet-verzorgend beroep	5%	0%
HSAO	100%	100%
maatschappelijk werker	49%	70%
kinder-, gezins-, bejaardenverzorgster ed	7%	0%
fysiotherapeut/arbeidstherapeut	6%	4%
overig verzorgend	5%	5%
niet-verzorgend beroep	33%	21%

¹⁾ ongewogen aantal tussen 25 en 100 cases

- ongewogen aantal kleiner dan 25 cases

Bron: RUBS/HBO-Monitor (ROA)

Tenslotte worden in tabel 4.6 de resultaten van een logit-analyse gepresenteerd met betrekking tot de kans op een baan in een zorgberoep. De afhankelijke variabele kans op een

baan in een zorgberoep is gebaseerd op de werkenden in de in tabel 4.3 beschreven zorgberoepen, afgezet tegen de totale groep werkenden. De resultaten laten zien dat etniciteit niet van invloed is op de kans om in een zorgberoep werkzaam te zijn. Dat betekent dat de eerder geconstateerde ondervertegenwoordiging van allochtonen in de zorgberoepen verklaard kan worden door verschillen in de overige in de analyse opgenomen variabelen, zoals de opleidingsachtergrond. De resultaten van de logit-analyse laten eveneens zien dat vrouwen significant vaker in een zorgberoep werkzaam zijn dan mannen, ook wanneer men controleert voor de gevolgde opleiding. Ook werken significant meer schoolverlaters van het cohort 1992/1993 in een zorgberoep dan schoolverlaters uit het cohort 1991/1992. Zoals verwacht mag worden zijn schoolverlaters van de verzorgende MBO- en HBO-opleidingen eveneens significant vaker werkzaam in een zorgberoep.

Tabel 4.6

Schattingresultaten van de logit-analyse met betrekking tot de kans om werkzaam te zijn een zorgberoep

Onafhankelijke variabele	B	Standaardfout
constante	-4,24**	0,33
vrouw	1,27**	0,08
allochtoon	-0,08	0,18
studiejaar 92/93 (referentie 91/92)	0,16**	0,05
<i>landsdeel</i>		
noord	-0,03	0,09
oost	-0,06	0,06
zuid	-0,09	0,06
west	referentie	
<i>opleiding</i>		
VBO verzorgend	0,61	0,37
VBO landbouw	-1,63	1,06
VBO techniek	-4,05*	2,02
VBO economie	referentie	
MAVO	0,59	0,57
HAVO	1,98**	0,40
VWO	-4,73	18,70
KMBO verzorgend	2,60**	0,35
KMBO landbouw	-4,63	7,95
KMBO techniek	-0,45	0,56
KMBO economie	-0,92	0,48
MBO verzorgend	3,87**	0,33
MBO landbouw	-2,26*	1,05
MBO techniek	-0,79*	0,40
MBO economie	-1,31**	0,37
HAO	-1,01*	0,43
HPO	-0,13	0,35
HTO	0,03	0,35
HEO	-1,37**	0,36
HGZO	6,20**	0,34
HSAO	3,72**	0,33
HKO	-0,16	0,42
N (totaal ongewogen)	27299	
N (allochtoon)	557	
-2 Log Likelihood	31078,08	
* = significant op 5%-niveau ** = significant op 1%-niveau		

Bron: RUBS/HBO-Monitor (ROA)

Werken in de zorgsector

In deze subparagraaf worden de verschillen tussen allochtone en autochtone jongeren met

betrekking tot het werken in de zorgsector geanalyseerd. In tabel 4.7 wordt de verdeling van allochtone en autochtone jongeren over de verschillende zorgsectoren beschreven. In totaal zijn ruim 27.000 gediplomeerde schoolverlaters van de jaargangen 1991/92 en 1992/93 in de zorgsector gaan werken. Dit komt overeen met 17% van de totale gediplomeerde instroom op de arbeidsmarkt. Onder allochtone gediplomeerde schoolverlaters ligt dit lager, namelijk op 13%. De verdeling van de allochtone schoolverlaters over de verschillende zorgsectoren wijkt op een aantal punten af van die van de autochtone schoolverlaters. Autochtone schoolverlaters zijn vaker werkzaam in de algemene en gespecialiseerde ziekenhuizen, de verpleeghuizen en de tehuizen en dagverblijven voor gehandicapten. Allochtone schoolverlaters zijn relatief vaker werkzaam bij gezondheidsdiensten, overige medische dienstverlenende instellingen en bejaardentehuizen.

Tabel 4.7

Verdeling over sectoren van in zorgsector werkzame schoolverlaters

SBI	autochtoon	allochtoon
930 gezondheidsdiensten (niet in te delen)	1%	8%
931 algemene en gespecialiseerde ziekenhuizen	24%	19%
932 psychiatrische inrichtingen	5%	5%
933 zwakzinnigeninrichtingen	5%	3%
934 verpleeghuizen	17%	5%
935 artsenpraktijken	3%	2%
936 tandartsenpraktijken	2%	3%
937 verloskunde praktijken. zelfstandig		
verpleegkundigen e.d	1%	1%
938 overige medische dienstverlenende instellingen	13%	18%
940 maatschappelijk instellingen (niet in te delen)	0%	3%
941 bejaardentehuizen	14%	22%
943 tehuizen en dagverblijven gehandicapten	9%	2%
944 sociaal-medische, sociaal-psychologische en pedagogische diensten	1%	0%
946 gezinsverzorging	6%	9%

Bron: RUBS/HBO-Monitor (ROA)

Wederom is gekeken of er verschillen zijn in de opleidingen waaruit de werkenden in de verschillende zorgsectoren gerecruteerd worden. Tabel 4.8 laat zien dat in de meeste zorgsectoren uit een breed scala van opleidingen wordt gerecruteerd, waaronder ook niet-verzorgende opleidingen. In de meeste gevallen was het aantal werkzame allochtone schoolverlaters te gering om een uitsplitsing naar opleidingsachtergrond te maken. Bij de algemene en gespecialiseerde ziekenhuizen zijn de allochtone werknemers vaker afkomstig van het VBO of MBO verzorgend.

Tabel 4.8
Werkenden in de zorgsectoren naar opleidingsachtergrond

SBI	autochtoon	allochtoon
930	gezondheidsdiensten (niet in te delen)	100%
	HEO	35%
	MAVO	19%
	HGZO	13%
	HKO	13%
	HSAO	9%
	HTO	5%
	overig niet-verzorgend	6%
931	algemene en gespecialiseerde ziekenhuizen	100% ¹⁾
	MBO verzorgend	26%
	HGZO	25%
	HAVO	15%
	HTO	7%
	MAVO	6%
	MBO techniek	6%
	VBO verzorgend	0%
	MBO economisch/administratief	0%
	overig verzorgend	3%
	overig niet-verzorgend	12%
932	psychiatrische inrichtingen	100% ¹⁾
	HGZO	46%
	HSAO	24%
	MBO verzorgend	19%
	overig niet-verzorgend	11%
933	zwakzinnigeninrichtingen	100%
	HGZO	42%
	HSAO	34%
	MBO verzorgend	18%
	overig verzorgend	3%
	overig niet-verzorgend	3%
934	verpleeghuizen	100%
	MBO verzorgend	50%
	MAVO	11%
	VBO verzorgend	10%
	KMBO verzorgend	9%
	HGZO	9%
	overig verzorgend	8%
	overig niet-verzorgend	3%
935	artsenpraktijken	100%
	MBO verzorgend	91%
	overig verzorgend	4%
	overig niet-verzorgend	5%
936	tandartsenpraktijken	100%
	MBO verzorgend	70%
	MBO economisch-administratief	10%
	VWO	6%
	overig verzorgend	1%
	overig niet-verzorgend	13%
937	verloskunde praktijken. zelfstandig	100%
	verpleegkundigen e.d	0%
	HGZO	97%
	overig verzorgend	3%
938	overige medische dienstverlenende instellingen	100% ¹⁾
	HGZO	48%
	MBO verzorgend	32%
	HTO	7%
	MBO economisch-administratief	0%
	overig verzorgend	4%
	overig niet-verzorgend	9%

940	maatschappelijke instellingen (niet in te delen)	100%	-
	HSAO	25%	
	MBO economisch-administratief	16%	
	MBO verzorgend	15%	
	HKO	12%	
	HEO	7%	
	HGZO	7%	
	HPO	5%	
	overig verzorgend	3%	
	overig niet-verzorgend	10%	
941	bejaardentehuizen	100%	-
	MBO verzorgend	61%	
	KMBO verzorgend	12%	
	VBO verzorgend	5%	
	overig verzorgend	2%	
	overig niet-verzorgend	20%	
943	tehuizen en dagverblijven gehandicapten	100%	-
	MBO verzorgend	71%	
	HSAO	14%	
	HGZO	7%	
	overig niet-verzorgend	8%	
944	sociaal-medische, sociaal-psychologische en pedagogische diensten	100%	-
	HGZO	48%	
	HSAO	26%	
	MBO economisch-administratief	15%	
	overig verzorgend	3%	
	overig niet-verzorgend	8%	
946	gezinsverzorging	100%	-
	MBO verzorgend	53%	
	KMBO verzorgend	12%	
	overig verzorgend	13%	
	overig niet-verzorgend	22%	

¹⁾ ongewogen aantal tussen 25 en 100 cases

- ongewogen aantal kleiner dan 25 cases

Bron: RUBS/HBO-Monitor (ROA)

Tabel 4.9 beschrijft voor de afzonderlijke zorgopleidingen hoe de uitstroom is naar de verschillende zorgsectoren. Bij het MBO verzorgend is het opvallend dat het percentage allochtone schoolverlaters dat een baan krijgt buiten de zorgsector nog hoger ligt dan bij de autochtone schoolverlaters. Bij het HGZO is het opvallend dat de allochtone schoolverlaters relatief vaak uitstromen naar de overige medische dienstverlenende instellingen. Voor het HSAO tenslotte, kan geconstateerd worden dat er vrij weinig verschillen zijn tussen allochtone en autochtone schoolverlaters in de uitstroom naar de verschillende zorgsectoren.

Tabel 4.9

Werkenden van de zorgopleidingen naar bedrijfsgroep

	autochtoon	allochtoon
VBO verzorgend	100 %	-
verpleeghuizen	7 %	
overig zorgsector	4 %	
buiten zorgsector	89 %	
MAVO	100 %	100 % ¹⁾
overig zorgsector	10 %	0 %
buiten zorgsector	90 %	100 %
HAVO	100 %	-
algemene en gespecialiseerde ziekenhuizen	13 %	
overig zorgsector	2 %	
buiten zorgsector	85 %	
VWO	100 %	-
overig zorgsector	8 %	
buiten zorgsector	92 %	
KMBO verzorgend	100 %	-
bejaardentehuizen	18 %	
gezinsverzorging	8 %	
verpleeghuizen	17 %	
overig zorgsector	2 %	
buiten zorgsector	55 %	
MBO verzorgend	100 %	100 % ¹⁾
verpleeghuizen	11 %	5 %
algemene en gespecialiseerde ziekenhuizen	8 %	9 %
bejaardentehuizen	10 %	7 %
tehuizen en dagverblijven gehandicapten	8 %	2 %
overige medische dienstverlenende instellingen	5 %	7 %
overig zorgsector	11 %	8 %
buiten zorgsector	47 %	62 %
HGZO	100 %	100 %
algemene en gespecialiseerde ziekenhuizen	27 %	18 %
overige medische dienstverlenende instellingen	27 %	56 %
zwakzinnigeninrichtingen	9 %	4 %
psychiatrische inrichtingen	10 %	14 %
verpleeghuizen	7 %	0 %
overig zorgsector	11 %	4 %
buiten zorgsector	9 %	4 %
HSAO	100 %	100 %
zwakzinnigeninrichtingen	10 %	5 %
psychiatrische inrichtingen	7 %	7 %
tehuizen en dagverblijven gehandicapten	7 %	2 %
overig zorgsector	14 %	27 %
buiten zorgsector	62 %	59 %

¹⁾ ongewogen aantal tussen 25 en 100 cases

- ongewogen aantal kleiner dan 25 cases

Bron: RUBS/HBO-Monitor (ROA)

Tabel 4.10

Schattingsresultaten van de logit-analyse met betrekking tot de kans om werkzaam te zijn in de zorgsector

Onafhankelijke variabele	B	Standaarddeviatie
constante	-4,00**	0,30
vrouw	1,25**	0,07
allochtoon	-0,39*	0,17
studiejaar 92/93 (referentie 91/92)	0,06	0,04
<i>landsdeel</i>		
noord	0,02	0,08
oost	0,06	0,05
zuid	-0,03	0,05
west	referentie	
<i>opleiding</i>		
VBO verzorgend	0,67*	0,34
VBO landbouw	-3,87	2,70
VBO techniek	-1,31*	0,54
VBO economie	referentie	
MAVO	0,63	0,52
HAVO	1,90**	0,38
VWO	-3,89	11,34
KMBO verzorgend	2,57**	0,33
KMBO landbouw	0,04	0,78
KMBO techniek	0,04	0,44
KMBO economie	-0,18	0,38
MBO verzorgend	3,01**	0,30
MBO landbouw	-1,82*	0,77
MBO techniek	0,39	0,32
MBO economie	-0,66*	0,32
HAO	-1,61**	0,45
HPO	-0,65	0,34
HTO	0,95**	0,31
HEO	-0,68*	0,31
HGZO	5,30**	0,31
HSOA	2,92**	0,30
HKO	-0,22	0,39
N (totaal ongewogen)	27299	
N (allochtoon)	557	
-2 Log Likelihood	29510,44	

* = significant op 5%-niveau ** = significant op 1%-niveau

Bron: RUBS/HBO-Monitor (ROA)

Het beeld dat slechts een beperkt aantal allochtone jongeren een baan in de zorgsector krijgt wordt bevestigd in tabel 4.10. Hier worden de resultaten gepresenteerd van een logit-analyse met betrekking tot de kans op een baan in de zorgsector. In deze analyse zijn de schoolverlaters die een baan hebben in de zorgsector afgezet tegen de totale groep schoolverlaters die een baan hebben gevonden. Uit de analyse blijkt dat allochtone schoolverlaters significant minder vaak in de zorgsector werkzaam zijn. Tevens blijkt dat vooral vrouwen een grote kans hebben om in de zorgsector werkzaam te zijn, ook na controle voor hun opleidingsachtergrond. Verder blijkt dat schoolverlaters van de beroepsopleidingen die als zorgopleiding gedefinieerd zijn, evenals schoolverlaters afkomstig van HAVO en HTO¹⁴, een grotere kans hebben om in de zorgsector werkzaam te zijn, dan schoolverlaters van andere opleidingen.

Concluderend kan worden gesteld dat allochtone schoolverlaters minder vaak werkzaam zijn

14. Dit komt vooral door de laboratoriumopleidingen.

in een zorgberoep dan autochtone schoolverlaters. Dit verschil wordt met name veroorzaakt door verschillen in opleidingsachtergrond. Gecontroleerd voor deze en andere factoren zijn er geen verschillen te constateren in de doorstroom naar een zorgberoep. Wel is het zo dat allochtone schoolverlaters minder vaak werkzaam zijn in de zorgsector. Dit verschil blijft gehandhaafd, ook wanneer gecontroleerd wordt voor andere factoren. De lagere doorstroom naar de zorgsector wordt met name veroorzaakt door de allochtone schoolverlaters van het MBO verzorgend, waarvan tweederde een baan buiten de zorgsector vindt. Bij de keuze voor een zorgberoep of een baan in de zorgsector blijkt met name het geslacht van grote invloed te zijn. Vrouwen hebben een aanzienlijk grotere kans om in een zorgberoep of in de zorgsector werkzaam te zijn als mannen.

4.3. Kwalitatieve aspecten van het werken in de zorgsector

De kans op onderbenutting

In deze paragraaf wordt nagegaan of er verschillen in de kwaliteit van het werk kunnen worden waargenomen tussen allochtone en autochtone gediplomeerde schoolverlaters die een jaar na schoolverlaten een baan in de zorgsector hebben gevonden. Dit is gebeurd aan de hand van een aantal logit-analyses waarin naast etniciteit en geslacht ook weer de variabelen met betrekking tot de gevolgde opleidingscategorie, de regio waar men de opleiding gevolgd heeft en het jaar van schoolverlaten zijn opgenomen. De eerste variabele die hierbij is geanalyseerd is de kans op onderbenutting. Schoolverlaters worden onderbenut indien zij een baan hebben waarvoor een lager opleidingsniveau werd vereist dan de gevolgde opleiding. Tabel 4.11 beschrijft de resultaten van deze analyse voor zowel de werkenden in de zorgberoepen als de werkenden in de zorgsectoren. De resultaten laten zien dat allochtone schoolverlaters in de zorgberoepen minder worden onderbenut dan autochtone schoolverlaters. Dit verschil wordt met name veroorzaakt door de schoolverlaters van het HSAO. Wanneer in de analyses onderscheid wordt gemaakt tussen het HSAO en de overige opleidingen blijkt dat allochtone schoolverlaters van het HSAO significant minder onderbenut worden dan autochtone schoolverlaters van het HSAO, maar dat voor schoolverlaters van de andere opleidingstypen geen verschil in onderbenutting meer wordt gevonden tussen allochtone en autochtone schoolverlaters. Verder blijkt dat zowel in de zorgberoepen als in de zorgsector de kans op onderbenutting voor het cohort 1992/1993 groter is dan die voor het cohort 1991/1992. Dit is waarschijnlijk een gevolg van de verslechterende arbeidsmarktpositie van schoolverlaters, waardoor deze eerder een baan onder het opleidingsniveau moeten accepteren. Opmerkelijk is verder dat schoolverlaters in het oosten of zuiden van Nederland een kleinere kans op onderbenutting hebben dan schoolverlaters in het westen van Nederland. Tenslotte zien we dat met betrekking tot de zorgberoepen schoolverlaters van HAVO, KMBO verzorgend, KMBO economie, HPO, HSAO en HKO een significant grotere kans op onderbenutting hebben. Voor de werkenden in de zorgsector geldt dit eveneens voor dezelfde opleidingen, met uitzondering van het HSAO. Opmerkelijk is hier vooral dat verwacht mocht worden dat schoolverlaters die een opleiding gevolgd hebben die expliciet voorbereidt op de zorgsector een kleinere kans op onderbenutting zouden hebben dan de schoolverlaters van de referentiecategorie (VBO economie). Dat is echter niet het geval.

Tabel 4.11

Schattingsresultaten van de logit-analyse met betrekking tot de kans om onderbenut te worden (standaardfouten tussen haakjes)

Onafhankelijke variabele	Werkzaam in zorgberoep		Werkzaam in zorgsector	
constante	-2,71*	(1,07)	-1,58*	(0,68)
vrouw	0,13	(0,11)	0,07	(0,11)
allochtoon	-0,53*	(0,26)	-0,40	(0,30)
studiejaar 1992/1993 (referentie 91/92)	0,76**	(0,06)	0,80**	(0,06)
<i>landsdeel</i>				
noord	0,10	(0,11)	0,06	(0,12)
oost	-0,15*	(0,08)	-0,19*	(0,08)
zuid	-0,16*	(0,08)	-0,24**	(0,08)
west	referentie		referentie	
<i>opleiding</i>				
VBO verzorgend	-4,02	(3,76)	-2,71*	(1,20)
VBO landbouw	-	-	-	-
VBO techniek	-	-	-3,90	(5,94)
VBO economie	referentie		referentie	
MAVO	-4,29	(10,00)	-0,78	(1,29)
HAVO	2,84*	(1,15)	1,89*	(0,79)
VWO				
KMBO verzorgend	2,39*	(1,09)	1,44*	(0,71)
KMBO landbouw	-	-	0,81	(1,57)
KMBO techniek	1,62	(1,41)	0,76	(0,95)
KMBO economie	3,14*	(1,36)	2,02*	(0,84)
MBO verzorgend	1,20	(1,06)	0,28	(0,68)
MBO landbouw	8,17	(22,27)	6,16	(13,52)
MBO techniek	1,49	(1,17)	-1,24	(0,80)
MBO economie	1,75	(1,12)	-0,00	(0,73)
HAO	2,24	(1,22)	1,20	(0,99)
HPO	3,21**	(1,10)	1,70*	(0,75)
HTO	0,86	(1,10)	-0,53	(0,70)
HEO	1,35	(1,11)	0,46	(0,71)
HGZO	0,70	(1,06)	-0,33	(0,68)
HSOA	2,10*	(1,06)	0,96	(0,68)
HKO	2,88*	(1,21)	2,10*	(0,87)
N (totaal ongewogen)	6587		5958	
N (allochtoon)	95		72	
-2 Log Likelihood	7707,44		6463,55	

* = significant op 5%-niveau ** = significant op 1%-niveau

- geen cases

Bron: RUBS/HBO-Monitor (ROA)

De kans op een baan binnen de eigen opleidingsrichting

Een tweede kenmerk van het werk dat hier nader wordt belicht is de kans om een baan te vinden binnen de eigen opleidingsrichting. Hierbij gaat het er om dat de in de vacature gevraagde vakrichting overeenkomt met de gevolgde opleidingsrichting. Deze analyse is wederom voor zowel de zorgberoepen als de zorgsector uitgevoerd en wordt gepresenteerd in tabel 4.12. De resultaten van de analyse laten zien dat allochtonen geen grotere of kleinere kans op een baan in de eigen opleidingsrichting te hebben dan autochtonen (wanneer we het 10% significantieniveau hanteren blijkt dat allochtone jongeren zelfs vaker een baan binnen hun eigen vakrichting vinden dan autochtone jongeren). Dit geldt zowel voor de zorgberoepen als de zorgsector. Het geslacht blijkt bij deze analyse geen enkel effect te hebben. In tegenstelling tot de voorgaande analyse blijken schoolverlaters uit het cohort 1992/1993 een grotere kans te hebben om een baan in de eigen opleidingsrichting te vinden dan schoolverlaters uit het cohort 1991/1992. Blijkbaar gaat dit tegelijkertijd gepaard met een

verdringing van de lager opgeleiden. Schoolverlaters in het zuiden van Nederland hebben een significant kleinere kans om een baan in de eigen opleidingsrichting te vinden dan schoolverlaters in het westen van Nederland. Zoals verwacht hebben schoolverlaters van het MBO verzorgend, HGZO en HSAO een grotere kans om binnen de zorgberoepen een baan te vinden die aansluit bij de eigen opleidingsrichting¹⁵.

Tabel 4.12

Schattingresultaten van de logit-analyse met betrekking tot de kans op een baan binnen de eigen opleidingsrichting (standaardfouten tussen haakjes)

Onafhankelijke variabele	Werkzaam in zorgberoep		Werkzaam in zorgsector	
constante	-1,22	(0,71)	-1,52*	(0,68)
vrouw	0,08	(0,15)	0,27	(0,14)
allochtoon	0,60	(0,33)	0,67	(0,38)
studiejaar 1992/1993 (referentie 91/92)	0,65**	(0,07)	0,44**	(0,07)
<i>landsdeel</i>				
noord	0,06	(0,13)	-0,13	(0,13)
oost	-0,02	(0,08)	0,03	(0,09)
zuid	-0,22**	(0,08)	-0,19*	(0,09)
west	referentie		referentie	
<i>opleiding</i>				
VBO verzorgend	0,25	(0,79)	0,33	(0,75)
VBO landbouw	-5,13	(22,25)	-	-
VBO techniek	-	-	2,85*	(1,31)
VBO economie	referentie		referentie	
MAVO	-0,81	(1,32)	-0,70	(-0,70)
HAVO	0,79	(0,82)	0,71	(0,71)
VWO	-	-	-	-
KMBO verzorgend	1,08	(0,74)	1,13	(0,71)
KMBO landbouw	-	-	-5,41	(15,74)
KMBO techniek	-0,43	(1,37)	1,13	(0,98)
KMBO economie	-0,11	(1,10)	0,67	(0,82)
MBO verzorgend	1,69*	(0,70)	1,83**	(0,68)
MBO landbouw	6,71	(22,25)	-5,15	(22,25)
MBO techniek	1,25	(0,85)	2,44**	(0,73)
MBO economie	0,10	(0,80)	1,31	(0,71)
HAO	1,90*	(0,93)	2,37*	(1,05)
HPO	1,36	(0,75)	1,55*	(0,75)
HTO	2,13**	(0,77)	3,53**	(0,72)
HEO	0,38	(0,77)	2,01**	(0,71)
HGZO	4,17**	(0,71)	4,38**	(0,68)
HSAO	3,24**	(0,71)	3,41**	(0,68)
HKO	1,26	(0,89)	1,58	(0,85)
N (totaal ongewogen)	6582		5947	
N (allochtoon)	98		76	
-2 Log Likelihood	6972,02		6244,16	

* = significant op 5%-niveau ** = significant op 1%-niveau

- geen cases

Bron: RUBS/HBO-Monitor (ROA)

De kans op het volgen van training

Een derde kenmerk van het werk dat nader is geanalyseerd is de kans op het volgen van training. Hierbij gaat het om de kans dat werkenden naast hun werk tevens een cursus of een andere vorm van on-the-job training volgen. De resultaten in tabel 4.13 laten zien dat er wat

15. De significante effecten van HAO en HTO hebben betrekking op de laboratorium functies.

dit betreft geen significant verschil is tussen allochtone en autochtone schoolverlaters. Uit de resultaten blijkt tevens dat vrouwen significant minder training volgen dan mannen in zowel de zorgberoepen als de zorgsector. Verder blijkt dat het cohort 1992/1993 vaker getraind wordt dan het cohort 1991/1992. Dit is opmerkelijk gezien het feit dat schoolverlaters uit dit cohort vaker onderbenut worden en vaker een baan binnen de eigen vakrichting te vinden. Aangezien training een belangrijke functie vervult in het overbruggen van kwalificatietekorten (zie Van Smoorenburg en Van der Velden, 1995b) zou juist verwacht mogen worden dat het cohort waar het meest sprake is van overscholing en een goede aansluiting naar vakrichting, ook het minst vaak getraind hoeft te worden. Dat blijkt echter niet het geval te zijn.

Tabel 4.13

Schattingresultaten van de logit-analyse met betrekking tot de kans op het volgen van training (standaardfouten tussen haakjes)

Onafhankelijke variabele	Werkzaam in zorgberoep		Werkzaam in zorgsector	
constante	-1,43	(0,80)	-1,71*	(0,78)
vrouw	-0,34**	(0,10)	-0,37**	(0,10)
allochtoon	0,39	(0,24)	0,39	(0,29)
studiejaar 1992/1993 (referentie 91/92)	0,53**	(0,06)	0,61**	(0,07)
<i>landsdeel</i>				
noord	-0,26	(0,14)	-0,33*	(0,16)
oost	-0,13	(0,08)	-0,22*	(0,09)
zuid	-0,02	(0,08)	-0,10	(0,09)
west	referentie		referentie	
<i>opleiding</i>				
VBO verzorgend	-2,00	(1,29)	-1,98	(1,28)
VBO landbouw	-4,17	(22,25)	-	-
VBO techniek	-	-	0,20	(1,37)
VBO economie	referentie		referentie	
MAVO	-4,92	(9,98)	-4,73	(9,09)
HAVO	-4,44	(4,70)	-1,12	(1,29)
VWO	-	-	-	-
KMBO verzorgend	-1,12	(0,92)	-0,72	(0,89)
KMBO landbouw	-	-	-4,62	(15,73)
KMBO techniek	-4,90	(9,93)	1,49	(1,02)
KMBO economie	-4,67	(7,88)	-4,36	(5,01)
MBO verzorgend	-0,17	(0,80)	-0,17	(0,78)
MBO landbouw	7,58	(22,25)	-4,43	(15,41)
MBO techniek	1,43	(0,92)	0,44	(0,83)
MBO economie	0,39	(0,90)	1,06	(0,82)
HAO	0,80	(1,00)	1,09	(1,06)
HPO	0,45	(0,86)	1,16	(0,85)
HTO	-0,27	(0,85)	-0,08	(0,81)
HEO	0,07	(0,88)	0,97	(0,81)
HGZO	0,57	(0,80)	0,84	(0,78)
HSAO	-0,04	(0,80)	0,16	(0,79)
HKO	0,59	(1,00)	0,71	(0,98)
N (totaal ongewogen)	6577		5930	
N (allochtoon)	97		75	
-2 Log Likelihood	6563,82		5658,71	

* = significant op 5%-niveau ** = significant op 1%-niveau
- geen cases

Bron: RUBS/HBO-Monitor (ROA)

De kans op een part-time baan

De vierde variabele met betrekking tot de baankenmerken van het werk in de zorgsector en

de zorgberoepen is de kans op een part-time baan. Iedereen met een werkweek korter dan 36 uur is gedefinieerd als part-time werkende. De resultaten in tabel 4.14 laten zien dat er geen significant verschil is tussen allochtone en autochtone schoolverlaters in de kans op een part-time baan. Vrouwen hebben een significant hogere kans op een part-time baan dan mannen. Schoolverlaters van het cohort 1992/1993 werken minder vaak part-time dan schoolverlaters van het cohort van 1991/1992. Verder blijkt dat voor zowel de werkenden in de zorgsector als in de zorgberoepen de kans op part-time werk buiten het westen van Nederland groter is dan in het westen.

Tabel 4.14

Schattingresultaten van de logit analyse met betrekking tot de kans op een part-time baan (standaardfouten tussen haakjes)

Onafhankelijke variabele	Werkzaam in zorgberoep		Werkzaam in zorgsector	
constante	-0,60	(0,74)	-0,07	(0,64)
vrouw	0,36**	(0,09)	0,26**	(0,09)
allochtoon	-0,02	(0,21)	-0,28	(0,25)
studiejaar 1992/1993 (referentie 91/92)	-0,30**	(0,05)	-0,31**	(0,05)
<i>landsdeel</i>				
noord	0,60**	(0,11)	0,71**	(0,12)
oost	0,35**	(0,06)	0,43**	(0,07)
zuid	0,18**	(0,06)	0,23**	(0,07)
west	referentie		referentie	
<i>opleiding</i>				
VBO verzorgend	0,46	(0,81)	0,34	(0,71)
VBO landbouw	3,82	(8,24)	-	-
VBO techniek	-	-	1,27	(1,29)
VBO economie	referentie		referentie	
MAVO	-3,79	(3,73)	-1,64	(1,27)
HAVO	2,32*	(1,05)	1,23	(0,84)
VWO	-	-	-	-
KMBO verzorgend	1,19	(0,78)	0,66	(0,68)
KMBO landbouw	-	-	4,07	(5,81)
KMBO techniek	1,73	(1,35)	0,04	(0,91)
KMBO economie	0,65	(1,04)	0,52	(0,80)
MBO verzorgend	0,16	(0,73)	-0,17	(0,64)
MBO landbouw	-3,99	(8,24)	-0,49	(1,58)
MBO techniek	0,55	(0,87)	-1,71*	(0,71)
MBO economie	-0,27	(0,82)	-0,79	(0,68)
HAO	1,08	(0,95)	0,55	(0,95)
HPO	0,66	(0,78)	0,34	(0,71)
HTO	-1,55	(0,81)	-2,46**	(0,68)
HEO	-0,98	(0,83)	-0,93	(0,67)
HGZO	0,33	(0,73)	-0,17	(0,64)
HSAO	0,68	(0,74)	0,21	(0,64)
HKO	1,55	(0,98)	0,58	(0,84)
N (totaal ongewogen)	6456		5846	
N (allochtoon)	95		73	
-2 Log Likelihood	9076,83		8202,66	

* = significant op 5%-niveau ** = significant op 1%-niveau

- geen cases

Bron: RUBS/HBO-Monitor (ROA)

De kans op een tijdelijk contract

Het volgende kenmerk van het werk dat nader is geanalyseerd betreft de kans op een tijdelijk contract. Alle contracten met een vaste einddatum zijn als tijdelijke contracten gedefinieerd. Uit tabel 4.15 blijkt dat de kans op een tijdelijk contract in de zorgsector of zorgberoepen voor allochtone en autochtone schoolverlaters niet significant van elkaar verschillen.

Opmerkelijk is wel dat vrouwen die werkzaam zijn in een zorgberoep of zorgsector een significant kleinere kans op een tijdelijk contract hebben dan mannen. Degenen die in 1992/1993 zijn afgestudeerd hebben een grotere kans op een tijdelijk contract dan degenen die in 1991/1992 zijn afgestudeerd. Dit is ook weer een indicatie voor een verslechterende arbeidsmarktpositie van de schoolverlaters. Tevens hebben schoolverlaters uit het noorden, oosten en zuiden een grotere kans op een tijdelijk contract dan degenen uit het westen. De gevolgde opleiding blijkt geen invloed te hebben op het krijgen van een tijdelijk contract.

Tabel 4.15

Schattingresultaten van de logit-analyse met betrekking tot de kans op een tijdelijk contract (standaardfouten tussen haakjes)

Onafhankelijke variabele	Werkzaam in zorgberoep		Werkzaam in zorgsector	
constante	-1,99	(1,07)	-1,55	(0,80)
vrouw	-0,26**	(0,10)	-0,24*	(0,10)
allochtoon	0,17	(0,23)	0,06	(0,28)
studiejaar 1992/1993 (referentie 91/92)	0,18**	(0,06)	0,24**	(0,06)
<i>landsdeel</i>				
noord	0,43**	(0,11)	0,51**	(0,12)
oost	0,38**	(0,07)	0,42**	(0,08)
zuid	0,38**	(0,07)	0,33**	(0,08)
west	referentie		referentie	
<i>opleiding</i>				
VBO verzorgend	0,99	(0,99)	1,06	(0,86)
VBO landbouw	6,00	(8,27)	-	-
VBO techniek	-	-	2,20	(1,41)
VBO economie	referentie		referentie	
MAVO	2,25	(1,41)	1,33	(1,14)
HAVO	1,12	(1,18)	0,69	(0,92)
VWO	-	-	-	-
KMBO verzorgend	1,69	(1,10)	1,28	(0,82)
KMBO landbouw	-	-	5,53	(5,83)
KMBO techniek	0,57	(1,58)	-0,77	(1,33)
KMBO economie	1,32	(1,30)	1,67	(0,92)
MBO verzorgend	0,71	(1,07)	0,31	(0,80)
MBO landbouw	-2,49	(8,27)	1,09	(1,63)
MBO techniek	-0,89	(1,47)	0,46	(0,84)
MBO economie	1,14	(1,14)	1,07	(0,83)
HAO	2,10	(1,21)	0,78	(1,07)
HPO	1,34	(1,11)	0,05	(0,88)
HTO	1,60	(1,10)	1,16	(0,81)
HEO	2,07	(1,12)	0,96	(0,82)
HGZO	1,03	(1,07)	0,52	(0,80)
HSOA	1,19	(1,08)	0,54	(0,80)
HKO	1,40	(1,22)	1,02	(0,96)
N (totaal ongewogen)	6419		5796	
N (allochtoon)	93		70	
-2 Log Likelihood	7599,86		6978,18	

* = significant op 5%-niveau ** = significant op 1%-niveau

- geen cases

Bron: RUBS/HBO-Monitor (ROA)

Het inkomen

De laatste variabele met betrekking tot de kwaliteit van het werk in de zorgberoepen of de zorgsector betreft het inkomen. In deze analyse is de natuurlijke logaritme van het bruto-uurloon als uitgangspunt genomen in een kleinste kwadraten regressie analyse. De resultaten in tabel 4.16 laten zien dat het bruto-uurloon in de zorgberoepen en de zorgsector niet

significant verschilt tussen allochtone en autochtone schoolverlaters. Verder blijkt uit de analyses dat in zowel de zorgsector als de zorgberoepen vrouwen een lager bruto-uurloon hebben dan mannen. Het lagere inkomen van vrouwen is des te opmerkelijker aangezien voor het aantal uren dat men werkt bij de berekening van het bruto uurloon is gecorrigeerd. Voorts blijkt dat schoolverlaters in het oosten minder verdienen dan in het westen. Conform de verwachting verdienen de schoolverlaters meer naarmate het niveau van de afgesloten opleiding hoger is.

Tabel 4.16

Schattingresultaten van de regressie analyse van het bruto uurloon (standaardfouten tussen haakjes)

Onafhankelijke variabele	Werkzaam in zorgberoep		Werkzaam in zorgsector	
constante	1,21**	(0,12)	1,132**	(0,12)
vrouw	-0,04**	(0,01)	-0,04**	(0,01)
allochtoon	-0,02	(0,03)	0,00	(0,03)
studiejaar 1992/1993 (referentie 91/92)	0,01	(0,01)	0,01	(0,01)
leeftijd	0,08**	(0,01)	0,08**	(0,01)
leeftijd kwadraat	-0,00**	(0,00)	-0,00**	(0,00)
<i>landsdeel</i>				
noord	-0,02	(0,02)	-0,02	(0,02)
oost	-0,03**	(0,01)	-0,03**	(0,01)
zuid	-0,02	(0,01)	-0,02*	(0,01)
west	referentie		referentie	
<i>opleiding</i>				
VBO verzorgend	-0,25**	(0,07)	-0,28**	(0,07)
VBO landbouw	-	-	-	-
VBO techniek	-0,42**	(0,16)	-	-
VBO economie	referentie		referentie	
MAVO	-0,20	(0,12)	-0,34**	(0,13)
HAVO	-0,12	(0,07)	-0,18*	(0,08)
VWO	-	-	-	-
KMBO verzorgend	-0,04	(0,06)	-0,09	(0,06)
KMBO landbouw	0,22	(0,27)	-	-
KMBO techniek	0,21*	(0,11)	-0,04	(0,14)
KMBO economie	-0,03	(0,09)	-0,25*	(0,12)
MBO verzorgend	0,16**	(0,05)	0,11*	(0,05)
MBO landbouw	-0,27	(0,27)	-	-
MBO techniek	0,33**	(0,06)	0,12	(0,08)
MBO economie	0,12*	(0,06)	-0,09	(0,07)
HAO	0,29**	(0,11)	0,34**	(0,09)
HPO	0,31**	(0,07)	0,18*	(0,07)
HTO	0,39**	(0,05)	0,31**	(0,06)
HEO	0,45**	(0,06)	0,38**	(0,07)
HGZO	0,53**	(0,05)	0,47**	(0,05)
HSAO	0,46**	(0,05)	0,40**	(0,05)
HKO	0,26**	(0,09)	0,22*	(0,10)
N (totaal ongewogen)	6594		5857	
N (allochtoon)	96		75	
R ²	0,4888		0,4744	

* = significant op 5%-niveau ** = significant op 1%-niveau

- geen cases

Bron: RUBS/HBO-Monitor (ROA)

4.4. Conclusie

In het vorige hoofdstuk is geconstateerd dat allochtone gediplomeerde schoolverlaters vaker dan autochtone schoolverlaters doorleren. Dit geldt met name voor de gediplomeerden van het (K)MBO. De pendant daarvan is dat ze ook minder vaak betaald werk verrichten. Van de

autochtone schoolverlaters geeft 23% aan dat de belangrijkste bestemming na schoolverlaten betaald werk is. Bij de allochtone schoolverlaters bedraagt dit slechts 14%.

Een mogelijke reden voor de hogere doorstroom naar vervolgonderwijs kan liggen in de slechtere arbeidsmarktkansen voor allochtone schoolverlaters. Allochtone gediplomeerde schoolverlaters hebben een grote kans om werkloos te worden. Gemiddeld bedraagt deze 6% tegenover 3% bij autochtone schoolverlaters. Bij de hier onderzochte opleidingen is het verschil met name groot bij de schoolverlaters van de verzorgende opleidingen uit het MBO. Bij de allochtone schoolverlaters van dit schooltype bedraagt de werkloosheid 9%, bij de autochtone schoolverlaters slechts 4%. Dit zou mede een verklaring kunnen zijn van het gegeven dat uitgerekend onder deze groep de doorstroom naar vervolgonderwijs veel hoger is dan onder de autochtone schoolverlaters van deze opleiding.

Van de 165.000 gediplomeerde schoolverlaters die in de jaren 1991/92 en 1992/93 het voltijdse onderwijs (excl. universiteit) hebben verlaten en betaald werk verrichten, zijn er ruim 27.000 (=17%) werkzaam in de zorgsector en bijna 30.000 (=18%) in een zorgberoep. Bij de allochtone schoolverlaters liggen deze percentages lager. Van de allochtone gediplomeerde schoolverlaters is slechts 13% werkzaam in de zorgsector en 14% in een zorgberoep.

De lagere instroom van allochtone gediplomeerde schoolverlaters in een zorgberoep blijkt vooral te maken te hebben met verschillen in de gevolgde opleiding. Wanneer hiervoor wordt gecontroleerd verdwijnen de verschillen tussen allochtone en autochtone schoolverlaters grotendeels. Bij de instroom in de zorgsector geldt dit echter niet. Ook wanneer gecontroleerd wordt voor de gevolgde opleiding blijven allochtone schoolverlaters een kleinere kans houden om in de zorgsector werkzaam te zijn. Dit wordt met name veroorzaakt doordat allochtone schoolverlaters van het MBO verzorgend relatief vaak buiten de zorgsector werkzaam zijn.

Meer in het algemeen is het opmerkelijk hoe groot de 'weglek' is van schoolverlaters uit de verzorgende opleidingen naar beroepen of instellingen buiten de zorgsector althans bij het VBO en KMBO. Van de autochtone werkende schoolverlaters van het VBO verzorgend is slechts 9% werkzaam in een verzorgend beroep en 11% in de zorgsector. Bij het KMBO verzorgend bedraagt dit resp. 40% en 45%. Bij de autochtone werkende schoolverlaters van het MBO verzorgend is dit respectievelijk 68% en 53% en bij de allochtone werkende schoolverlaters van dit schooltype 60% respectievelijk 38%. De weglek vanuit het MBO verzorgend kan grotendeels verklaard worden door het gegeven dat onder dit opleidingscluster ook een aantal niet-verzorgende studierichtingen vallen. Bij het VBO verzorgend en KMBO verzorgend geldt echter dat ook wanneer men daarmee rekening houdt, er nog steeds sprake is van een aanzienlijke weglek. Bij met name het VBO kan daarbij wel aangetekend worden dat de weglek uitsluitend betrekking heeft op degenen die de arbeidsmarkt betreden. Het merendeel van de VBO-schoolverlaters stroomt echter door naar een verzorgende vervolgonderwijs. Niettemin zou een eerste aandachtspunt om de instroom van (allochtone) schoolverlaters in de zorgsector te bevorderen kunnen liggen in het beperken van deze weglek bij het VBO en KMBO.

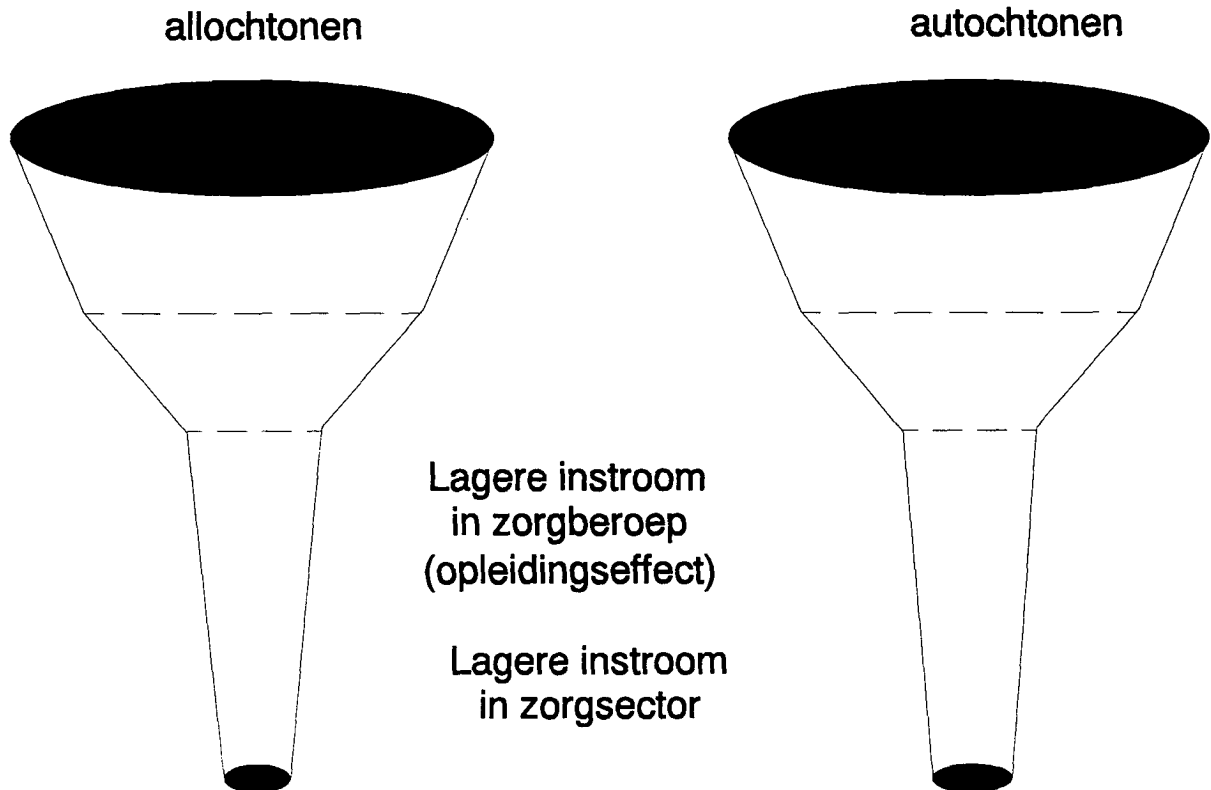
Schoolverlaters die in de zorgsector werkzaam zijn blijken soms andere wervingskanalen gebruikt te hebben dan schoolverlaters die in andere sectoren werkzaam zijn. Met name het wervingskanaal via het arbeidsbureau blijkt een voor de zorgsector weinig effectief kanaal te

zijn. Een effectieve maatregel ter bevordering van de instroom van (allochtone) schoolverlaters in de zorgsector zou kunnen liggen in een actief stagebeleid van de zorginstellingen en een uitbreiding van de mogelijkheden om scholieren via tijdelijk werk kennis te laten nemen van het werken in de zorgsector. Dit zou zich bij voorkeur moeten richten op leerlingen van het VBO en KMBO verzorgend. Een dergelijk stagebeleid werkt naar twee kanten: het laat leerlingen kennis maken met de zorgsector, maar het bevordert ook het creëren van arbeidsplaatsen voor deze groep leerlingen.

De kwaliteit van het werk dat allochtone schoolverlaters hebben in de zorgsector verschilt niet of nauwelijks van dat van autochtone schoolverlaters. Voor zover er al verschillen worden aangetroffen werkt dat zelfs in hun voordeel. Zo worden allochtone schoolverlaters van het HSAO die in een zorgberoep werkzaam zijn minder vaak onderbenut dan autochtone schoolverlaters van het HSAO.

Samenvattend kan het laatste deel van de trechter, de keuze van een baan in de zorgsector, als volgt worden weergegeven (figuur 4.4).

Figuur 4.4
De trechter naar de zorgsector: de keuze voor een baan in de zorgsector

5. SAMENVATTING EN CONCLUSIES

5.1 De belangrijkste stromen in beeld

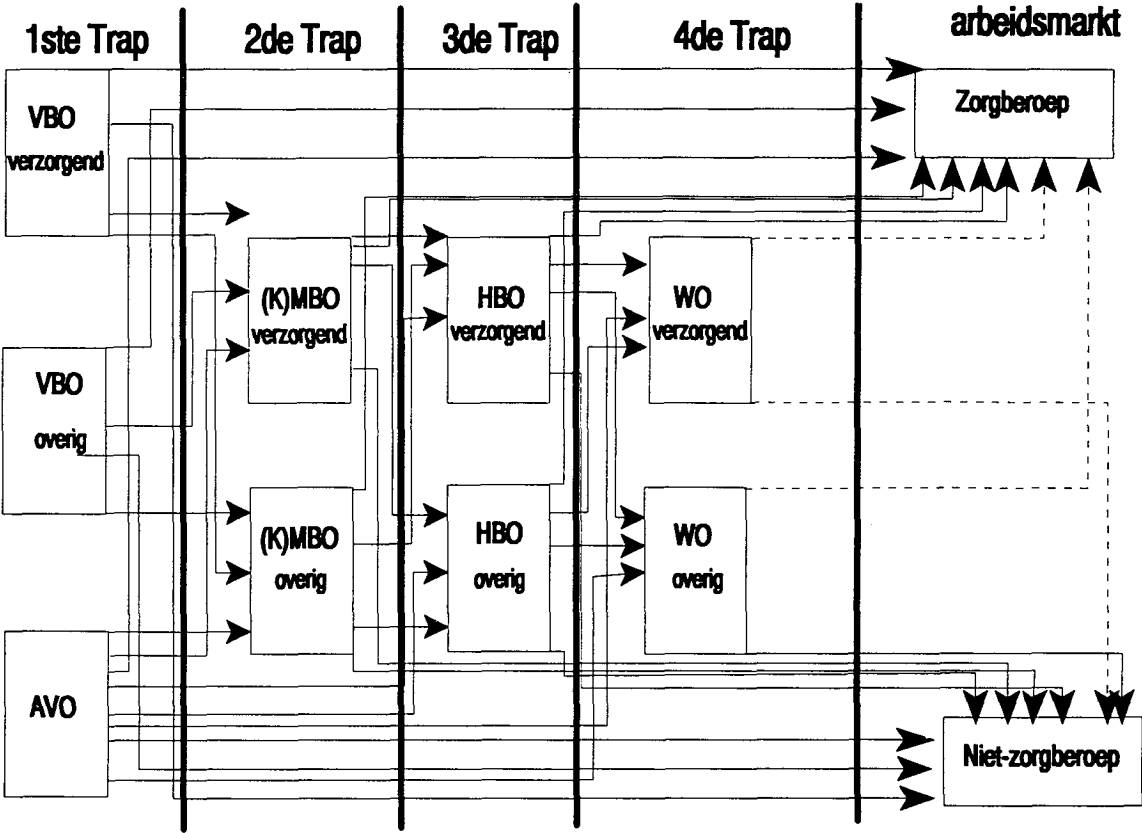
In de voorgaande hoofdstukken zijn de stromen van schoolverlaters naar verzorgende vervolgopleidingen, de zorgsector en zorgberoepen in beeld gebracht. Alvorens de belangrijkste conclusies hiervan op een rij te zetten, zullen we de verschillende stromen naar de verzorgende opleidingen en naar de zorgberoepen nog eens in een totaalplaatje zetten. Na het schoolverlaten hebben leerlingen de mogelijkheid om verder te gaan leren of om te gaan werken. Bij het doorleren kan men naar een verzorgende opleiding of een niet-verzorgende opleiding gaan. Dezelfde mogelijkheid bestaat bij de keuze voor een beroep. Dit kan een verzorgend beroep zijn of een niet-verzorgend beroep. Doorstroom van een verzorgende opleiding naar een niet-verzorgende opleiding leidt er toe dat een gedeelte van de potentiële instroom in de zorgsector weglekt. Daar staat tegenover dat er in de verzorgende opleidingen ook een instroom kan optreden uit de niet-verzorgende vooropleidingen.

In figuur 5.1 worden vier trappen in het onderwijssysteem onderscheiden. De eerste trap betreft de opleidingen in het VBO en AVO. Deze opleidingen sluiten direct aan op het basisonderwijs. De tweede trap betreft de opleidingen in het KMBO en MBO. De instroom in deze opleidingen vindt in de regel plaats direct vanuit het VBO en AVO. De derde trap bestaat uit de opleidingen in het HBO. De instroom in deze opleidingen vindt enerzijds vanuit het MBO, anderzijds vanuit het AVO. De vierde trap bestaat uit de opleidingen in het WO, met instroom vanuit het AVO en HBO. Bij elk van de beroepsopleidingen kan een onderscheid worden gemaakt tussen verzorgende en niet-verzorgende opleidingen. Bovendien bestaat vanuit elk van de onderwijstrappen de mogelijkheid om door te stromen naar een zorgberoep of een niet-zorgberoep.

Door middel van vette lijnen is in de figuur aangegeven dat de waarneming is gericht op de gediplomeerde uitstroom uit de eerste drie trappen van de cohorten 1991/1992 en 1992/1993. Dit betekent bijvoorbeeld dat geen uitspraak wordt gedaan hoeveel schoolverlaters van het VBO verzorgend via het MBO verzorgend uiteindelijk in het HBO verzorgend terechtkomen. Wel kan worden nagegaan hoeveel leerlingen uit het VBO verzorgend in 1993 en 1994 naar het MBO verzorgend zijn gegaan en eveneens hoeveel leerlingen vanuit het MBO verzorgend in dezelfde jaren naar het HBO verzorgend zijn gegaan. De gestippelde pijlen vanuit het WO geven aan dat over deze uitstroom geen gegevens beschikbaar zijn.

De tabellen 5.1 tot en met 5.3 geven inzicht in de absolute stromen, van de totale populatie gediplomeerde schoolverlaters in deze periode. Deze absolute stromen zijn geschat op basis van het gekoppelde RUBS- en HBO-Monitorbestand zodat met een zekere onbetrouwbaarheidsmarge rekening gehouden moet worden. Deze marge is tot uitdrukking gebracht door de aantallen af te ronden. Bij de tabellen dient er rekening mee te worden gehouden dat alle schoolverlaters die niet zijn gaan werken of niet zijn gaan verder leren buiten beschouwing zijn gelaten (dit betreft degenen die in militaire dienst zitten, werkloos zijn, of huisvrouw/huisman zijn). Tevens zijn de schoolverlaters die kiezen voor een opleiding in het leerlingwezen of het inservice-onderwijs als werkenden ingedeeld en zijn de stromen binnen iedere onderwijstrap buiten beschouwing gelaten, daar deze pas van belang worden wanneer zij doorstromen naar een andere trap van onderwijs of naar de

Figuur 5.1
Overgangen matrix van schoolverlaters

Tabel 5.1
Uitstroom uit het VBO en AVO naar vervolgopleiding en werk voor gediplomeerde voltijd schoolverlaters uit de schooljaren 1991/1992 en 1992/1993

Eerste trap	autochtoon %	allochtoon %	totaal aantal
VBO verzorgend	100%	100%	
(K)MBO verzorgend	56%	54%	11.600
(K)MBO overig	15%	20%	3.200
zorgberoep	3%	0%	600
niet-zorgberoep	25%	25%	5.300
VBO overig	100%	100%	
(K)MBO verzorgend	7%	7%	4.400
(K)MBO overig	53%	75%	33.400
zorgberoep	0%	1%	300
niet-zorgberoep	40%	17%	24.000
AVO	100%	100%	
(K)MBO verzorgend	12%	13%	21.600
(K)MBO overig	35%	42%	63.700
HBO verzorgend	5%	5%	8.200
HBO overig	19%	21%	34.000
WO medisch	2%	1%	3.400
WO overig	16%	8%	28.600
zorgberoep	1%	0%	2.400
niet-zorgberoep	10%	9%	18.000

Bron: RUBS/HBO-Monitor (ROA)

16. Om deze reden wijken de percentages enigszins af van de percentages in hoofdstuk 3 en 4.

Tabel 5.1 beschrijft de uitstroom van gediplomeerde schoolverlaters uit de eerste trap. Voor het VBO verzorgend kan worden geconstateerd dat 56% van de autochtone uitstroom naar de volgende trap van het verzorgend middelbaar onderwijs gaat en 3% in een zorgberoep terecht komt. Voor allochtone schoolverlaters bedragen deze percentages respectievelijk 54% en 0%. Vanuit de overige opleidingen in het VBO is er nauwelijks doorstroom naar het (K)MBO verzorgend of naar een zorgberoep. De uitstroom vanuit het AVO naar verzorgende opleidingen of verzorgende beroepen verschilt nauwelijks tussen allochtone en autochtone schoolverlaters.

Tabel 5.2

Uitstroom uit het (K)MBO naar vervolgopleiding en werk voor gediplomeerde voltijd schoolverlaters uit de schooljaren 1991/1992 en 1992/1993

Tweede trap	autochtoon %	allochtoon %	totaal aantal
(K)MBO verzorgend	100%	100%	
HBO verzorgend	12%	25%	3.300
HBO overig	7%	9%	2.000
zorgberoep	52%	38%	13.800
niet-zorgberoep	28%	28%	7.300
(K)MBO overig	100 %	100 %	
HBO verzorgend	2%	0%	1.200
HBO overig	31%	32%	21.400
zorgberoep	1%	2%	900
niet-zorgberoep	66%	65%	45.100

Bron: RUBS/HBO-Monitor (ROA)

Tabel 5.2 geeft inzicht in de uitstroom uit de tweede trap. In deze fase treden enkele grote verschillen op tussen allochtone en autochtone schoolverlaters. Van het (K)MBO verzorgend kiest 12% van de autochtone schoolverlaters voor het HBO verzorgend en 52% komt in een zorgberoep terecht. Voor de allochtone schoolverlaters is dit respectievelijk 25% en 38%. Dit betekent dat allochtone schoolverlaters veel minder vaak kiezen voor een zorgberoep op MBO-niveau, maar daarentegen vaker kiezen voor een verzorgende vervolgopleiding in het HBO. Voor het (K)MBO overig zijn de verschillen tussen autochtone en allochtone schoolverlaters vrijwel nihil. Er zijn nauwelijks schoolverlaters die voor een zorgopleiding kiezen of in een zorgberoep terecht komen.

Tabel 5.3

Uitstroom uit het HBO naar vervolgopleiding en werk voor gediplomeerde voltijd schoolverlaters uit de schooljaren 1991/1992 en 1992/1993

Derde trap	autochtoon %	allochtoon %	totaal aantal
HBO verzorgend	100%	100%	
WO medisch	2%	3%	200
WO overig	7%	10%	700
zorgberoep	76%	75%	8.100
niet-zorgberoep	16%	12%	1.700
HBO overig	100%	100%	
WO medisch	0%	0%	100
WO overig	15%	15%	5.900
zorgberoep	2%	1%	700
niet-zorgberoep	83%	84%	32.700

Bron: RUBS/HBO-Monitor (ROA)

Tabel 5.3 beschrijft de uitstroom uit de derde trap. Voor het HBO verzorgend zien we dat de verschillen tussen allochtone en autochtone schoolverlaters niet substantieel zijn. Van alle schoolverlaters komt ruim driekwart in een zorgberoep of medisch/verzorgende opleiding terecht. De schoolverlaters van het HBO overig komen nauwelijks in een verzorgende richting terecht.

Tabel 5.4

Instroom in de zorgberoepen van gediplomeerde voltijd schoolverlaters uit de schooljaren 1991/1992 en 1992/1993

	autochtoon %	allochtoon %	totaal aantal
Zorgberoepen	100%	100%	
VBO verzorgend	2%	0%	600
VBO overig	1%	7%	300
AVO	9%	0%	2.400
(K)MBO verzorgend	52%	45%	13.800
(K)MBO overig	3%	10%	900
HBO verzorgend	30%	38%	8.100
HBO overig	3%	1%	700
onbekend	-	-	2.700
Totaal			29.500

Bron: RUBS/HBO-Monitor (ROA)

Wanneer we nu alle resultaten uit de tabellen 5.1 tot en met 5.3 samenvatten dan blijkt dat vanuit de schoolverlaterscohorten 1991/92 en 1992/93 in totaal 29.500 gediplomeerde schoolverlaters rechtstreeks in een zorgberoep zijn ingestroomd (zie tabel 5.4). De verzorgende opleidingen in het (K)MBO en HBO vormen de grootste toeleveranciers voor verzorgende beroepen. Dit heeft niet alleen te maken met het feit dat deze opleidingen vaker eindopleiding zijn dan de VBO of AVO opleidingen, maar ook met het feit dat vanuit de VBO en AVO opleidingen slechts weinig schoolverlaters die de arbeidsmarkt betreden instromen in een zorgberoep. In het algemeen zijn de verschillen tussen allochtone en autochtone jongeren qua opleidingsachtergrond niet erg groot. Wel kan worden geconstateerd dat de instroom van allochtone jongeren met een AVO opleiding of een verzorgende opleiding op (K)MBO niveau enigszins achterblijft en de instroom van allochtone jongeren met VBO overig, (K)MBO overig of HBO verzorgend wat hoger is dan gemiddeld. De relatief hoge instroom van allochtone schoolverlaters met een verzorgende HBO-opleiding is met name afkomstig uit het HSAO.

Tabel 5.5

Instroom in de zorgsector van gediplomeerde voltijd schoolverlaters uit de schooljaren 1991/1992 en 1992/1993

	autochtoon %	allochtoon %	totaal aantal
Zorgsector	100%	100%	
VBO verzorgend	3%	14%	800
VBO overig	1%	7%	400
AVO	9%	0%	2.200
(K)MBO verzorgend	45%	32%	11.100
(K)MBO overig	8%	16%	1.900
HBO verzorgend	29%	30%	7.100
HBO overig	5%	1%	1.200
onbekend	-	-	2.700
Totaal			27.400

Bron: RUBS/HBO-Monitor (ROA)

In tabel 5.5 is op vergelijkbare wijze een schatting weergegeven van de totale instroom in de zorgsector. De verdeling naar opleidingsachtergrond is bij de autochtone schoolverlaters vrijwel gelijk aan de instroom in de zorgberoepen. Bij de allochtone schoolverlaters zien we dat een relatief groot deel van de instroom in de zorgsector afkomstig is uit het VBO verzorgend, terwijl de instroom vanuit het (K)MBO-verzorgend en HBO verzorgend relatief achterblijft.

5.2 Samenvatting en conclusies

In het kader van het Onderzoeksprogramma Arbeidsmarkt Zorgsector heeft de Organisatie voor Strategisch Arbeidsmarktonderzoek het ROA opdracht gegeven een onderzoek uit te voeren naar de keuze van allochtone schoolverlaters voor een beroep in de zorgsector. De achtergrond voor dit onderzoek wordt gevormd door het beleidsvoornemen de instroom van allochtonen in de zorgsector te bevorderen. De groep allochtone schoolverlaters vormt daarbij een in kwantitatief opzicht belangrijke doelgroep.

De keuze van een beroep in de zorgsector kan beschouwd worden als de einduitkomst van een langdurig proces waarbij de range van mogelijkheden steeds meer wordt ingeperkt. In dit onderzoek worden in dat verband drie belangrijke momenten onderscheiden: de fase waarin beeldvorming met betrekking tot de verschillende beroepssectoren plaatsvindt, het moment waarop een keuze voor een vervolgopleiding plaatsvindt en het moment waarop de arbeidsmarktintrede plaatsvindt en een beroep wordt gekozen.

In het onderzoek is gebruik gemaakt van twee verschillende soorten gegevens. Het ene betrof een onderzoek onder leerlingen van het 3e leerjaar van het VBO en MAVO en 4e leerjaar van het HAVO en VWO. In dat onderzoek is gevraagd naar het beeld dat leerlingen hebben van de verschillende opleidings- en beroepssectoren. Daarbij is een drietal aspecten onderscheiden: de moeilijkheidsgraad van de (vervolg)opleiding, de verwachte arbeidsmarktpositie na verlaten van die opleiding en de kwaliteit van het werk in de betreffende sector.

In de analyse is naar voren gekomen dat de beeldvorming rond de verzorgende opleidingen en verzorgende sector met betrekking tot de genoemde aspecten in het algemeen niet ongunstig is. Bovendien zijn geen wezenlijke verschillen aangetroffen tussen allochtone en autochtone leerlingen. Dit is een belangrijk gegeven omdat in eerder, kleinschaliger onderzoek wel verschillen in beeldvorming zijn aangetroffen. Met name kwam hierin naar voren dat allochtone jongeren het werken in de zorgsector vaak zouden associëren met schoonmaak/huishoudelijk werk met een lage status. In de huidige analyse wordt hiervoor echter geen enkele ondersteuning gevonden. Waar het derhalve de beeldvorming van de verzorgende opleidingen en verzorgende sector betreft wordt geen hindernis van betekenis opgeworpen voor leerlingen in het algemeen of allochtone leerlingen in het bijzonder.

Het tweede type gegevens dat gebruikt is in dit onderzoek is afkomstig uit een tweetal onderzoeken onder gediplomeerde schoolverlaters uit het voltijdse onderwijs (met uitzondering van het universitair onderwijs) van de lichtingen 1991/92 en 1992/93. Deze data zijn weliswaar representatief voor de totale groep gediplomeerde schoolverlaters, maar kennen waarschijnlijk een onderschatting van het aandeel allochtonen. Bovendien zijn de ongediplomeerden en degenen die op latere leeftijd via het deeltijdonderwijs de zorgsector binnenstromen niet in dat onderzoek betrokken. Niettemin geeft dit onderzoek een goed beeld

van de daadwerkelijke keuzes voor een verzorgende opleiding resp. een verzorgend beroep door gediplomeerde allochtone en autochtone schoolverlaters in de betreffende jaren.

Uit de analyse komt naar voren dat allochtone gediplomeerde schoolverlaters vaker doorleren dan autochtone. Een mogelijke reden hiervoor is dat allochtone leerlingen die het diploma behalen, in termen van hun onderwijs carrière tot de 'beteren' behoren, gelet op het feit dat ze in de regel meer hindernissen hebben moeten overwinnen (zoals een grotere kans op dropout etc.) dan autochtone leerlingen. De grotere doorstroom naar vervolgonderwijs kan ook te maken hebben met de slechtere arbeidsmarktkansen voor gediplomeerde allochtone schoolverlaters. Zo is 6% van alle allochtone gediplomeerde schoolverlaters werkloos tegenover slechts 3% van de gediplomeerde autochtone schoolverlaters. De werkloosheid is met name hoog onder gediplomeerde allochtone schoolverlaters van het MBO verzorgend. Dit zou ook kunnen verklaren waarom uitgerekend onder deze groep de doorstroom naar vervolgonderwijs zo groot is.

Wat de keuze van een specifieke opleidingsrichting betreft blijken er geen verschillen te zijn tussen allochtone en autochtone schoolverlaters. Beide groepen kiezen relatief even vaak voor een verzorgende opleiding. Dit spoort met de bevindingen over de beeldvorming rond de verzorgende sector waar evenmin verschillen tussen allochtone en autochtone leerlingen werden aangetroffen.

Van de autochtone gediplomeerde schoolverlaters die betaald werk verrichten is 17% werkzaam in de zorgsector en 18% in een zorgberoep. Bij de allochtone gediplomeerde schoolverlaters ligt dit lager, namelijk op respectievelijk 13% en 14%. De allochtone schoolverlaters die werkzaam zijn in de zorgsector of in een zorgberoep verschillen overigens niet of nauwelijks van autochtone schoolverlaters met betrekking tot de kwaliteit van de uitgeoefende functie.

De lagere doorstroom van allochtone gediplomeerde schoolverlaters naar een zorgberoep blijkt vooral te maken te hebben met verschillen in de opleiding die men verlaten heeft. Allochtonen zijn vaker afkomstig uit opleidingen die een lage doorstroom naar een zorgberoep kennen. Wanneer hiervoor wordt gecontroleerd verdwijnen de verschillen tussen allochtone en autochtone schoolverlaters grotendeels. Bij de doorstroom naar de zorgsector geldt dit echter niet. Ook wanneer gecontroleerd wordt voor de gevolgde opleiding blijven allochtone schoolverlaters een kleinere kans houden om in de zorgsector werkzaam te zijn. Dit wordt met name veroorzaakt doordat allochtone schoolverlaters van het MBO verzorgend relatief vaak buiten de zorgsector werkzaam zijn.

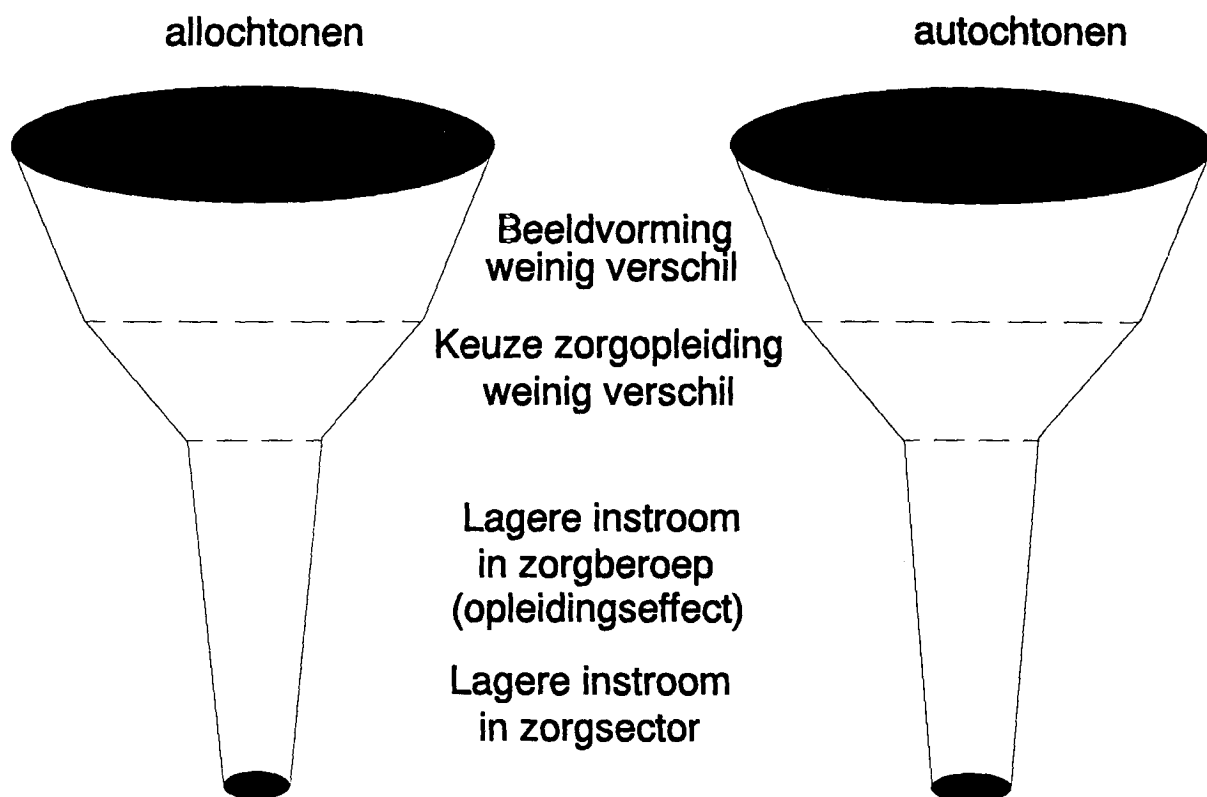
In het algemeen lijkt er sprake te zijn van een grote 'weglek' vanuit de verzorgende opleidingen in het VBO en KMBO naar niet-verzorgende opleidingen of niet-verzorgende beroepen. Onder de autochtone gediplomeerde schoolverlaters van het VBO verzorgend bedraagt dit 40% en onder de allochtone schoolverlaters 45%. Voor de gediplomeerde schoolverlaters van het (K)MBO verzorgend is dit respectievelijk 35% en 37%. Bij de verzorgende opleidingen in het MBO kan deze weglek grotendeels verklaard worden door het gegeven dat zich in dit opleidingscluster ook een aantal niet-verzorgende studierichtingen bevinden. Voor het VBO verzorgend en KMBO verzorgend geldt echter dat ook wanneer men rekening houdt met deze niet-verzorgende studierichtingen er nog steeds sprake is van een aanzienlijke weglek.

De oorzaak van deze weglek moet waarschijnlijk vooral gezocht worden in het ontbreken van arbeidsplaatsen voor deze groep schoolverlaters. Een belangrijk aangrijpingspunt voor het beleid om de instroom van (allochtone) schoolverlaters in de zorgsector te bevorderen is daarom gelegen in het bevorderen van de werkgelegenheid voor schoolverlaters van het VBO en KMBO. Een effectieve maatregel in dit verband zou kunnen liggen in een actief stagebeleid van de zorginstellingen en een uitbreiding van de mogelijkheden om leerlingen in het VBO en KMBO via tijdelijk werk kennis te laten nemen van het werken in de zorgsector.

De belangrijkste conclusies op een rij (zie tevens figuur 5.2):

1. Wat betreft de beeldvorming over de zorgsector zijn er weinig verschillen tussen autochtone en allochtone leerlingen waar te nemen.
2. Allochtone gediplomeerde schoolverlaters leren vaker door dan autochtone schoolverlaters; dit kan te maken hebben met de hogere kansen op werkloosheid.
3. Bij degene die doorleren zijn weinig verschillen tussen allochtone en autochtone schoolverlaters waar te nemen in de relatieve keuze voor een verzorgende richting.
4. Allochtone schoolverlaters die de arbeidsmarkt betreden komen vaker in een niet-zorgberoep terecht. Dit heeft vooral te maken met verschillen in de gevolgde opleiding.
5. Allochtone schoolverlaters zijn vaker werkzaam buiten de zorgsector. Dit verschil kan niet verklaard worden door de gevolgde opleiding.
6. Voor zover allochtone schoolverlaters in de zorgsector werkzaam zijn, is de kwaliteit van de door hen uitgeoefende functies niet slechter of beter dan die van autochtone schoolverlaters.
7. De instroom in de zorgberoepen is met name afhankelijk van het (K)MBO en HBO verzorgend. Vanuit het AVO en VBO vindt nauwelijks instroom plaats.
8. Met name vanuit verzorgende opleidingen in het VBO en KMBO is sprake van een grote weglek naar opleidingen of beroepen buiten de zorgsector. Het beperken van deze weglek vormt een belangrijk aangrijpingspunt voor het beleid om de instroom in de zorgsector te vergroten.

Figuur 5.2
De trechter naar de zorgsector

LITERATUUR

- Acquest (1993), *45+ vrouwen en de arbeidsmarkt voor de zorgsector*, Acquest, Leiderdorp.
- Allaart, P.C., R. Kunnen, W.C.M. Praat, A.M. de Voogd-Hamelink, J.P.M. Vosse (1993), *Tendrapport aanbod van Arbeid 1993*, OSA-rapport nr. 17, Den Haag.
- Bosma, H., P. Creemers (1996), *Voortijdig schoolverlaten bij allochtone leerlingen*, Maastricht.
- Essen, G. van (1992), *Toegankelijkheid van de leerlingwezenopleidingen in de verzorgende sector voor allochtonen*, OVDB, Bunnik.
- Grip, A. de, E.J.T.A. Willems, J. Hoevenberg, P.J.E. van de Loo, A.G.M. Matheeuwsen (1994), *Toekomstverkenning arbeidsmarkt zorgsector*, ROA-R-1994/6, Maastricht.
- Hemme, J.M.L. (1991), *Turkse en Marokkaanse vrouwen in de gezondheidszorg, Van feiten naar visie, deel 2, Ervaringen van en met Turkse en Marokkaanse werkneemsters in verpleeghuizen*, NZI, Utrecht.
- Hof, L. Van't, J. Dronkers (1993), Onderwijsachterstanden van allochtonen: klasse, gezin of etnische cultuur?, *Migrantenstudies*, nr. 9, pp. 2-25.
- Jong, M.J. de (1987), *Herkomst, kennis en kansen. Allochtone en autochtone leerlingen tijdens de overgang van basis- naar voortgezet onderwijs*, Swets & Zeitlinger, Lisse.
- Koeslag, M., J. Dronkers (1994), Overadvisering en de schoolloopbanen van migrantenleerlingen en autochtone leerlingen in het voortgezet onderwijs, *Tijdschrift voor Onderwijsresearch*, jaargang 19, nr. 3, pp. 240-258.
- Lagendijk Onderzoek B.V. (1990), *Jeugdige allochtonen en verzorgende beroepen*, Apeldoorn.
- Langen, A. van, P. Jungbluth (1990), *Onderwijskansen van migranten. De rol van sociaal-economische en culturele factoren*, Swets & Zeitlinger, Amsterdam/Lisse.
- Loo, P.J.E. van de, R.K.W. van der Velden (1994), *De arbeidsmarktpositie van afgestudeerden van het hoger beroepsonderwijs. HBO-Monitor 1993*, HBO-Raad, Den Haag.
- Loo, P.J.E. van de, J. Hoevenberg, R.K.W. van der Velden (1995), *De arbeidsmarktpositie van afgestudeerden van het hoger beroepsonderwijs. HBO-Monitor 1994*, HBO-Raad, Den Haag.

McKenna, C.J. (1985), *Uncertainty and the Labour Market. Recent Developments in Job Search Theory*, Brighton: Wheatsheat.

Merens, J.G.F., J. Veenman (1992), *Succes en falen bij allochtonen*, OSA-voorstudie V40, Den Haag.

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (1995), *Kwartaalbericht arbeidsmarkt. Vierde kwartaal 1994*, Ministerie van SZW, Den Haag.

Mulder, L., P. Tesser (1992), *De schoolkeuzen van allochtone leerlingen*, ITS, Nijmegen.

OSA (1993), *Onderzoeksprogramma Arbeidsmarkt Zorgsector 1994-1997*, OSA-publikatie Z1, OSA, Den Haag.

OSA (1993), *Tendrapport aanbod van arbeid 1993*, OSA-publikatie nr. 17, OSA, Den Haag.

OSA (1995), *Arbeid in de zorgsector*, Integrerend OSA-rapport 1995, OSA-publikatie nr. Z8, OSA, Den Haag.

ROA (1995), *De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2000*, ROA-R-1995/3, Maastricht.

Roelandt, T., E. Martens, J. Veenman (1990), *Achterstanden van allochtonen in het onderwijs: sociaal milieu en migratie-achtergronden*, Mens en Maatschappij, nr. 65, pp. 103-125

Schouten, S.P. (1990), *Schoolloopbanen van Turken en Marokkanen in het voortgezet onderwijs*, In: M. du Bois-Reymond en L. Eldering (red), *Nieuwe oriëntaties op school en beroep: de rol van sexe en etniciteit* (pagina 163-176), Swets & Zeitlinger, Amsterdam/Lisse.

SIGRA-PIGMeNT (1994), *Werven voor de ouderenzorg. Onderzoek naar de werving en de arbeidsparticipatie van Marokkanen & Turken in de Amsterdamse verzorgingshuizen*, SIGRA, Amsterdam.

Smooenburg, M.S.M van, R.K.W. van der Velden, P.J.E. van de Loo, M.H. Wieling (1994), *Schoolverlaters op de arbeidsmarkt. De uitstroom en bestemming van het schooljaar 1991-1992*, Stichting LDC, Leeuwarden.

Smooenburg, M.S.M. van, R.K.W. van der Velden (1994), *Schoolverlaters van het verzorgend onderwijs op de arbeidsmarkt. De uitstroom en bestemming van het schooljaar*

1991-1992. Stichting LDC, Leeuwarden.

Smooenburg, M.S.M van, R.K.W. van der Velden (1995a), *Schoolverlaters op de arbeidsmarkt. De uitstroom en bestemming van het schooljaar 1992-1993*, Stichting LDC, Leeuwarden.

Smooenburg, M.S.M. van, R.K.W. van der Velden (1995b), *Training van schoolverlaters*, Paper Nederlandse Arbeidsmarktdag 1995 (14 november: Den Haag), ROA, Maastricht.

Tesser, P., G. van der Werf, L. Mulder (1990), Het onderwijsvoorrangsbeleid en de onderwijskansen van leerlingen uit etnischeminderheidsgroepen, In: M. du Bois-Reymond en L. Eldering (red), *Nieuwe oriëntaties op school en beroep: de rol van sexe en etniciteit* (pagina 151-162), Swets & Zeitlinger, Amsterdam/Lisse.

Viscusi, H.K. (1983), Employment Relationships with Joint Employer and Worker Experimentation, *International Economic Review*, 24, pp. 313-322.

Willems, E.J.T.A, A. de Grip (1993), *Toekomst in Techniek? Waarde-oriëntatie, beeldvorming en keuze-intenties van jongeren*, ROA-R-1993/7, Maastricht.

BIJLAGE A

VBO verzorgend

verzorgende beroepen
textielverwerkende beroepen
uiterlijke verzorging
kantoor- en verkooppraktijk
overig

MBO verzorgend

activiteitenbegeleiding
assisterende in de gezondheidszorg
agogisch werk
civiele en consumptief-technische diensten
mode en kleding
sociaal-agogisch
sport en beweging
uiterlijke verzorging
verplegende beroepen
verzorgende beroepen
overig

KMBO verzorgend

verzorgende beroepen
overig

HGZO

verpleegkunde
maatschappelijke gezondheidszorg
voeding en diëtik
ergotherapie
fysiotherapie
logopedie
medische beeldvormende en
radiotherapeutische technieken

HSAO

culturele en maatschappelijke vorming
maatschappelijk werk/dienstverlening
personeel en arbeid
sociaal-juridische dienstverlening
sociaal-pedagogische hulpverlening
creatieve therapie

Leerlingwezen verzorgend

Opleiding Verzorgende en Dienstverlenende
Beroepen (OVDB)

WO medisch

Biomedische wetenschappen

Diergeneeskunde

Geneeskunde

Medische biologie

Medische wetenschappen

Tandheelkunde

Gezondheidswetenschappen

Bewegingswetenschappen

Milieugezondheidkunde

Beleid en management gezondheidszorg

Biomedische gezondheidswetenschappen

Gezondheidswetenschappen

Medische informatiekunde

BIJLAGE B

De tabellen in deze bijlage zijn gebaseerd op de gegevens uit het *Jeugd en techniek* onderzoek. Voor elk van de onderscheiden aspecten hebben de leerlingen, afhankelijk van het schooltype, vier tot zeven opleidingen moeten rangordenen. Elke opleiding krijgt daarvoor een score variërend van 1 tot 4, 6 of 7. In de tabellen zijn de gemiddelde scores van de opleidingen gepresenteerd. Een * of ** achter een waarde betekent dat er een significant verschil tussen de antwoorden van de allochtone en autochtone leerlingen bestaat op respectievelijk het 5% en 1%-niveau.

Tabel B.1.1

Verwachte moeilijkheidsgraad van vervolgoopleidingen van VBO- en MAVO-leerlingen (lagere score duidt op hogere moeilijkheidsgraad; tussen haakjes rangorde).

	VBO verzorgend		VBO overig		MAVO	
	autochtoon	allochtoon	autochtoon	allochtoon	autochtoon	allochtoon
MBO agrarisch	3,3 (4)*	2,8 (4)	3,2 (4)	3,1 (4)	3,3 (4)	3,3 (4)
MBO technisch	2,4 (2)	2,1 (1)	2,4 (1)	2,4 (1)	2,3 (2)	2,4 (2)
MBO economisch-administratief	1,6 (1)**	2,2 (2)	1,8 (1)	2,8 (3)	1,7 (1)	1,7 (1)
MBO verzorgend	2,7 (3)	2,7 (3)	2,6 (3)	2,7 (2)	2,7 (3)	2,6 (3)

Tabel B.1.2

Verwachte moeilijkheidsgraad van vervolgoopleidingen van HAVO-leerlingen (lagere score duidt op hogere moeilijkheidsgraad; tussen haakjes rangorde).

	HAVO	
	autochtoon	allochtoon
hoger pedagogisch onderwijs	4,5 (4)	4,2 (5)
hoger agrarisch onderwijs	4,6 (5)**	3,9 (4)
hoger technisch onderwijs	2,4 (2)	2,3 (2)
hoger economisch onderwijs	2,1 (1)	2,1 (1)
hoger sociaal-cultureel onderwijs	5,4 (6)	5,2 (6)
hoger gezondheidszorgonderwijs	3,2 (3)	3,4 (3)

Tabel B.1.3

Verwachte moeilijkheidsgraad van vervolgoopleidingen van VWO-leerlingen (lagere score duidt op hogere moeilijkheidsgraad; tussen haakjes rangorde).

	VWO	
	autochtoon	allochtoon
letteren	4,4 (5)	5,2 (6)
agrarische wetenschappen	5,4 (7)	5,7 (7)
technische wetenschappen	2,9 (2)	2,6 (2)
economie	4,1 (4)	4,2 (4)
rechten	3,6 (3)	3,9 (3)
sociale wetenschappen	4,8 (6)	4,5 (5)
medische wetenschappen	2,7 (1)**	1,8 (1)

Tabel B.2.1

Verwachte kans op werk met vervolgoopleidingen van VBO- en MAVO-leerlingen (lagere score duidt op hogere kans op werk; tussen haakjes rangorde).

	VBO verzorgend		VBO overig		MAVO	
	autochtoon	allochtoon	autochtoon	allochtoon	autochtoon	allochtoon
MBO agrarisch	3,2 (4)	3,3 (4)	3,2 (4)*	3,4 (4)	3,4 (4)	3,5 (4)
MBO technisch	2,8 (3)	2,5 (3)	1,9 (1)	1,9 (1)	2,3 (2)	2,5 (2)
MBO economisch-administratief	2,4 (2)	2,3 (2)	2,4 (2)**	2,0 (2)	2,0 (1)**	1,6 (1)
MBO verzorgend	1,6 (1)	1,8 (1)	2,6 (3)	2,7 (3)	2,3 (2)*	2,5 (2)

Tabel B.2.2

Verwachte kans op werk met vervolgoopleidingen van HAVO-leerlingen (lagere score duidt op hogere kans op werk; tussen haakjes rangorde).

	HAVO	
	autochtoon	allochtoon
hoger pedagogisch onderwijs	3,7 (4)**	4,5 (5)
hoger agrarisch onderwijs	4,6 (6)	4,1 (4)
hoger technisch onderwijs	2,6 (2)	2,2 (2)
hoger economisch onderwijs	2,5 (1)	2,1 (1)
hoger sociaal-cultureel onderwijs	4,0 (5)**	4,7 (6)
hoger gezondheidszorgonderwijs	3,5 (3)	3,3 (3)

Tabel B.2.3

Verwachte kans op werk met vervolgoopleidingen van VWO-leerlingen (lagere score duidt op hogere kans op werk; tussen haakjes rangorde).

	VWO	
	autochtoon	allochtoon
letteren	5,1 (6)**	5,8 (7)
agrарische wetenschappen	5,2 (7)	5,7 (6)
technische wetenschappen	2,7 (1)	2,6 (2)
economie	3,5 (3)	3,3 (3)
rechten	4,2 (5)	4,0 (4)
sociale wetenschappen	4,1 (4)	4,0 (4)
medische wetenschappen	3,2 (2)	2,5 (1)

Tabel B.3.1

Verwachte kans op een hoog inkomen met vervolgoopleidingen van VBO- en MAVO-leerlingen (lagere score duidt op hogere kans op hoog inkomen; tussen haakjes rangorde).

	VBO verzorgend		VBO overig		MAVO	
	autochtoon	allochtoon	autochtoon	allochtoon	autochtoon	allochtoon
MBO agrarisch	3,2 (4)	3,4 (4)	3,2 (4)	3,3 (4)	3,4 (4)	3,5 (4)
MBO technisch	2,6 (3)	2,3 (3)	2,1 (2)	2,0 (2)	2,3 (2)	2,4 (2)
MBO economisch-administratief	1,7 (1)*	2,2 (2)	1,8 (1)	1,8 (1)	1,5 (1)	1,4 (1)
MBO verzorgend	2,4 (2)	2,1 (1)	2,9 (3)	2,9 (3)	2,9 (3)	2,7 (3)

Tabel B.3.2

Verwachte kans op een hoog inkomen met vervolgoopleidingen van HAVO-leerlingen (lagere score duidt op hogere kans op hoog inkomen; tussen haakjes rangorde).

	HAVO	
	autochtoon	allochtoon
hoger pedagogisch onderwijs	4,6 (5)	4,4 (5)
hoger agrarisch onderwijs	4,5 (4)*	3,8 (4)
hoger technisch onderwijs	2,4 (2)	2,3 (1)
hoger economisch onderwijs	1,9 (1)	2,4 (2)
hoger sociaal-cultureel onderwijs	4,7 (6)	4,9 (6)
hoger gezondheidszorgonderwijs	2,9 (3)	3,3 (3)

Tabel B.3.3

Verwachte kans op een hoog inkomen met vervolgoopleidingen van VWO-leerlingen (lagere score duidt op hogere kans op hoog inkomen; tussen haakjes rangorde).

	VWO	
	autochtoon	allochtoon
letteren	5,4 (6)	5,6 (6)
agrarische wetenschappen	6,0 (7)	6,7 (7)
technische wetenschappen	3,4 (3)	3,0 (3)
economie	3,4 (3)	3,4 (4)
rechten	2,4 (1)	2,4 (2)
sociale wetenschappen	5,0 (5)	5,1 (5)
medische wetenschappen	2,4 (1)	1,8 (1)

Tabel B.4.1

Verwachte kans op lichamelijk zwaar werk met vervolgoopleidingen van VBO- en MAVO-leerlingen (lagere score duidt op hogere kans op lichamelijk zwaar werk; tussen haakjes rangorde).

	VBO verzorgend		VBO overig		MAVO	
	autochtoon	allochtoon	autochtoon	allochtoon	autochtoon	allochtoon
MBO agrarisch	2,3 (2)	2,3 (2)	2,1 (2)	2,3 (2)	1,7 (1)*	2,0 (1)
MBO technisch	2,4 (3)	2,0 (1)	2,0 (1)	1,8 (1)	2,3 (3)	2,1 (2)
MBO economisch-administratief	3,6 (4)	3,3 (4)	3,5 (4)**	3,1 (4)	3,7 (4)**	3,4 (4)
MBO verzorgend	1,8 (1)*	2,3 (2)	2,4 (3)*	2,7 (3)	2,2 (2)**	2,5 (3)

Tabel B.4.2

Verwachte kans op lichamelijk zwaar werk met vervolgoopleidingen van HAVO-leerlingen (lagere score duidt op hogere kans op lichamelijk zwaar werk; tussen haakjes rangorde).

	HAVO	
	autochtoon	allochtoon
hoger pedagogisch onderwijs	4,0 (5)**	3,1 (2)
hoger agrarisch onderwijs	1,8 (1)	2,3 (1)
hoger technisch onderwijs	3,3 (3)	3,4 (4)
hoger economisch onderwijs	5,3 (6)	5,0 (6)
hoger sociaal-cultureel onderwijs	3,5 (4)	3,9 (5)
hoger gezondheidszorgonderwijs	3,1 (2)	3,2 (3)

Tabel B.4.3

Verwachte kans op lichamelijk zwaar werk met vervolgoopleidingen van VWO-leerlingen (lagere score duidt op hogere kans op lichamelijk zwaar werk; tussen haakjes rangorde).

	VWO	
	autochtoon	allochtoon
letteren	5,9 (7)	5,2 (7)
agrarische wetenschappen	1,9 (1)	2,7 (2)
technische wetenschappen	3,9 (4)	4,5 (4)
economie	5,2 (5)	4,9 (6)
rechten	5,2 (5)	4,7 (5)
sociale wetenschappen	3,7 (3)	3,5 (3)
medische wetenschappen	2,4 (2)	2,5 (1)

Tabel B.5.1

Verwachte kans op een baan met stress met vervolgoopleidingen van VBO- en MAVO-leerlingen (lagere score duidt op hogere kans op een baan met stress; tussen haakjes rangorde).

	VBO verzorgend		VBO overig		MAVO	
	autochtoon	allochtoon	autochtoon	allochtoon	autochtoon	allochtoon
MBO agrarisch	3,2 (4)	3,1 (4)	3,1 (3)	2,9 (4)	3,4 (4)	3,2 (4)
MBO technisch	2,8 (3)	2,5 (3)	3,1 (3)**	2,6 (3)	3,0 (3)**	2,6 (3)
MBO economisch-administratief	1,8 (1)	2,3 (2)	1,7 (1)**	2,1 (1)	1,7 (1)*	1,9 (1)
MBO verzorgend	2,2 (2)	2,1 (1)	2,0 (2)*	2,3 (2)	2,0 (2)**	2,3 (2)

Tabel B.5.2

Verwachte kans op een baan met stress met vervolgoopleidingen van HAVO-leerlingen (lagere score duidt op hogere kans op een baan met stress; tussen haakjes rangorde).

	HAVO	
	autochtoon	allochtoon
hoger pedagogisch onderwijs	1,9 (1)	1,9 (1)
hoger agrarisch onderwijs	4,8 (6)	4,6 (6)
hoger technisch onderwijs	4,5 (5)	4,5 (5)
hoger economisch onderwijs	3,1 (3)*	2,3 (2)
hoger sociaal-cultureel onderwijs	2,7 (2)**	3,6 (3)
hoger gezondheidszorgonderwijs	3,9 (4)	4,0 (4)

Tabel B.5.3

Verwachte kans op een baan met stress met vervolgoopleidingen van VWO-leerlingen (lagere score duidt op hogere kans op een baan met stress; tussen haakjes rangorde).

	VWO	
	autochtoon	allochtoon
letteren	5,3 (6)	5,9 (7)
agrarische wetenschappen	5,8 (7)	5,4 (6)
technische wetenschappen	4,9 (5)	4,4 (5)
economie	3,7 (4)	3,4 (3)
rechten	2,7 (1)	2,8 (2)
sociale wetenschappen	3,0 (3)*	4,1 (4)
medische wetenschappen	2,7 (1)**	1,9 (1)

Tabel B.6.1

Verwachte kans op vaak vuil werk met vervolgoopleidingen van VBO- en MAVO-leerlingen (lagere score duidt op hogere kans op vuil werk; tussen haakjes rangorde).

	VBO verzorgend		VBO overig		MAVO	
	autochtoon	allochtoon	autochtoon	allochtoon	autochtoon	allochtoon
MBO agrarisch	1,6 (1)	1,9 (1)	1,6 (1)	1,8 (1)	1,5 (1)	1,6 (1)
MBO technisch	2,0 (2)	2,0 (2)	2,1 (2)	2,2 (2)	2,3 (2)	2,2 (2)
MBO economisch-administratief	3,7 (4)	3,5 (4)	3,6 (4)	3,6 (4)	3,8 (4)	3,7 (4)
MBO verzorgend	2,6 (3)	2,7 (3)	2,6 (3)	2,6 (3)	2,4 (3)	2,4 (3)

Tabel B.6.2

Verwachte kans op vuil werk met vervolgoopleidingen van HAVO-leerlingen (lagere score duidt op hogere kans op vuil werk; tussen haakjes rangorde).

	HAVO	
	autochtoon	allochtoon
hoger pedagogisch onderwijs	4,5 (5)**	5,0 (5)
hoger agrarisch onderwijs	1,6 (1)	1,4 (1)
hoger technisch onderwijs	3,0 (2)	3,1 (4)
hoger economisch onderwijs	5,4 (6)	5,5 (6)
hoger sociaal-cultureel onderwijs	3,3 (4)	3,0 (3)
hoger gezondheidszorgonderwijs	3,2 (3)	2,9 (2)

Tabel B.6.3

Verwachte kans op vuil werk met vervolgoopleidingen van VWO-leerlingen (lagere score duidt op hogere kans op vuil werk; tussen haakjes rangorde).

	VWO	
	autochtoon	allochtoon
letteren	5,9 (7)	5,8 (7)
agrarische wetenschappen	1,6 (1)	1,4 (1)
technische wetenschappen	3,5 (3)	3,4 (3)
economie	5,4 (5)	5,1 (5)
rechten	5,6 (6)	5,8 (6)
sociale wetenschappen	3,6 (4)	3,8 (4)
medische wetenschappen	2,4 (2)	2,6 (2)

Tabel B.7.1

Verwachte kans op saai werk met vervolgoopleidingen van VBO- en MAVO-leerlingen (lagere score duidt op hogere kans op saai werk; tussen haakjes rangorde).

	VBO verzorgend		VBO overig		MAVO	
	autochtoon	allochtoon	autochtoon	allochtoon	autochtoon	allochtoon
MBO agrarisch	2,5 (3)	2,4 (2)	2,7 (3)**	2,4 (2)	2,8 (2)**	2,2 (2)
MBO technisch	2,3 (2)	2,2 (1)	3,2 (4)*	2,9 (4)	2,8 (2)	2,7 (3)
MBO economisch-administratief	1,6 (1)**	2,4 (2)	1,5 (1)**	2,3 (1)	1,6 (1)**	2,1 (1)
MBO verzorgend	3,6 (4)*	3,0 (4)	2,5 (2)	2,4 (2)	2,9 (4)	2,9 (4)

Tabel B.7.2

Verwachte kans op saai werk met vervolgoopleidingen van HAVO-leerlingen (lagere score duidt op hogere kans op saai werk; tussen haakjes rangorde).

	HAVO	
	autochtoon	allochtoon
hoger pedagogisch onderwijs	3,4 (2)	2,9 (2)
hoger agrarisch onderwijs	3,9 (5)	3,9 (4)
hoger technisch onderwijs	3,6 (3)	3,9 (4)
hoger economisch onderwijs	2,4 (1)	2,1 (1)
hoger sociaal-cultureel onderwijs	3,6 (3)	3,5 (3)
hoger gezondheidszorgonderwijs	4,1 (6)**	5,0 (6)

Tabel B.7.3

Verwachte kans op saai werk met vervolgoopleidingen van VWO-leerlingen (lagere score duidt op hogere kans op saai werk; tussen haakjes rangorde).

	VWO	
	autochtoon	allochtoon
letteren	2,5 (1)	2,4 (1)
agrariſche wetenschappen	4,7 (6)	4,3 (6)
technische wetenschappen	4,2 (4)	4,2 (5)
economie	3,1 (2)	3,4 (2)
rechten	3,4 (3)	4,0 (3)
sociale wetenschappen	4,5 (5)	4,1 (4)
medische wetenschappen	5,6 (7)	5,4 (7)

Tabel B.8.1

Verwachte kans op zelfstandig werk met vervolgoopleidingen van VBO- en MAVO-leerlingen (lagere score duidt op hogere kans op zelfstandig werk; tussen haakjes rangorde).

	VBO verzorgend		VBO overig		MAVO	
	autochtoon	allochtoon	autochtoon	allochtoon	autochtoon	allochtoon
MBO agrarisch	2,4 (2)	2,7 (3)	2,3 (2)**	2,8 (3)	2,1 (1)**	2,8 (3)
MBO technisch	2,7 (3)*	3,1 (4)	2,2 (1)	2,0 (1)	2,5 (3)	2,3 (2)
MBO economisch-administratief	2,7 (3)	2,4 (2)	2,7 (3)**	2,2 (2)	2,4 (2)**	1,9 (1)
MBO verzorgend	2,1 (1)	1,8 (1)	2,9 (4)	2,9 (4)	2,9 (4)	3,0 (4)

Tabel B.8.2

Verwachte kans op zelfstandig werk met vervolgoopleidingen van HAVO-leerlingen (lagere score duidt op hogere kans op zelfstandig werk; tussen haakjes rangorde).

	HAVO	
	autochtoon	allochtoon
hoger pedagogisch onderwijs	4,1 (6)	3,7 (6)
hoger agrarisch onderwijs	3,0 (1)	2,7 (1)
hoger technisch onderwijs	3,5 (4)	3,5 (3)
hoger economisch onderwijs	3,3 (2)	3,1 (2)
hoger sociaal-cultureel onderwijs	3,5 (3)*	4,2 (5)
hoger gezondheidszorgonderwijs	3,7 (5)	3,5 (3)

Tabel B.8.3

Verwachte kans op zelfstandig werk met vervolgoopleidingen van VWO-leerlingen (lagere score duidt op hogere kans op zelfstandig werk; tussen haakjes rangorde).

	VWO	
	autochtoon	allochtoon
letteren	4,2 (5)	4,3 (5)
agrarische wetenschappen	3,5 (1)	4,2 (3)
technische wetenschappen	3,7 (3)	4,3 (5)
economie	3,6 (2)	3,4 (2)
rechten	4,1 (4)*	3,3 (1)
sociale wetenschappen	4,3 (6)	4,4 (7)
medische wetenschappen	4,6 (7)	4,2 (3)

BIJLAGE C

AVO	Algemeen Vormend Onderwijs
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
HAO	Hoger Agrarisch Onderwijs
HAVO	Hoger Algemeen Voortgezet Onderwijs
HEO	Hoger Economisch Onderwijs
HGZO	Hoger Gezondheidszorg Onderwijs
HKO	Hoger Kunst Onderwijs
HPO	Hoger Pedagogisch Onderwijs
HTO	Hoger Technisch Onderwijs
HSAO	Hoger Sociaal-Agogisch Onderwijs
ILT	Integrale Leerlingtelling
KMBO	Kort Middelbaar Beroepsonderwijs
MBO	Middelbaar Beroepsonderwijs
MAVO	Middelbaar Algemeen Voortgezet Onderwijs
OSA	Organisatie voor Strategisch Arbeidsmarktonderzoek
OVDB	Opleiding Verzorgende en Dienstverlenende Beroepen
ROA	Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt
RUBS	Registratie van Uitstroom en Bestemming Schoolverlaters
SBI	Standaardbedrijfsindeling
VBO	Vorbereidend Beroepsonderwijs
VWO	Vorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs

OSA-PUBLIKATIES ZORGSECTOR

Te bestellen bij het OSA-bureau, tel. 070 - 3383 490:

- Z1 OSA, *Onderzoeksprogramma arbeidsmarkt zorgsector, 1994-1997*, december 1993, f 9.-
- Z3 OSA, *Diskette Literatuurbestand arbeidsmarkt zorgsector*. Eerste bestelling (software + laatste update literatuurbestand): f 100.-; vervolgbestellingen (alleen laatste update literatuurbestand; software al in bezit): f 30.-
- Z4 OSA, *Literatuuroverzicht arbeidsmarkt zorgsector: Periode 1988 tot juli 1995*, november 1995, f 17.50
- Z10 Expert meeting *Kwaliteit van zorg en de arbeidsmarkt in de zorgsector*, december 1995, f 29.-,
- Z11 *Bestedingsplan 1996 Onderzoeksprogramma Arbeidsmarkt Zorgsector*, april 1996 (gratis)

Te bestellen bij Sdu DOP, Postbus 30405, 2500 GK Den Haag, tel. 070 - 3789 830:

- Z2 H.W. Kanters, A.A. Smit (NZi), *Inventarisatie van functiedifferentiatie in de zorgsector. Verslag van een verkennend onderzoek*, september 1994, f 30.-, ISBN 90346 30986
- Z5 L. Beekmans, F. Tjadens (Research voor Beleid), *Kwaliteit van zorg en de arbeidsmarkt in de zorgsector. Inventarisatie van mogelijke relaties tussen beide thema's*, januari 1995, f 29.-, ISBN 90346 31397
- Z6 H.J.J.M. Vermeulen, A. de Grip, A.M.C. Vissers, E.J.T.A. Willems, R.J.W. Pannebakker, A.G.M. Matheeuwsen (IVA en ROA), *Arbeidsmarktmodel zorgsector (AMOZ)*, april 1995, f 29.-, ISBN 90346 31680
- Z7 F.L.J. Tjadens (Research voor Beleid), J.J.M. Theeuwes (Rijksuniversiteit Leiden), *Instituten op de arbeidsmarkt zorgsector. Verkenning en thema's voor onderzoek*, mei 1995, f 30.-, ISBN 90346 31826
- Z8 OSA, *Arbeid in de zorgsector. Integrerend OSA-rapport 1995*, augustus 1995, f 35.-, ISBN 90346 32075
- Z9 E.F. van Bokhoven e.a. (NEI), *Arbeidsvoorziening in de zorgsector*, september 1995, f 31.-, ISBN 90346 3227X